

NAJČEŠĆE POGREŠKE U PRIMJENI MATERIJALNOG PREKRŠAJNOG PRAVA

Priručnik za polaznike/ice

Izrada obrazovnog materijala:

Karmen Novak Hrgović
Visoki prekršajni sud Republike Hrvatske

Siniša Nikšić
Visoki prekršajni sud Republike Hrvatske

Zagreb, studeni 2016.

Copyright 2016.

Pravosudna akademija

Ulica grada Vukovara 49, 10 000 Zagreb, Hrvatska

TEL 00385(0)1 371 4540 FAKS 00385(0)1 371 4549 WEB www.pak.hr

Sadržaj

UVOD	5
I) TEMELJNE MATERIJALNOPRAVNE ODREDBE	6
I)1. Načelo zakonitosti	7
I)2. Načelo primjene blažeg propisa	10
I)3. Načelo krivnje	14
I)4. Sankcije	14
I)4.1. Novčana kazna	15
I)4.2. Kazna zatvora	16
I)4.3. Mjere upozorenja – opomena i uvjetna osuda, zaštitne mjere i odgojne mjere	16
II) ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI, ODUZIMANJE PREDMETA, REHABILITACIJA, PODACI IZ PREKRŠAJNE EVIDENCIJE I PRAVNA POSLJEDICA OSUDE	18
II)1. Oduzimanje imovinske koristi	18
II)2. Oduzimanje predmeta	20
II)3. Rehabilitacija, podaci iz prekršajne evidencije i pravna posljedica osude	23
III) PRIMJENA PREKRŠAJNOG PRAVA REPUBLIKE HRVATSKE	24
III)1. Opće odredbe	24
III)2. Načelo ne bis in idem	25
III)2.1. Vođenje postupka za prekršaj i kazneno djelo	26
III)2.2. Primijenjene upravne mjere	27
III)2.3. Primijenjena mjera opreza	28
III)3. Zastara	29
IV) PREKRŠAJ	31
IV)1. Posebno o beznačajnom prekršaju – članak 24.a PZ-a	33
V) PRIMJENA PREKRŠAJNOG PRAVA REPUBLIKE HRVATSKE PREMA PRAVNIM OSOBAMA I S NJIMA IZJEDNAČENIM SUBJEKTIMA	35
VI. KRIVNJA	38
VI)1. Sadržaj krivnje (članak 25. PZ-a)	38
VI)2. Neubrojivost i u znatnoj mjeri smanjenja ubrojivost (članak 26. Pz-a)	38
VI)3. Samoskrivljena neubrojivost (članak 27. PZ-a)	39
VI)4. Oblici krivnje (članak 28. PZ-a)	40
VI)5. Zabluda o protupravnosti prekršaja (članak 29. PZ-a) – pravna zabluda	41
VI)6. Zabluda o biću prekršaja i zabluda o okolnostima koje isključuju protupravnost (članak 30. PZ-a) – stvarna zabluda	42

VII. KAZNE I KAŽNJAVANJE	42
VII)1. Vrste kazni (članak 31. PZ-a)	42
VII)2. Svrha kažnjavanja (članak 32. PZ-a)	43
VII)3. Novčana kazna (članak 33., 33 a. i 34. PZ-a)	44
VII)4. Kazna zatvora (članak 35. PZ-a)	51
VII)5. Opće pravilo o izboru vrste i mjere kazne (članak 36. PZ-a)	52
VII)6. Ublažavanje kazne (članak 37. PZ-a)	52
VII)7. Oslobođenje od kazne (članak 38. PZ-a)	54
VII)8. Stjecaj prekršaja i produljeni prekršaj (članak 39. PZ-a)	55
VII)9. Uračunavanje oduzimanja slobode u kaznu (članak 40. PZ-a)	56
VIII. MJERE UPOZORENJA (članak 41. – 46. PZ-a)	57
IX. ZAŠTITNE MJERE	59
IX)1. Vrste zaštitnih mjera (članak 50. PZ-a)	59
IX)2. Svrha zaštitnih mjera (članak 51. PZ-a) i načelo razmjernosti (članak 51 a. PZ-a)	60
IX)3. Zaštitna mjera obveznog liječenja od ovisnosti (članak 53. PZ-a)	60
IX)4. Zabrana obavljanja određenih dužnosti ili djelatnosti (članak 54. PZ-a) ..	62
IX)5. Zabrana obavljanja određenih djelatnosti ili poslova pravnoj osobi (članak 55. PZ-a)	63
IX)6. Zabrana stjecanja dozvola, ovlasti, koncesija ili subvencija (članak 55 a. PZ-a)	64
IX)7. Zabrana poslovanja s korisnicima državnog i lokalnog proračuna (članak 55 b. PZ-a)	64
IX)8. Zabrana upravljanja motornim vozilom (članak 58. PZ-a)	65
IX)9. Zaštitna mjera zabrane posjećivanja određenog mjesta ili područja (članak 58 a. PZ-a)	66
IX)10. Osvrt na neke posebne zakone kojima su propisane zaštitne mjere	67
IX)10.1. Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji	67
IX)10.2. Zakon o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima	68
IX)10.3. Zakon o oružju	72
X) MALOLJETNI POČINITELJI PREKRŠAJA	72
XI) VJEŽBE ODNOSNO PITANJA VEZANA ZA ODREĐENE INSTITUTE PROPISANE PZ	74
POPIS LITERATURE	80

UVOD

Specifičnost prekršajnog sustava u odnosu na kazneno procesno i materijalno pravo sastoji se u činjenici da su prekršajne materijalnopravne odredbe - opći dio, sadržane u prvom dijelu Prekršajnog zakona (Narodne novine br. 107/07; 39/13; 157/13; 110/15 – dalje PZ), dok se sami prekršaji (njihova zakonska obilježja), propisuju u velikom broju zakona kojima se uređuju različita područja društvenog života. Nadalje, opće poznata je činjenica da je unatrag nekoliko godina došlo do znatnih izmjena većine zakona u Republici Hrvatskoj, kao posljedica usklađivanja propisa sa pravnom regulativom Europske unije (dalje EU), time da se kontinuirano u pravnu praksu inkorporiraju i stajališta izražena u presudama Europskog suda za ljudska prava (dalje ESLJP) i Europskog suda pravde u Luxembourggu (dalje ES). Navedene okolnosti nameću potrebu stalnog praćenja propisa i spomenute prakse od strane prekršajnih sudaca. U uvjetima relativno šture prakse, koja se u odnosu na dio propisa tek izgrađuje, razumljivo je da dolazi do povreda materijalnog prava, kako općih odredbi, tako i samih posebnih prekršajnih odredbi.

Naslovna tema odabrana je upravo sa ciljem kako bi se ukazalo na najčešće pogreške u primjeni općih materijalnopravnih odredbi PZ-a, te u primjeni pojedinih prekršajnih odredbi posebnih zakona, s naglaskom na načelima - tako da se pojedina pravila mogu primijeniti na slične slučajeve.

Stoga će najprije uslijediti prikaz određenih odredbi *općeg dijela materijalnopravnih odredbi PZ*, s naglaskom na odredbe koje su posebno relevantne u uvjetima čestih izmjena zakona, kao što su:

- načelo zakonitosti;
- načelo primjene blažeg propisa i vremensko važenja zakona;
- zastara prekršajnog progona,
- načelo *ne bis in idem*.

Zatim slijede opće odredbe koje se odnose na:

- prekršajne sankcije, mjere upozorenja, zaštitne mjere;
- na primjenu prekršajnog prava prema pravnim osobama;
- oduzimanje imovinske koristi, oduzimanje predmeta; rehabilitaciju i pravne posljedice osude.

U odnosu na **prekršajne odredbe posebnih zakona** ukazati će se na određene specifičnosti u dijelu koji obrađuje recentnu sudsku praksu, uz praktične vježbe za polaznike.

Na iznijeti način polaznici bi trebali steći uvid u važnost praćenja i uspoređivanja propisa, te primjene određenih načela kod primjene i tumačenja propisa pri rješavanju konkretnih predmeta, kako bi se osigurala pravna sigurnost i jednaki položaj okrivljenika pri suđenju. Također, vezano uz određene odredbe i sudsku praksu biti će ukazano na relevantne odluke ESLJP.

I) TEMELJNE MATERIJALNOPRAVNE ODREDBE

Određenje prekršaja dano je člankom 1. PZ-a, prema kojem su prekršaji ona ponašanja kojim se povrjeđuje ili ugrožava javni poredak, društvena disciplina i društvene vrijednosti zaštićene Ustavom, međunarodnim pravom i zakonima, čija zaštita nije moguća bez prekršajnog sankcioniranja, a njihova se zaštita ne ostvaruje kaznenopravnom prisilom (nisu kaznena djela).

Obzirom na **zaštićeno dobro** postoji uvjetna podjela na tri segmenta:

- prekršaji iz područja prometa (cestovnog, željezničkog, zračnog, riječnog, pomorskog)
- prekršaji iz područja javnog reda i mira i javne sigurnosti (ulaze i prekršaji obiteljskog nasilja)
- prekršaji iz područja gospodarstva – područje koje obuhvaća najveći broj propisa (zakona i podzakonskih akata, te propisa jedinica lokalne samouprave), primjerice: trgovina, zaštita potrošača, ugostiteljstvo i turizam, zaštita intelektualnog vlasništva, pristup informacijama, banke, porezi, carine, elektroničke komunikacije, radni odnosi, mirovinsko i zdravstveno osiguranje, osiguranja u prometu, pomorski prekršaji, ribarstvo, zaštita okoliša, gradnja, rudarstvo, veterinarstvo, šumarstvo, lovstvo, itd.

Budući već iz same definicije prekršaja proizlazi da se radi o povredama javnog poretka, društvene discipline i društvenih vrijednosti zaštićenih Ustavom, međunarodnim pravom i zakonima, koji imaju takav značaj da ih treba zaštititi prekršajno pravnim sankcioniranjem – ali se ne radi o kaznenim djelima, ponekad se događa *dvostruko sankcioniranje u okviru prekršajnog i kaznenog prava, jer pojedina kaznena djela sadrže i obilježje određenih prekršaja*. Ovakve situacije u praksi dovode do dvostrukog kažnjavanja, za prekršaj i kazneno djelo, odnosno povrede načela **ne bis in idem**, koje je jedno od osnovnih načela kaznenog i prekršajnog prava. S obzirom na ranije zakonsko rješenje, kada je člankom 6. Zakona o prekršajima (NN 88/02, 122/02, 187/03, 105/04, 127/04, 107/07), bilo propisano da počinitelj koji je bio u kaznenom postupku *pravomoćno proglašen krivim* za kazneno djelo koje obuhvaća i obilježja prekršaja ne može biti kažnjen u prekršajnom postupku („nemogućnost kažnjavanja u posebnim slučajevima“), bilo je moguće vođenje prekršajnog postupka paralelno sa kaznenim postupkom. Međutim, tada je bilo osigurano da se ne izvršavaju sankcije i za kazneno djelo i za prekršaj, već se

prekršajna sankcija uračunavala u kaznenu sankciju. PZ u izmijenjenom članku 10. (Izmjene i dopune PZ-a NN 39/13), pod naslovom „Isključenje primjene prekršajnog zakonodavstva u posebnim slučajevima“, propisuje da ako je protiv počinitelja prekršaja *započeo kazneni postupak zbog kaznenog djela kojim je obuhvaćen i prekršaj, ne može se za taj prekršaj pokrenuti prekršajni postupak, a ako je postupak pokrenut ne može se dalje voditi*. Na ovaj način je decidiranije definirano u kojim slučajevima se ne može voditi prekršajni postupak, međutim i ovo rješenje zakonodavca nije otklonilo problem u cijelosti, o čemu će biti riječi nastavno.

Među materijalnopravne odredbe člankom 1.a (Izmjene i dopune PZ-a, NN broj 157/13), uvrštena je odredba o usklađenju sa konkretnim aktima EU, koji se uglavnom odnose na procesna prava, kao što je Direktiva 1010/64 o pravu na tumača i prijevod u kaznenom postupku i Direktiva 2012/13 o pravu na informaciju u kaznenom postupku, ali i Okvirna odluka Vijeće 2002/946PUP o jačanju kaznenog okvira s ciljem sprječavanja olakšavanja neovlaštenog ulaska, tranzita i boravka, koja ističe važnost usklađivanja postojećih zakonskih odredbi u odnosu na minimalna pravila za kazne, odgovornost pravnih osoba i sudsku nadležnost.

I)1. Načelo zakonitosti

U najširem smislu prema načelu zakonitosti pravni akti i sve radnje pravnih subjekata trebaju biti usklađeni sa zakonom. U odnosu na propise navedeno načelo pretpostavlja da niži pravni akti moraju biti usklađeni sa višim pravnim aktima odnosno, zakoni moraju biti usklađeni sa najvišim pravnim aktom države - ustavom. Poštivanjem tog načela osigurava se vladavina prava. U tome dakako i sam sud mora imati ulogu kontrolora, pa ukoliko u tijeku suđenja u konkretnom predmetu je dovedena u pitanje usklađenost zakona sa Ustavom, sud može pokrenuti **postupak ocjene suglasnosti propisa pred Ustavnim sudom**.

Tako je primjerice, VPS RH temeljem odredbe članka 35. stavka 1. podstavka 5. i članka 37. stavka 1. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske (NN broj: 99/99., 29/02., 49/02. – pročišćeni tekst) podnio Ustavnom sudu Republike Hrvatske zahtjev za ocjenu suglasnosti odredbe članka 10. stavka 6. podstavka 2. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o potrošačkom kreditiranju (NN broj: 143/13) kojim se mijenja i dopunjuje odredba članka 26. stavka 1. podstavka 28. Zakona o potrošačkom kreditiranju (NN broj: 75/09 i 112/12), te članka 13. stavka 2. i članka 15. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o potrošačkom kreditiranju (NN broj: 143/13) s člankom 5. i člankom 31. stavka 1. Ustava Republike Hrvatske (NN broj: 56/90, 135/97, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10 i 5/14), i s člankom 7.1. stavka 1. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Odlučujući o zahtjevu Ustavni sud Republike Hrvatske odlukom Broj: U-I-3541/2015, U-I-2780/2015 od 4. svibnja 2016. (NN RH broj: 52/15), ukinuo članak 13. stavak 2. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o potrošačkom kreditiranju (NN broj: 143/13. i 147/13.) u dijelu koji glasi: „najkasnije do 1. siječnja 2014.“., te je

na temelju članka 31. stavka 5. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske utvrdio da u razdoblju od 1. siječnja 2014. do 1. travnja 2014. nitko nije smio podlijevati prekršajnoj odgovornosti za prekršaj iz članka 26. stavka 1. alineje 28. Zakona o potrošačkom kreditiranju.¹

¹ „VI. OCJENA USTAVNOG SUDA

10. Podnositelji osporavaju suglasnost s Ustavom zakonskog rješenja po kojem su obvezu iz članka 3. ZIDZoPKred-a:143/13, koji je stupio na snagu 1. siječnja 2014., vjerovnici potrošačkih kredita trebali izvršiti odmah poslije publikacije tog zakona, a prije njegova stupanja na snagu, uz nastup njihove prekršajne odgovornosti ako je ne izvrše u tom razdoblju.

11. U razmatranju osporenih odredbi ZIDZoPKred-a:143/13, Ustavni sud pošao je od stajališta zauzetog u odluci broj: U-I-659/1994 i dr. od 11. listopada 2000. (»Narodne novine« broj 107/00.) o tome da zahtjevi pravne sigurnosti i vladavine prava iz članka 3. Ustava traže da pravna norma bude, između ostaloga, predvidljiva za adresate, to jest takva da oni mogu stvarno i konkretno znati svoja prava i obveze kako bi se prema njima mogli ponašati.

Osim toga, zakon koji predviđa kažnjavanje osoba mora zadovoljavati stroge zahtjeve pravne sigurnosti i vladavine prava iz članka 3. Ustava.

U tom je svjetlu Ustavni sud razmotrio suglasnost s Ustavom članka 13. stavka 2. ZIDZoPKred-a:143/13 zasebno i zajedno s člankom 26. stavkom 1. alinejom 28. ZoPKred-a:75/09-102/15.

12. ZIDZoPKred:143/13 je stupio na snagu 1. siječnja 2014. Objavljen je u »Narodnim novinama« broj 143 od 2. prosinca 2013.

Iz očitovanja Ministarstva financija proizlazi kako su predlagateljica zakona, a zatim i zakonodavac, smatrali da je u razdoblju od 2. prosinca 2013. do 1. siječnja 2014. (to jest u razdoblju između dana publikacije zakona i dana njegova stupanja na snagu) tekao rok u kome su vjerovnici trebali izvršiti obvezu iz (izmijenjenog) članka 11. stavka 5. ZoPKred-a:75/09-102/15 »za postojeće ugovore o kreditu«.

13. Ustavni sud je još u Izvješću Hrvatskom saboru broj: U-X-80/2005 od 1. lipnja 2006. (»Narodne novine« broj 64/06.) u odnosu na stupanje na snagu i početak primjene zakona i drugih propisa naveo:

»... ustavno je pravilo da zakoni stupaju na snagu najranije osmog dana od dana objave u 'Narodnim novinama'. Vremensko razdoblje od dana objave zakona do dana njegova stupanja na snagu (vakacija) potrebno je da bi se s odredbama novog zakona upoznali i za njegovu primjenu pripremili adresati na koje se odnosi.«

U razdoblju vakacije, prema tome, ne postoji obveza primjene zakona jer on još nije stupio na snagu.

14. U konkretnom slučaju vakacijsko razdoblje trajalo je 28 dana. Sama obveza nastala je 1. siječnja 2014. Međutim, 1. siječnja 2014. nastupila je i prekršajna odgovornost za neizvršenje te obveze. Dakle, ovdje nije riječ o duljini vakacije kao takve, nego o nepostojanju roka za provedbu obveze koja je stupila na snagu 1. siječnja 2014. i na taj je isti dan podlijevala sankciji zbog neizvršenja.

Ustavni sud u tom smislu ponovo podsjeća da *vacatio legis* služi da se pravni subjekti (adresati zakona) upoznaju i pripreme za preuzimanje obveza koje im propisuje novi zakon. Međutim, ne postoji mogućnost da se pravnim subjektima (adresatima zakona) nameće izvršenje obveze, propisane tim novim zakonom, već na dan publikacije zakona u službenom glasilu, a koje bi se trebale izvršiti do dana njegova stupanja na snagu, s posljedicom da se neizvršenje obveze na dan njegova stupanja na snagu smatra prekršajem.

To je pogrešno shvaćanje funkcije publikacije zakona, pogrešno shvaćanje značenja i svrhe vakacijskog razdoblja, ali i pogrešno shvaćanje načina na koji se normativnim putem smiju nametati obveze pravnim subjektima u demokratskom društvu utemeljenom na vladavini prava i zaštiti individualnih prava.

14.1. Valja zaključiti da je zakonodavac bio dužan odrediti primjereni rok za izvršenje obveze vjerovnika po izmijenjenom članku 11.a ZoPKred-a:75/09-102/15 nakon njegova stupanja na snagu, to jest nakon 1. siječnja 2014., a prekršajnu odgovornost predvidjeti tek nakon isteka tog primjerenog roka. Zakonodavac to nije učinio.

15. Čini se da Ministarstvo financija u svom očitovanju opravdava osporeno zakonsko rješenje time što izmijenjenim člankom 11.a ZoPKred-a:75/09-102/15 vjerovnicima, prema tvrdnjama Ministarstva, nije propisana neka nova obveza jer je postupanje s ugovorima o kreditu s promjenjivim kamatnim stopama bilo propisano odredbama različitih zakona koji su uređivali prava potrošača odnosno obvezne odnose i bankarsko poslovanje u razdoblju prije donošenja ZIDZoPKred-a:143/13.

Suprotno tome, podnositelj smatra da se člankom 3. ZIDZoPKred-a:143/13 u dijelu kojim je izmijenjen članak 11.a stavak 5. ZoPKred-a:75/09-102/15 vjerovnicima nameću nove obveze u vezi promjenjivih kamatnih stopa, koje se prema članku 13. stavku 1. ZIDZoPKred-a:143/13 primjenjuju »na sve ugovore o potrošačkom kreditu neovisno o datumu sklapanja ugovora o kreditu«.

15.1. Ne ulazeći u ispitivanje jesu li točne tvrdnje Ministarstva financija ili podnositelja, Ustavni sud ne može zanemariti okolnost da se u osporenom članku 26. stavku 1. alineji 28. ZoPKred-a:75/09-102/15 navodi i izraz

»ne ugovori s dužnikom«, što podrazumijeva izmjenu svakog pojedinačnog ugovora o kreditu s promjenjivom kamatnom stopom koji je bio na snazi u trenutku stupanja na snagu ZIDZoPKred-a:143/13. To dodatno znači da je trebalo svakom pojedinom dužniku uputiti (barem) obavijest o izmjenama kamatnih stopa sukladno toj zakonskoj obvezi. Ni pravno ni stvarno nije moguće takvu obvezu izvršiti u jedan dan (1. siječnja 2014.). Bilo je nužno za izvršenje takve obveze vjerovnicima odrediti zakonski rok od dana stupanja na snagu zakona.

16. Zaključno, osporenim člankom 13. stavkom 2. ZIDZoPKred-a:143/13 propisano je da vjerovnici moraju parametre i uzročno-posljedične veze kao i kamatne stope s dužnicima uskladiti najkasnije do 1. siječnja 2014., odnosno do dana kada je ZIDZoPKred:143/13 stupio na snagu. Budući da u takvoj situaciji prekršajna odgovornost za izvršenje tih obveza nije smjela nastupiti taj isti dan (1. siječnja 2014.), Ustavni sud utvrđuje nesuglasnost s člankom 3. Ustava dijela članka 13. stavka 2. ZIDZoPKred-a:143/13 koji glasi: »najkasnije do 1. siječnja 2014.«.

Zbog navedenih razloga, na temelju članka 55. stavka 1. Ustavnog zakona odlučeno je kao pod točkom I. izreke ove odluke.

17. Točka II. izreke ove odluke temelji se na članku 31. stavku 5. Ustavnog zakona kojim je propisano da Ustavni sud može odrediti način provedbe svoje odluke.

Polazeći od stajališta da su vjerovnici i kreditni posrednici imali pravo na primjeren zakonski rok za izvršenje obveze iz članka 11. stavka 5. ZoPKred-a:75/09-102/15, računajući od dana stupanja na snagu ZIDZoPKred-a:143/13 (to jest od 1. siječnja 2014.), Ustavni sud utvrđuje da nijedan vjerovnik ili kreditni posrednik nije smio biti prekršajno kažnjen na temelju članka 26. stavka 1. alineje 28. ZoPKred-a:75/09-102/15 ako na dan stupanja na snagu ZIDZoPKred-a:143/13 nije izvršio obvezu iz članka 11.a stavka 5. ZoPKred-a:75/09-102/15.

17.1. Međutim, ukidanjem dijela članka 13. stavka 2. ZIDZoPKred-a:143/13 ostalo je otvoreno pitanje primjerenog roka za izvršenje obveza vjerovnika iz članka 11.a stavka 5. ZoPKred-a:75/09-102/15.

Ustavni sud u tom je smislu u točki II. izreke ove odluke odredio da nitko nije smio podlijegati prekršajnoj odgovornosti za prekršaj iz članka 26. stavka 1. alineje 28. ZoPKred-a:75/09-102/15 u razdoblju od 1. siječnja 2014. do 1. travnja 2014.

Za određivanje duljine primjerenog roka za izvršenje obveze vjerovnicima iz članka 11.a stavka 5. ZoPKred-a:75/09-102/15 (odnosno prilagodbe na novi zakonski režim), nakon isteka kojeg može nastupiti prekršajna odgovornost zbog neizvršenja zakonske obveze poslužilo je mjerilo koje je u zakonodavnoj proceduri predložio Odbor za zakonodavstvo Hrvatskog sabora (90 dana od dana stupanja na snagu ZIDZoPKred-a:143/13).

18. S druge strane, materijalni sadržaj članka 26. stavka 1. alineje 28. ZoPKred-a:75/09-102/15 sam za sebe, izvan dijela koji se odnosi na nepropisivanje primjerenog roka za njegovu provedbu računajući od dana stupanja na snagu zakona, zadovoljava zahtjeve za određenošću i preciznošću pravne norme iz članka 3. Ustava. To znači da do prekršajne odgovornosti vjerovnika ili kreditnog posrednika dolazi:

– ako oni za postojeće ugovore o kreditu u kojima nisu definirani parametri i njihove uzročno-posljedične veze ne ugovore s dužnikom parametar (jednu od sljedećih varijabli: EURIBOR, LIBOR, NRS, prinos na Trezorske zapise Ministarstva financija ili prosječnu kamatnu stopu na depozite građana u odnosnoj valuti) te fiksni dio kamatne stope i razdoblja promjene kamatnih stopa;

– ako oni za postojeće stambene ugovore o kreditu (kod kojih je tečaj ugovorene strane valute u odnosu na ugovoreni tečaj na dan prvog korištenja kredita aprecirao više od 20%) ne primijene zakonsko ograničenje visine kamatne stope ili po prestanku aprecijacije ne ponude potrošaču konverziju preostalog dijela neotplaćenog kredita u kunski ili kredit s valutnom klauzulom EUR bez naknade;

– ako oni potrošaču zaračunaju bilo kakve troškove ugovaranja i popratne troškove u vezi s tim.

18.1. Sukladno navedenom, izvan ukinutog dijela članka 13. ZIDZoPKred-a:143/13 prekršajna odredba članka 26. stavka 1. alineje 28. ZoPKred-a:75/09-102/15 suglasna je u materijalnom smislu s člankom 3. Ustava.

19. Nadalje, članak 15. ZIDZoPKred-a:143/13 je završna zakonska odredba kojom se određuje objava zakona i njegovo stupanje na snagu 1. siječnja 2014. Takvo normiranje suglasno je Ustavu jer je stupanje na snagu propisano kalendarski, nastupanjem određenog dana, što je sukladno sa stajalištima Ustavnog suda iz Izvješća broj: U-X-80/2005 od 1. lipnja 2006.

20. Konačno, prigovore o nesuglasnosti osporenih zakonskih odredbi s člankom 31. Ustava Ustavni sud nije posebno razmatrao s aspekta načela nulla poena sine lege, jer ih je sve podveo pod članak 3. Ustava (vladavina prava).

21. Zbog razloga navedenih u točkama od 18. do 20. obrazloženja ove odluke, zahtjev i prijedlog u tim dijelovima nisu prihvaćeni, pa je na temelju prvog dijela rečenice članka 27. stavka 2. Ustavnog zakona riješeno kao u točki III. izreke odluke.

22. Odluka o objavi temelji se na članku 29. Ustavnog zakona (točka IV. izreke odluke).

Broj: U-I-3541/2015

U-I-2780/2015

Zagreb, 4. svibnja 2016.“

PZ u članku 2. konkretizira načelo zakonitosti, propisujući da se *prekršaji i prekršajnopravne sankcije mogu propisivati zakonom i odlukama jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave* (stavak 1.), a *jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave mogu propisivati prekršaje i prekršajnopravne sankcije samo za povrede propisa koje ona donose na temelju svoje nadležnosti utvrđene Ustavom i zakonom i tu ovlast ne mogu prenijeti na drugoga.* (stavak 2.).

Stavkom 3. članka 2. PZ-a je propisan sadržaj načela zakonitosti **u odnosu na pojedinca**, odnosno pravni subjekt:

Nitko ne može biti kažnjen niti se prema njemu može primijeniti druga prekršajnopravna sankcija za djelo koje prije nego je bilo počinjeno nije bilo zakonom ili međunarodnim pravom ili odlukom jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave određeno kao prekršaj i za koji zakonom ili odlukom jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave nije bilo propisano koja se vrsta i mjera prekršajnopravne sankcije počinitelju može izreći, odnosno primijeniti.

Primjer: GŽ-6102/11

Prekršaj iz članka 168. stavka 1. točka 2. Zakona o mirovinskom osiguranju

- optužnim prijedlogom se okrivljenu tereti da nije dostavila na uvid traženu dokumentaciju u prostorije Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje Područne službe u ..., jer da do ostavljenog roka nije dostavila tražene podatke radi kontrole utvrđivanja staža i pravilnih osnovica za utvrđivanje prava iz mirovinskog osiguranja, iako je uredno za to primila pozive a na koje se nije odazvala,

- međutim, odredbom članka 168. stavak 1. točka 2. Zakona o mirovinskom osiguranju, poslodavac čini djelo prekršaja ako sprječava očevid ili pregled poslovnih knjiga i evidencija koje se odnose na podatke u vezi s mirovinskim osiguranjem (članak 146.),

- kako je radnja izvršenja djela prekršaja iz članka 168. stavak 1. točka 2. sprječavanje očevida ili pregleda poslovnih knjiga (aktivna radnja - činjenje), činjenični opis djela iz optužnog prijedloga kojim se tereti da po pozivu Zavoda nije dostavljena tražena dokumentacija (propuštanje dužne radnje - nečinjenje), ne sadrži bitna zakonska obilježja prekršaja iz članka 168. stavak 1. točka 2. Zakona o mirovinskom osiguranju.

I)2. Načelo primjene blažeg propisa

Kako bi se u konkretnim predmetima u kojima je postupak u tijeku, a došlo je do izmjene propisa u odnosu na činjenični opis koji se okrivljeniku stavlja na teret optužnim aktom (dakle u odnosu na inkriminaciju), mogla donijeti pravilna i zakonita odluka treba imati u vidu, osim načela zakonitosti i neke od temeljnih (općih) odredbi PZ-a kao što su:

- načelo zabrane retroaktivnog djelovanja propisa, članak 3. stavak 1. PZ-a
- načelo primjene blažeg propisa, članak 3. stavak 2.
- pitanje kontinuiteta prekršaja, članak 3. stavak 3.
- pitanje tzv. vremenskih propisa

Obzirom na sadržaj načela zakonitosti, prema počinitelju se primjenjuje propis koji je bio na snazi u vrijeme kad je prekršaj počinjen, a iz navedenog proizlazi i pravilo prema kojem, ukoliko je došlo nakon počinjenja prekršaja - u tijeku suđenja, do izmjene propisa o prekršaju na način da odgovarajuća odredba stavljena izvan snage, odnosno da određeno ponašanje ili propust više nije prekršaj, **počinitelj ne može biti proglašen krivim niti mu se može izreći sankcija(članak 3. stavak 3. PZ-a)**. Ovo pravilo je od posebne važnosti u prekršajnom pravu i suđenju, gdje se događaju česte izmjene propisa.

Nadalje, ukoliko je nakon počinjenja djela došlo do izmjene propisa, treba imati u vidu može li se konkretno ponašanje ili propust podvesti (kako je činjenično opisano) pod novu prekršajnu odredbu, kako je to propisano odredbom stavka 3. članka 3. PZ-a, to jest, **ima li prekršaj kontinuitet u odredbama novog propisa**.

Primjer: GŽ-1468/14

Prekršaj iz članka 61. stavka 1. točke 2. Zakona o sredstvima za zaštitu bilja (NN broj: 70/05., 25/09., 80/13. i 14/14.)

Temeljem odredbe članka 36. Zakona o održivoj uporabi pesticida („Narodne novine“ broj 14/14.), koji je stupio na snagu 13. veljače 2014. godine, prestale su važiti odredbe Zakona o sredstvima za zaštitu bilja („Narodne novine“, broj 70/05., 25/09. i 80/13.), no odredbom članka 20. stavka 8. Zakona o održivoj uporabi pesticida propisano je da je profesionalni korisnik obavezan voditi evidenciju o uporabi pesticida sukladno članku 67. Uredbe (EZ) br. 1107/2009 Europskog parlamenta i Vijeća o stavljanju sredstava za zaštitu bilja na tržište, a koja odredba propisuje da profesionalni korisnici sredstava za zaštitu bilja vode evidencije najmanje tijekom 3 godine o sredstvima za zaštitu bilja koja koriste – naziv sredstva za zaštitu bilja, vrijeme i dozu primjene, područje i kulturu na kojima je sredstvo za zaštitu bilja korišteno. Nadalje, odredba članka 13. stavka 3. u svezi stavka 1. podstavka 13. Zakona o provedbi Uredbe (EZ) br. 1107/2009 o stavljanju na tržište sredstava za zaštitu bilja („Narodne novine“, broj 80/13.), koji je stupio na snagu 1. srpnja 2013. godine, propisuje da će se novčanom kaznom kazniti fizička osoba (samostalni

poduzetnik ili pojedinac) ako ne vodi i ne čuva evidencije o stavljanju na tržište i uporabi sredstava za zaštitu bilja u skladu s člankom 67. stavkom 1. Uredbe (EZ) br. 1107/2009. Slijedom prethodno navedenog, Zakon o provedbi Uredbe (EZ) br. 1107/2009 o stavljanju na tržište sredstava za zaštitu bilja zadržava kontinuitet djela prekršaja iz članka 61. stavka 1. točke 2. Zakona o sredstvima za zaštitu bilja u članku 13. stavka 3. u svezi stavka 1. podstavka 13., s tim da isti Zakon za počinitelje prekršaja nije blaži jer za isto prekršajno djelo propisuje novčane kazne u većim iznosima (zapriječena novčana kazna u rasponu od 15.000,00 do 25.000,00 kuna za fizičku osobu) u odnosu na raniji propis (zapriječena novčana kazna u rasponu od 1.000,00 do 8.000,00 kuna za fizičku osobu pojedinca), pa sukladno članku 3. stavku 3. Prekršajnog zakona nije povoljniji propis u odnosu na prekršaj počinjen prije njegovog stupanja na snagu.

Ukoliko je nađen kontinuitet tada se primjenjuje onaj ***propis koji je povoljniji za okrivljenika***. Pri utvrđivanju koji je propis povoljniji treba imati u vidu konkretnog okrivljenika i osnovne kriterije za takvu procjenu.

Kriteriji po kojima se prosuđuje koji je propis najpovoljniji:

- to će u svakom slučaju uvijek biti onaj propis koji određeno ponašanje više ne propisuje kao prekršaj
- zatim zakon koji isključuje krivnju
- zakon koji isključuje kažnjivost
- koji predviđa obavezno ili fakultativno oslobođenje od kazne
- koji propisuje blažu vrstu kazne ili blažu mjeru kazne
- koji ne propisuje zaštitne mjere
- koji omogućuje primjenu načela svrhovitosti

Ova pravila treba imati u vidu pri rješavanju svakog pojedinog predmeta, kako u postupcima koji su pokrenuti nakon stupanja na snagu odgovarajuće izmjene i dopune propisa (zakona ili pravilnika), odnosno stupanja na snagu novog zakona - kad se sudi za prekršaje počinjene prije njihovog stupanja na snagu, tako i u postupcima koji su već u tijeku pred sudom za takve prekršaje.

To znači i da u postupku povodom žalbe pred VPS-om, odnosno u postupku odlučivanja o prigovoru pred prvostupanjskim sudom (tijelom koje vodi prekršajni postupak), ili žalbi kada odlučuje vijeće prvostupanjskog suda (članak 94. PZ-a) treba voditi računa o naprijed navedenim načelima i pravilnoj primjeni materijalnog prava.

Međutim i prvostupanjski sudac prilikom pripremanja glavne rasprave, odnosno prvog ročišta u žurnom postupku, te dakako i pri donošenju prekršajnog naloga, treba također voditi računa o naprijed iznijetim pravilima, ako se radi o

povredi propisa koji se mijenjao ili je donijet novi zakon nakon počinjenja prekršaja. Ovo se ističe iz razloga kako bi se u tijeku prvostupanjskog postupka utvrđivale u vrijeme suđenja relevantne činjenice za pravilnu primjenu materijalnog prava.

VPS međutim po službenoj dužnosti u povodu žalbe, ukoliko nema dovoljno podataka u spisu, ukida prvostupanjsku odluku, kako bi se utvrdile odlučne činjenice za pitanje kontinuiteta prekršaja u novom propisu.

Primjer: GŽ-5107/2014

Prekršaj iz članka 26. stavka 1. i 2. Zakona o pravu na pristup informacijama (NN 172/03, 77/11)

- prvostupanjskom presudom Prekršajnog suda u Zagrebu protiv I-okr. je odbijena optužba, a II-okr. je oslobođena od optužbe, zbog prekršaja iz članka 26. stavka 1. i 2. Zakona o pravu na pristup informacijama, jer da bi okrivljenici počinili prekršaj iz članka 26. stavka 1. i 2. Zakona o pravu na pristup informacijama (NN 172/03, 77/11), odnosno da bi onemogućili oštećeniku pristup informacijama, budući su propustili oštećeniku najkasnije u roku od 15 dana od dana podnošenja Zahtjeva dostaviti zatraženu informaciju,

- protiv prvostupanjske presude, oštećenik tužitelj je pravodobno podnio žalbu zbog bitne povrede odredaba prekršajnog postupka, pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja i pogrešne primjene materijalnog prekršajnog prava,

- odlučujući o žalbi te ispitujući pobijanu presudu u smislu odredbe članka 202. stavka 1. PZ VPS RH je našao da ima osnove za odbijanje optužbe protiv I-okr. kao i za oslobođenje II-okrivljenice od optužbe, jer djelo koje se okrivljenici stavlja na teret, više nije prekršaj budući je dana 8. ožujka 2013. stupio je na snagu novi Zakon o pravu na pristup informacijama (NN 25/13), u kojem u članku 61. stavku 1. i 2. postoji pravni kontinuitet prekršaja iz članka 26. stavka 1. i 2. Zakona o pravu na pristup informacijama (NN 172/03, 77/11), međutim, dana 9. kolovoza 2015. stupio je na snagu Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o pravu na pristup informacijama (NN 85/15), koji člankom 26. mijenja odredbu članka 61. Zakona o pravu na pristup informacijama (NN 25/13), na način da stavkom 1. propisuje da će se novčanom kaznom u iznosu od 5.000,00 do 20.000,00 kuna kaznit za prekršaj odgovorna osoba u tijelu javne vlasti koja ne postupi u skladu s odlukom Povjerenika iz članka 25. stavka 7. ovoga Zakona ili ne postupi u roku koji je određen odlukom Povjerenika, te je stavkom 2. propisano da novčanom kaznom od 5.000,00 do 50.000,00 kuna kaznit će se za prekršaj fizička osoba koja ošteti, uništi, sakrije ili na drugi način učini nedostupnim dokument koji sadrži informaciju u namjeri da onemogući ostvarivanje prava na pristup informacijama, a stavkom 3. propisano je da novčanom kaznom u iznosu od 1000,00 do 50.000,00 kuna kaznit će se fizička osoba, odnosno novčanom kaznom od 2000,00 do 100.000,00 kuna pravna osoba koja upotrijebi informacije protivno objavljenim uvjetima za ponovnu uporabu informacija iz članka 31. ovoga Zakona, pa činjenični opis djela iz optužnog prijedloga, ne može se više podvesti pod

cit. prekršajnu odredbu, a niti pod bilo koju drugu odredbu navedenog Zakona, te stoga propust koji se okrivljenicima optužnim prijedlogom stavlja na teret više nije propisan kao prekršaj, (a u odnosu na odluku prema I-okr. prvostupanjski sud je dao odgovarajuće razloge),

- kako je odredbom članka 3. stavka 2. PZ-a propisano da će se ako se nakon počinjenja prekršaja propis jedanput ili više puta izmijeni, obvezno primijeniti propis koji je blaži za počinitelja, a u konkretnom slučaju u novom propisu nema niti kontinuiteta, to je u konkretno slučaju primjenom blažeg propisa Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o pravu na pristup informacijama (NN 85/15), to je II-okr. oslobođena od optužbe.

I)3. Načelo krivnje

Distinkcija prekršajnog prava u odnosu na kazneno pravo ogleda se i **stupanju krivnje** koji je potreban da bi se počinitelja prekršaja moglo proglasiti krivim i izreći mu propisanu sankciju.

Krivnja je subjektivan odnos počinitelja prema djelu zbog kojeg primjenom pravnih propisa može biti sankcioniran. Polazeći od načela *nullum crimen, nulla poena sine culpa* koje je izraženo u članku 4. PZ-a (*Načelo krivnje - Članak 4. - Nitko ne može biti kažnjen niti se prema njemu može primijeniti druga prekršajnoppravna sankcija ako nije kriv za počinjeni prekršaj*), člankom 25. PZ-a propisan je sadržaj krivnje:

- za prekršaj je kriv počinitelj koji je u vrijeme počinjenja prekršaja bio **ubrojiv, koji je postupao iz nehaja**, a bio je svjestan ili je bio dužan i mogao biti svjestan da je djelo zabranjeno **ili je postupao s namjerom, ali samo kad je propisom o prekršaju (iznimno) propisana prekršajna odgovornost za taj oblik krivnje**.

Prema tome za prekršajnu odgovornost u pravilu je dovoljan već samo nehaj kao oblik krivnje.

I)4. Sankcije

Opća je svrha prekršajnopravnih sankcija: da svi građani poštuju pravni sustav i da nitko ne počini prekršaj, te da se počinitelji prekršaja ubuduće tako ponašaju (članak 6. PZ-a).

PZ kao temeljni zakon u svojim materijalnopravnim odredbama sadrži i odredbe kojima se propisuju **vrste prekršajnih sankcija**, te razlikuje:

- sankcije koje se propisuju posebnim zakonima koji propisuju prekršaje: (to su: **kazne** – novčana kazna i zatvor, te **zaštitne mjere**)

- sankcije koje se propisuju samim Prekršajnim zakonom (**mjere upozorenja** – opomena i uvjetna osuda, **zaštitne mjere** i **odgojne mjere**)

- sankcije koje se propisuju odlukom jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (**novčana kazna**)

I)4.1. Novčana kazna

Propisivanjem i izricanjem, odnosno primjenom novčane kazne treba se postići **opća svrha** prekršajnopравnih sankcija: da svi građani poštuju pravni sustav i da nitko ne počini prekršaj, te da se počinitelji prekršaja ubuduće tako ponašaju (članak 6. PZ-a). Novčana kazna može biti propisana samostalno ili kao alternativna kazna uz kaznu zatvora, budući da kazna zatvora za prekršaje, kao stroža kazna ne može biti propisana jedinom kaznom.

Prekršajni zakon, kao temeljni zakon propisuje **opće zakonske okvire kazni** za prekršaje, pa tako i za raspon novčane kazne (članak 33.), a u tim okvirima posebni zakoni kojima su propisani prekršaji propisuju novčane kazne za pojedine prekršaje. Međutim, pojedini propisi (dakle i zakoni i odluke jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave), prelaze PZ-om dane okvire, bilo na način da propisuju najmanji iznos kazne **u iznosu manjem** od onog koji je predviđen Prekršajnim zakonom za određenu kategoriju okrivljenika, odnosno prekršaja – ili pak je **gornja granica kazne iznad općeg maksimuma novčane kazne**.

Međutim uvijek treba imati u vidu čl. 257. st. 1. PZ, - prema toj odredbi uz ostalo, ako propis o prekršaju (posebni zakon kojim se propisuje prekršaj) propisuje neke odredbe koje su protivne materijalno pravnim odredbama PZ-a (dakle i u području propisivanja i izricanja prekršajno pravnih sankcija), primjenjuju se o tome odredbe PZ-a, pa će sudac u takvim slučajevima svakako pri odmjeravanju konkretne novčane kazne imati u vidu opći okvir, **osim kada je posebni povoljniji** – ali kazna nikako ne smije biti utvrđena, odnosno izrečena preko općeg okvira za pojedinu kategoriju okrivljenika.

Primjerice, ukoliko bi u odnosu na pravnu osobu posebnim zakonom bila propisana novčana kazna u iznosu manjem od 2.000,00 kn (što je donja opća granica novčane kazne za tu kategoriju okrivljenika), tada će se primjenom načela povoljnijeg propisa kazna moći izreći (odnosno utvrditi), temeljem posebnog propisa – može se primijeniti posebni minimum.

Također je potrebno imati u vidu da pojedini propisi (zakoni i odluke jedinica lokalne samouprave), ne razlikuju fizičku osobu i obrtnika – fizičku osobu, odnosno osobu koja obavlja samostalnu djelatnost, iako PZ propisuje opće okvire novčane kazne za obje te kategorije okrivljenika. U takvom slučaju u odnosu na obrtnika treba primijeniti opći okvir (a naravno i posebni kao što je i propisano tim posebnim propisom), koji je propisan za fizičku osobu. Ukoliko je u tijeku suđenja došlo do izmjene kaznenih odredbi određenog propisa, na način da se uvodi i kategorija „fizička osoba obrtnik“, tada treba primijeniti kaznu propisanu za fizičku osobu jer je ta uvijek povoljnija i u odnosu na tu kaznu procjenjivati je li u konkretnom slučaju novi (izmijenjeni) propis povoljniji.

Primjer:

Zakon o radu (NN broj: 93/14), u člancima 227. do 229. u stavcima 1. i 2. propisuje novčane kazne za poslodavce pravne osobe i poslodavce fizičke osobe, pri čemu ne razlikuje obrtnika. Okvir propisanih novčanih kazni za poslodavca fizičku osobu doduše, odgovara općim okvirima iz članka 33. PZ-a stavak 2. i 3., koji vrijede za fizičku osobu, ali postavlja se pitanje je li zakonodavac trebao iskoristiti mogućnost propisivanja novčane kazne u okvirima koji vrijede za obrtnika, budući ta kategorija poslodavaca također može zapošljavati veći broj radnika kao i pravna osoba?

Međutim postavlja se načelno pitanje kako ublažiti tako propisane kazne uvažavajući pravilo iz članka 37. stavka 3. točke 2., za koje ublažavanje treba uzeti opći minimum za određenu vrstu okrivljenika – treba li početi od općeg minimuma za fizičku osobu ili fizičku osobu obrtnika?

Kod **novčane kazne koja se propisuje odlukom jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave** naročito treba voditi računa da li su iste sukladne općim okvirima iz PZ-a, jer se iste primjenjuju u postupcima u kojima se izdaju obvezni prekršajni nalozi, koji postupci završavaju pravomoćnom odlukom prekršajnog suda, te nema mogućnosti kontrole od strane VPS-a, već bi jedino u slučaju pogrešne primjene zakona ostala za stranku mogućnost podnošenja ZZZ-a, o kojem odlučuje Vrhovni sud RH.

Sve naprijed navedeno odnosi se i na utvrđivanje svake pojedinačne novčane kazne za prekršaje u realnom stjecaju.

Novčana kazna je ujedno jedina prekršajnoppravna sankcija koja se **može propisati odlukom jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave** za prekršaj iz odluke i izreći počinitelju takvog prekršaja.

I)4.2. Kazna zatvora

Kazna zatvora zakonom se može **propisati samo kao stroža kazna uz propisanu novčanu kaznu** (članak 31. stavak 3. Prekršajnog zakona).

Kazna zatvora može se, prema tome i izreći samo alternativno kao stroža kazna, pri čemu sud mora **obrazložiti određenim konkretnim razlozima** njezino izricanje kao teže vrste kazne, te treba kao bitno istaći da se i novčana kazna i kazna zatvora izriču kao glavna kazna, a nije moguće nikakvo kumulativno izricanje novčane kazne i kazne zatvora.

I)4.3. Mjere upozorenja – opomena i uvjetna osuda, zaštitne mjere i odgojne mjere

Sankcije koje se propisuju samim Prekršajnim zakonom (članak 5. stavak 2. PZ-a) jesu:

- **mjere upozorenja:** - opomena
- uvjetna osuda

- **zaštitne mjere**

- **odgojne mjere**

O pojedinim prekršajnopравnim sankcijama biti će nastavno detaljnije izloženo, a uvodno je važno naglasiti da je **Zakonom o izmjenama i dopunama PZ-a (NN broj: 39/13, članak 20.)** promijenjen je katalog zaštitnih mjera i kao takav je prilagođen potrebama prekršajnog suđenja. Izmjenama članka 50. PZ-a dodane su dvije nove zaštitne mjere koje se odnose na počinitelje prekršaja, pravne osobe:

- **zaštitna mjera zabrane stjecanja dozvola, ovlasti, koncesija ili subvencija**

- **i zaštitna mjera zabrane poslovanja s korisnicima državnog i lokalnih proračuna.**

Ove zaštitne mjere uvode se po uzoru na Zakon o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela. Prilikom uvođenja istih imalo se na umu da su posebnim zakonima propisani brojni prekršaji iz toga područja koje mogu počinuti okrivljenici pravne osobe.

Istodobno izostavljene su tri zaštitne mjere: zaštitna mjera protjerivanja stranca iz zemlje (mjera je propisana posebnim zakonom) i zaštitna mjera obveznog psihijatrijskog liječenja (tendencija suvremenih zakonodavstava je da se ta mjera primjenjuje samo na počinitelje težih kažnjivih djela pazeći se pritom na načelo razmjernosti), te zaštitna mjera oduzimanja predmeta prekršaja (brisan je članak 57.).

Opće pravilo u odnosu na prekršajnopравne sankcije utvrđeno je i člankom 5. stavak 4. pa se za svaku vrstu prekršajnopравnih sankcija propisom **mora odrediti njihova visina**, odnosno trajanje i nijedna se prekršajnopравna sankcija ne može propisati ni izreći, odnosno primijeniti u neodređenoj visini ili na neodređeno vrijeme, osim ako PZ-om nije određeno drukčije.

Nadalje, PZ postavlja ograničenja (članak 7.), kako u propisivanju, tako i u načinu primjene prekršajnopравnih sankcija:

- **počinitelju prekršaja mogu biti ograničene njegove slobode i prava samo u mjeri koja odgovara vrsti prekršajnopравne sankcije i njezinoj svrsi određenoj zakonom, bez prouzročenja tjelesnih ili duševnih patnji, nečovječnog postupanja ili ponižavajućeg odnosa, uz poštovanje ljudskog dostojanstva i osobnosti.**

I zaključno, u općem dijelu koji se odnosi na prekršajnopравne sankcije vrijedi **pravilo rehabilitacije**, prema kojem počinitelj u odnosu na kojeg je temeljen pravomoćne odluke izvršena sankcija, nakon protoka određenog vremena i pod

uvjetima koji su određeni PZ-om, **ima se smatrati da nije počinio prekršaj**, a njegova prava i slobode ne mogu se razlikovati od prava i sloboda onih koji nisu počinili prekršaj. Isto pravilo vrijedi i u odnosu na počinitelja koji je pravomoćnom odlukom **proglašen krivim, ali je oslobođen kazne**.

Također gore navedenim izmjenama i dopunama PZ-a **uvvedeno je načelo razmjernosti** (članak 51.a), sukladno članku 16. stavak 2. i članku 30. Ustava Republike Hrvatske, kojim se zaštitna mjera ne smije izreći ako nije u razmjeru s težinom počinjenog prekršaja i prekršaja koji se mogu očekivati, kao i sa stupnjem počiniteljeve opasnosti.

II) ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI, ODUZIMANJE PREDMETA, REHABILITACIJA, PODACI IZ PREKRŠAJNE EVIDENCIJE I PRAVNA POSLJEDICA OSUDE

II)1. Oduzimanje imovinske koristi

Protupravno stečena imovinska korist načelno, je svako povećanje ili sprječavanje smanjenja imovine koje je rezultat protupravne radnje (kaznenog djela ili prekršaja). Osnovna je intencija zakonodavca da nitko ne može zadržati protupravno stečenu imovinsku korist. **Prekršajni zakon** propisuje **uvjete i način oduzimanja imovinske** koristi ostvarene prekršajem, ali ne daje definiciju pojma imovine niti imovinske koristi i u tom smislu može se smatrati donekle deficitarnim, jer ne upućuje niti na smislenu primjenu nekog drugog zakona.

Pravni institut oduzimanja imovinske koristi temeljno je uređen i:

Kaznenim zakonom (125/2011, 144/2012, 56/2015, 61/2015)

- načelo oduzimanja imovinske koristi izraženo je člankom 5. - „Nitko ne može zadržati imovinsku korist ostvarenu protupravnom radnjom.“; a u smislu tog zakona imovinskom korišću od kaznenog djela smatra se neposredna imovinska korist od kaznenog djela koja se sastoji od svakog uvećanja ili sprečavanja umanjenja imovine do kojeg je došlo počinjenjem kaznenog djela, imovina u koju je promijenjena ili pretvorena neposredna imovinska korist od kaznenog djela kao i svaka druga korist koja je dobivena od neposredne imovinske koristi od kaznenog djela ili imovine u koju je promijenjena ili pretvorena neposredna imovinska korist od kaznenog djela bez obzira nalazi li se na području Republike Hrvatske ili izvan njega;

te **Zakonom o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem (NN broj:145/10)**

- prema stavku 6., članka 1. odredbe Zakona o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem (NN broj:145/10), **odgovarajuće se**

primjenjuju na prekršajni postupak (ako drukčije nije propisano istim Zakonom), a njime je uređen:

- a) postupak utvrđivanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom,
- b) postupak osiguranja oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom,
- c) postupak ovrhe odluke o oduzimanju imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom,
- d) postupanje s oduzetom imovinom i imovinom glede koje je određena privremena mjera oduzimanja,
- e) ostvarenje prava osobe oštećene kaznenim djelom te
- f) zaštita prava treće osobe,

Prema stavku 2. članka 1. citiranog Zakona, isti je temeljni zakon i odredbe drugih zakona kojima se uređuje *utvrđivanje, osiguranje oduzimanja i ovrha odluka* o oduzimanju imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem primjenjuju se samo ako ovim Zakonom nije drukčije propisano.

Tim Zakonom definiran je **pojam imovine**, koja predstavlja stvari i prava koja je stekao počinitelj kaznenog djela i prekršaja ili povezana osoba, a obuhvaća sve stvari i prava koja mogu biti predmet ovrhe te posebno nekretnine i pokretnine, tražbine, poslovne udjele, dionice, novac, plemenite metale i drago kamenje u vlasništvu, posjedu ili pod kontrolom počinitelja kaznenog djela ili povezane osobe.

Člankom 76. PZ-a propisuje se:

1. pod kojim uvjetima se oduzima imovinska korist:

- oduzet će se sudskom odlukom kojom je utvrđeno da je počinjen prekršaj, a oduzet će se i od osobe na koju je prenijeta ako nije stečena u dobroj vjeri,
- kada se utvrdi nemogućnost oduzimanja stvari ili prava ostvarenih kao imovinska korist u cijelosti ili djelomično, sud će obvezati okrivljenika na isplatu odgovarajuće protuvrijednosti u novčanom iznosu;

2. odnos između pribavljene imovinske koristi i njezina oduzimanja i postavljenog imovinsko pravnog zahtjeva:

- sud će oduzeti imovinsku korist i ako oštećenika uputi da imovinskopravni zahtjev može ostvariti u parnici,
- ako je oštećeniku dosuđen imovinskopravni zahtjev koji po prirodi i sadržaju odgovara pribavljenoj imovinskoj koristi, oduzet će se dio imovinske koristi koji prelazi dosuđeni imovinskopravni zahtjev;

3. propisuje se da se *ista ne umanjuje za iznos uložen u kriminalnu djelatnost*;

4. dopušta se u postupku njezina namirenja, **obročna otplata**;

5. **posebnim se zakonom može propisati način izračuna** ostvarene imovinske koristi počinjenim prekršajem

U praksi se često postavljaju pitanja kako utvrditi visinu (vrijednost), imovinske koristi, što je naročiti problem ovlaštenih tužitelja koji istu trebaju odrediti i definirati u optužnom aktu. U načelu to predstavlja činjenično pitanje i u tom smislu tužitelj treba pružiti i dokaze, kako bi sud istu utvrdio presudom (sastavni dio izreke), a izreka presude u dijelu koji se odnosi na utvrđivanje i oduzimanje imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom mora biti obrazložena. Protiv presude iz stavka 1. ovog članka tužitelj i okrivljenik imaju pravo na žalbu.

Sam članak 76. stavci 1., 3. i 4. PZ-a, (Glava 10., odjeljak „Uvjeti i način oduzimanja imovinske koristi“) bio je **predmetom ispitivanja Ustavnog suda Republike Hrvatske** (dalje US RH), koji je donio Odluku od 27. rujna 2016., broj: U-I-5840/2013,U-I-202/2014, U-I-452/2014, U-I-2345/2015,U-I-3469/2015), povodom osporavanja suglasnost s Ustavom navedenih odredaba²

II)2. Oduzimanje predmeta

Oduzimanje predmeta više nije zaštitna mjera jer se ona ne izriče već se ista tretira kao posebna mjera zajedno s oduzimanjem imovinske koristi. Stoga je oduzimanje predmeta i prebačeno u drugi dio zakona, Glavu X. - **Oduzimanje imovinske koristi, oduzimanje predmeta, rehabilitacija, podaci iz prekršajne evidencije i pravna posljedica osude**, i sada se **može primjenjivati i bez prekršajne odgovornosti u određenim slučajevima**. Time je otklonjen formalno problem kada

² Predlagatelj je navodio da je pojam „imovinska korist“ potpuno nejasan, da i Zakon o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem (»Narodne novine« broj 145/10.) u članku 3. određuje značenje pojma „imovinske koristi“, ali je i dalje riječ o potpuno nejasnim zakonskim odredbama. U odnosu na članak 76. stavak 3. PZ-a predlagatelj je isticao da sud oduzima imovinsku korist iako u tom trenutku ne postoji zahtjev vlasnika za vraćanje stvari u posjed, a u odnosu na članak 76. stavak 4. PZ-a predlagatelj nije obrazložio razloge njegova osporavanja. Prema ocjeni US RH prijedlog nije bio osnovan, jer pojam „imovinska korist“ je pravni standard, te je predlagatelj u tom dijelu prijedloga upućen na obrazloženje rješenja broj: U-I-4433/2007 („... koji su pravni standardi čija jasnoća, razumljivost i odredivost niti s jednog aspekta nisu upitni u zakonodavstvu, pravnoj praksi i pravnoj teoriji, stoga je članak 1. PZ-a u skladu s pretpostavkama odredivosti zakonskih odredbi i primjerenosti legitimnih očekivanja subjekata na koje se zakon neposredno primjenjuje (načelna stajališta iznesena u odluci Ustavnog suda Republike Hrvatske broj: U-I-659/1994 i dr. od 15. ožujka 2000. godine, "Narodne novine" broj 31 od 22. ožujka 2000. godine i rješenju Ustavnog suda Republike Hrvatske broj: U-I-906/2000 i dr. od 7. prosinca 2005. godine, "Narodne novine" broj 2 od 4. siječnja 2006. godine). i dr. od 19. lipnja 2009., u dijelu o značenju prekršajnopравnih standarda.“).

Preostali predlagateljevi navodi također nisu ustavnopravno relevantni jer u slučaju članka 76. PZ-a nije riječ o pravnoj situaciji koja podliježe jamstvu prava vlasništva iz članka 48. stavka 1. Ustava, što je razvidno iz ukupnog sadržaja glave 10. PZ-a kojom su uređene pretpostavke oduzimanja imovinske koristi. Stoga je Ustavni sud utvrdio da je članak 76. stavci 1., 3. i 4. PZ-a u suglasnosti s načelima vladavine prava i pravne sigurnosti objektivnog pravnog poretka u području prekršajnog zakonodavstva.

u određenim slučajevima dolazi do odbijanja optužbe (najčešće zbog zastare), a radi se o postupku u kojem je prilikom kontrole (nadzora), došlo do privremenog oduzimanja predmeta.

Člankom 76.a PZ-a propisano je da će se oduzeti predmeti i sredstva:

- koji su bili namijenjeni ili uporabljeni za počinjenje prekršaja,
- koji su nastali njegovim počinjenjem

i to ako:

- postoji opasnost da će se ponovno uporabiti za počinjenje prekršaja,
- te u slučaju kada je njihovo oduzimanje potrebno radi zaštite opće sigurnosti, javnog poretka, zaštite zdravlja ljudi ili iz moralnih razloga.

Prema izričaju ove odredbe jasno proizlazi da se predmeti oduzimaju kada je utvrđeno da je prekršaj počinjen. Međutim PZ u stavku 2. članka 76.a propisuje da će sud oduzeti u naprijed nabrojenim slučajevima predmete i sredstva i kada postupak nije završen osuđujućom presudom. Ova odredba i dalje u praksi izaziva prijepor jer se postavlja pitanje koje su to sve situacije kada se utvrđuje postojanje prekršaja, a okrivljenik se oslobađa od optužbe (osim notornog slučaja kad se počinitelja oslobađa zbog neubrojivosti), odnosno koliko se široko može tumačiti navedena odredba, time da je problem složeniji ukoliko bi se radilo o odbijanju optužbe – npr. ukoliko podnositelj optužnog prijedloga nije ovlašten tužitelj – članak 161. stavak 5. točka 1. PZ-a (kao što se pojavljuju optužni prijedlozi Carinske uprave, u čiju nadležnost sada ulazi nadzor, pa i vođenje postupka, za prekršaje iz pojedinih zakona, pri čemu Carinska uprava ponekad pogrešno tumači odredbe o svojoj nadležnosti, kao kod kontrole korištenja objekata koncesija, primjerice, nad korištenjem pomorskog dobra - Zakon o pomorskom dobru i morskim lukama, ili određene odredbe Zakona o trgovačkim društvima, ili pogrešno i preširoko tumačenje Zakona o zabrani i sprečavanju neregistrirane djelatnosti).

U praksi najčešći slučaj bio bi kad posebni zakon predviđa takvu mogućnost (npr. Zakon o oružju). Također predmeti koje prema zakonu okrivljenik ili druga osoba ne može posjedovati ili predmeti čije je posjedovanje ili promet zabranjen ili ograničen, ili predmeti namijenjeni prometu, ali se u promet mogu pustiti samo pod posebnim uvjetima (s nadzornim markicama i slično), oduzimaju se iako postupak nije završen donošenjem osuđujuće presude. Takvi predmeti se na prijedlog tužitelja mogu uništiti i prije pravomoćnog okončanja postupka.

Oduzeti predmeti i sredstva postaju vlasništvo Republike Hrvatske, i sa njima se postupa sukladno Pravilniku o načinu postupanja s predmetima oduzetim u prekršajnim postupcima koji su postali vlasništvo Republike Hrvatske (NN RH broj:

38/14), a to ne utječe na pravo trećih osoba za **naknadu štete prema počinitelju** zbog oduzetog predmeta ili sredstva.

Ukoliko je vlasnik oduzetog predmeta treća osoba, koja nije počinitelj prekršaja ima pravo na povrat predmeta i sredstva ili naknadu njihove tržišne vrijednosti iz državnog proračuna, osim ako je:

- najmanje krajnjom nepažnjom pridonio da predmet ili sredstvo bude namijenjeno ili uporabljeno za počinjenje prekršaja ili da nastane njegovim počinjenjem ili ako je pribavio predmet ili sredstvo znajući za okolnosti koje omogućuju njegovo oduzimanje,

- zakonom propisano obavezno oduzimanje predmeta (tada nema pravo na naknadu)

Primjer: **Zakon o morskom ribarstvu** - prekršaj iz članka 112. stavak 1. točka 1. (NN broj: 56/10; 127/10; 55/11; 50/12; - novi Zakon o morskom ribarstvu 81/13) **i načelo razmjernosti.**

GŽ-3981/2013

- prvostupanjskom presudom okrivljenik je proglašen krivim i između ostalog, kažnjen novčanom kaznom u ukupnom iznosu od 20.000,00 kuna, zbog prekršaja iz članka 112. stavak 1. točka 1. Zakona o morskom ribarstvu (NN broj: 56/10; 127/10; 55/11; 50/12), te mu je (uz ostalo), primijenjena i zaštitna mjera oduzimanja predmeta prekršaja propisana člankom 112. stavak 2. Zakona o morskom ribarstvu, važećeg u vrijeme počinjenja prekršaja, i to: oduzimanja plovila - ribarskog broda, sa svom pripadajućom opremom, kao i ulova riba i drugih morskih organizama,

- u vrijeme donošenja drugostupanjske odluke bio je na snazi novi Zakon o morskom ribarstvu koji je blaži za okrivljenika, jer za djelo okrivljenika, koji prema novom Zakonu ima status fizičke osobe, propisuje novčanu kaznu od 2.000,00 do 7.000,00 kuna,

- u odnosu na izrečenu mjeru oduzimanja plovila, VPS je prihvatio žalbe okrivljenika, jer iako novim Zakonom nije više propisana obvezna zaštitna mjera oduzimanja plovila (na što bi žalbeni sud trebao paziti po službenoj dužnosti), ostaje mogućnost oduzimanja predmeta prekršaja temeljem članka 76.a stavak 1. i 3. Prekršajnog zakona,

- međutim, VPS je imao u vidu okolnosti slučaja, a napose okolnosti istaknute u žalbama koje su se odnosile na osobu okrivljenika (godine života i eventualno nedovoljno iskustvo), te posebice i primjenu načela razmjernosti, (članak 51.a Prekršajnog zakona - zaštitna mjera ne smije se izreći ako nije u razmjeru s težinom počinjenog prekršaja i prekršaja koji se mogu očekivati, kao i sa stupnjem počiniteljeve opasnosti, a što se po logici stvari odnosi i na oduzimanje predmeta

prekršaja), pa je odluka prvostupanjskog suda je u tom dijelu ukinuta, te je odlučeno da se privremeno oduzeti brod kojim je prekršaj počinjen ima vratiti okrivljeniku,

- pri donošenju odluke u ovom dijelu VPS je smatrao da bi se u konkretnom slučaju doista radilo o očitom i nedvojbeno velikom nesrazmjeru između težine počinjenog prekršaja, o čemu govori i visina nove propisane novčane kazne za taj prekršaj (od 2.000,00 do 7.000,00 kuna), i oduzimanja vlasništva (koje je i Ustavom Republike Hrvatske zaštićena kategorija), broda kojim se obavlja gospodarski ribolov.

II)3. Rehabilitacija, podaci iz prekršajne evidencije i pravna posljedica osude

*Zakonom o pravnim posljedicama osude, kaznenoj evidenciji i rehabilitaciji (NN RH broj: 143/2012, 105/2015), člankom 18., propisan je pojam rehabilitacije, odnosno da *počinitelj kaznenog djela koji je pravomoćno osuđen ili je oslobođen kazne ima pravo nakon proteka zakonom određenog vremena i pod uvjetima koji su određeni Zakonom, smatrati se osobom koja nije počinila kazneno djelo, a njezina prava i slobode ne mogu se razlikovati od prava i sloboda osoba koje nisu počinile kazneno djelo.**

Kaznenu evidenciju za fizičke i pravne osobe koje su pravomoćno osuđene za kaznena djela, ustrojava i vodi Ministarstvo pravosuđa.

U prekršajnom pravu relevantan je **članak 77. PZ-a koji sadrži odredbe o rehabilitaciji**, prema kojima protekom **tri godine od pravomoćnosti odluke o prekršaju** nastupa po sili zakona rehabilitacija, odnosno počinitelj prekršaja smatra se neosuđivanim po toj odluci o prekršaju i svaka uporaba tih podataka o njemu kao počinitelju prekršaja zabranjena je i nema nikakav pravni učinak, a nakon izdržane, oproštene ili zastarjele kazne zatvora odnosno maloljetničkog zatvora, osuđenik ima sva prava utvrđena Ustavom, zakonom ili drugim propisom i može stjecati sva prava osim onih koja su mu ograničena zaštitnom mjerom, a jednako se to odnosi i na počinitelja prekršaja kojem je primijenjena mjera upozorenja ili je odlukom o prekršaju oslobođen kazne.

Podaci o prekršaju za koji je nastupila rehabilitacija ne mogu se nikome dati a ni koristiti za bilo koje potrebe.

Podaci iz prekršajne evidencije o prekršaju za koji je nije nastupila rehabilitacija mogu se dati samo sudovima, tijelima državne uprave koja vode prekršajni postupak i državnim tijelima – ovlaštenim tužiteljima kad se radi o prekršajnom postupku protiv počinitelja prekršaja za kojeg se traže podaci. Člankom 78. PZ-a propisano je u kojim slučajevima i pod kojim uvjetima se mogu tražiti i dati podaci iz prekršajne evidencije, te da nitko nije dužan podnositi dokaze o svojoj prekršajnoj osuđivanosti ili neosuđivanosti.

Prema **članku 79. PZ-a pravne posljedice osude**, koje se sastoje od gubitka ili zabrane stjecanja određenih prava, propisuju se zakonom, nastupaju nakon pravomoćnosti odluke o prekršaju, kao i pravna posljedica osude koja se sastoji u stjecanju negativnih prekršajnih bodova, koja se može propisati za počinitelja koji je pravomoćno proglašen krivim za osobito teške prekršaje. Nakon protoka dvije godine od dana pravomoćnosti odluke na temelju koje je počinitelj prikupio negativne prekršajne bodove, ti se bodovi prestaju uračunavati, a zastarijevaju prema općim pravilima o zastari izvršenja prekršajnih sankcija. (tri godine od pravomoćnosti odluke o prekršaju).

III) PRIMJENA PREKRŠAJNOG PRAVA REPUBLIKE HRVATSKE

III)1. Opće odredbe

U Glavi III PZ-a nalaze se opće odredbe o:

- **prekršajnoj neodgovornost djeteta**, članak 9., prema kojem osoba koja nije navršila u vrijeme počinjenja prekršaja **četnaest godina života ne odgovara** za prekršaj, a za počinjeni prekršaj kaznit će se roditelj ili drugi tko je nadzire ako je taj prekršaj u izravnoj vezi s propuštenim nadzorom roditelja ili drugog tko je nadzirao tu osobu, pri tome ako se radi o učestalim težim prekršajima **obavijestit će o ponašanju te osobe roditelje ili skrbnike i Centar za socijalnu skrb** prema njezinu prebivalištu ili boravištu njezinih roditelja ili skrbnika;
- **primjeni materijalnopравnih odredbi Prekršajnog zakona**, članak 11., prema kojem se materijalnopравne odredbe PZ-a odnose se na sve prekršaje propisane zakonima i drugim propisima kojima se propisuju prekršaji, kako u odnosu na fizičke osobe tako i na odgovorne osobe u pravnoj osobi, obrtnike i osobe koje obavljaju samostalnu djelatnost;
- **primjeni prekršajnog prava Republike Hrvatske za prekršaje počinjene na području Republike Hrvatske, njezinu brodu ili zrakoplovu**, članak 12., koji izražava opće pravilo po kojem se prekršajno zakonodavstvo Republike Hrvatske primjenjuje se na svakoga tko **počini prekršaj na njezinu području**,

* posebnim zakonom može se propisati primjena prekršajnog zakonodavstva Republike Hrvatske **i u prostoru mora** u kojem Republika Hrvatska ima određena suverena prava i pravo jurisdikcije – navedeno se odnosi na **gospodarski pojas Republike Hrvatske** (obuhvaća morske prostore od vanjske granice teritorijalnoga mora u smjeru pučine do njegove vanjske granice dopuštene općim međunarodnim pravom)³,

³ Pomorski zakonik

* za prekršaj propisan **odlukom jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave** prekršajni će se postupak voditi ako je prekršaj počinjen na području te jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave,

- **isključenju primjene prekršajnog zakonodavstva u posebnim slučajevima**, članak 10. i

- **zastari prekršajnog progona i izvršenja** članak 13. do 14.c, - o čemu će nastavno biti detaljnije izloženo.

III)2. Načelo ne bis in idem

Člankom 10. PZ-a propisano je da ako je protiv počinitelja prekršaja **započeo** kazneni postupak zbog kaznenog djela kojim je obuhvaćen i prekršaj, ne može se za taj prekršaj **pokrenuti** prekršajni postupak, a ako je postupak pokrenut **ne može se dalje voditi**.

Kako je već u uvodu istaknuto načelo *ne bis in idem* je jedno od osnovnih načela kaznenog i prekršajnog prava - prema kojem se nikome ne može suditi dva puta za istu stvar. Stoga PZ sadrži citiranu načelnu odredbu kako bi se izbjeglo da se protiv počinitelja vodi više postupaka za istu protupravnu radnju, odnosno kako okrivljenik ne bi izdržao ponovno sankciju za isti protupravni učin ili propust. Navedeni problem naročito je izražen u prekršajnom postupku, jer **ne samo da se preklapaju elementi određenih prekršaja sa obilježjima pojedinih kaznenih djela**, već se počiniteljima **u tijeku inspekcijskog nadzora**, nakon kojeg uslijedi podnošenje optužnog prijedloga za uočeni propust ili radnju, **mogu primijeniti upravne mjere koje po svojem sadržaju i posljedicama imaju značaj sankcija propisanih PZ-om za odgovarajući prekršaj**. Kad se govori u ovom kontekstu o upravnim mjerama misli se na mjeru zabrane obavljanja djelatnosti u određenom

Narodne novine broj: 181/2004, 76/2007, 146/2008, 61/2011, 56/2013, 26/2015 - **GOSPODARSKI POJAS**

Članak 32.

Gospodarski pojas Republike Hrvatske obuhvaća morske prostore od vanjske granice teritorijalnoga mora u smjeru pučine do njegove vanjske granice dopuštene općim međunarodnim pravom.

Članak 33.

(1) U svojem gospodarskom pojasu Republika Hrvatska ostvaruje suverena prava radi:

- a) istraživanja i iskorištavanja, očuvanja i gospodarenja živim i neživim prirodnim bogatstvima,
- b) proizvodnje energije korištenjem mora, morskih struja i vjetrova.

(2) Republika Hrvatska surađuje sa susjednim državama radi donošenja i provođenja mjera zaštite i očuvanja živih morskih bogatstava u području gospodarskog pojasa Republike Hrvatske.

Članak 34.

Ovlaštena tijela Republike Hrvatske imaju pravo i dužnost poduzimati sve potrebne mjere radi ostvarivanja suverenih prava istraživanja, iskorištavanja, zaštite, očuvanja i gospodarenja živim morskim bogatstvima u gospodarskome pojasu Republike Hrvatske, **uključujući pregled, inspekciju, uzapćenje stranoga broda i sudske postupke**. O uzapćenju ili zadržavanju stranoga broda i o izrečenim kaznama odmah se obavještava, diplomatskim putem država čiju zastavu brod vije.

Članak 39.

Na svim umjetnim otocima, uređajima i napravama na gospodarskome pojasu Republike Hrvatske primjenjuju se carinski i porezni propisi, propisi o zdravstvenom osiguranju, o kretanju i boravku stranaca i kazneni propisi Republike Hrvatske.

trajanju (u pravilu na rok od 30 dana), ili alternativno uplata određenog novčanog iznosa (u pravilu 30.000,00 kuna).

Što više, u posljednje vrijeme u kontekstu problema postavilo se i pitanje imaju li primijenjene **mjere opreza** (primjerice mjera opreza zabrane poduzimanja određene poslovne aktivnosti), značaj presuđene stvari (primijenjene sankcije).

Poseban značaj eventualnoj povredi naznačenog načela dale su i **odluke ESLJP** (poznate presude „Maresti protiv Hrvatske“ i „Tomasović protiv Hrvatske“), koji je dosljedan u svojim odlukama kad se radi o povredama istog⁴, jer se krše odredbe **Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda**.

III)2.1. Vođenje postupka za prekršaj i kazneno djelo

U slučajevima vođenja prekršajnog postupka u kojima dolazi do preklapanja bitnih obilježja prekršaja sa obilježjima kaznenog djela⁵, uglavnom će se raditi o

⁴ **EUROPSKA KONVENCIJA ZA ZAŠTITU LJUDSKIH PRAVA I TEMELJNIH SLOBODA**

Temeljem čl. 1. Zakona o potvrđivanju Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i Protokola br. 1., 4., 6., 7. i 11., NN "Međunarodni ugovori" br. 18 od 28. listopada 1997., Konvencija je postala dijelom hrvatskog pravnog poretka te u skladu s odredbom čl. 140. Ustava RH, NN 41/01, ima nadzakonsku snagu.

PROTOKOL br. 7 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda

Članak 4.

PRAVO DA SE NE BUDE DVA PUTA SUĐEN ILI KAŽNJEN U ISTOJ STVARI

1. Nikome se ne može ponovno suditi niti ga se može kazniti u kaznenom postupku iste države za kazneno djelo za koje je već pravomoćno oslobođen ili osuđen u skladu sa zakonom i kaznenim postupkom te države.
2. Odredbe prethodnoga stavka ne sprječavaju ponovno razmatranje slučaja u skladu sa zakonom i kaznenim postupkom dotične države ako postoje dokazi o novim ili novootkrivenim činjenicama, ili ako je u prethodnom postupku došlo do bitnih povreda koje su mogle utjecati na rješenje slučaja.
3. Ovaj se članak ne može derogirati na temelju članka 15. Konvencije.

⁵ **PRIMJERI:**

Zakon o radu (NN 149/09 ... 73/13 i novi Zakon o radu 93/14) - Kazneni zakon (NN 110/97 ... 143/12)
KZ - Povreda prava na rad i drugih prava iz rada
Članak 114.

Tko uskrati ili ograniči građaninu pravo na rad, slobodu rada, slobodni izbor zvanja ili zaposlenja, dostupnost radnog mjesta i dužnosti svakome pod jednakim uvjetima, pravo na zaradu, zakonom određeno radno vrijeme i odmor, prava iz zdravstvenog ili mirovinsko-invalidskog osiguranja, prava na posebnu zaštitu određenih skupina radnika, prava iz nezaposlenosti, prava u svezi s porodom, materinstvom i njegom djece ili druga prava iz rada što su utvrđena zakonom, sudskom odlukom ili kolektivnim ugovorom, ...

Zakonu o autorskom pravu i srodnim pravima (NN 167/03, 79/07, 125/11, 80/11, 141/13, 127/14) - raniji KZ članak 229. KZ-a- Povreda prava autora ili umjetnika izvođača; članak 230. - Nedoželjena uporaba autorskog djela ili izvedbe umjetnika izvođača; članak 231. KZ-a - Povreda prava proizvođača zvučne ili slikovne snimke i prava u svezi s radiodifuzijskim emisijama, novi KZ – članak 285., 286.

- Zakon o otpadu (NN 178/04, 153/05, 111/06, 110/07) - raniji članak 252. KZ-a - Ugrožavanje okoliša otpadom, novi KZ – članak 196.

propustu ovlaštenih tužitelja ukoliko nisu koordinirani sa nadležnim državnim odvjetnikom. Prekršajni sudac u praksi do saznanja da se vodi paralelno kazneni postupak, odnosno da je isti već pravomoćno dovršen, dolazi informacijom od strane samog okrivljenika. To ujedno znači da okrivljenik može manipulirati navedenom činjenicom na način koji mu najviše odgovara – u pravilu za okrivljenika je povoljnije da se dovrši prekršajni postupak, što predstavlja smetnju za daljnje vođenje kaznenog postupka.

U odnosu na ovaj dio problem je kako utvrditi je li **započeo** kazneni postupak, jer Zakon o kaznenom postupku (NN broj: 152/08, 76/09, 80/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14), ne sadrži o tome decidiranu odredbu. Nadalje, započeti kazneni postupak može biti **obustavljen zbog odustanka tužitelja**, što implicira opravdano pitanje je li to razlog zbog kojeg se ne bi mogao voditi prekršajni postupak. VPS je u tom pogledu u praksi zauzimao različita stajališta, međutim prevladavajuća je praksa da u spomenutom slučaju nema prepreke za vođenje prekršajnog postupka. U praksi će se prekršajni suci i dalje susretati sa sličnim dvojbama, ali pri odlučivanju uvijek treba razumno razlučiti – je li okrivljenik osuđen, odnosno meritorno oslobođen ili je odbijena optužba za inkriminirano djelo zbog procesnih – formalnih razloga.

III)2.2. Primijenjene upravne mjere

Međutim, u praksi se naročito postavilo pitanje imaju li primijenjene **upravne mjere** prilikom inspekcijskog nadzora značaj presuđene stvari, koji problem se konkretno javio kad se vodi prekršajni postupak zbog prekršaja iz Zakona o trgovini, Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti, Zakon o mirovinskom osiguranju, Zakona o trošarinama⁶, itd. Zauzimanje pravnih shvaćanja i njihova primjena u praksi imala je dva stadija:

- prvi, imajući u vidu praksu ESLJP i primjenom tzv. **Engel kriterija**⁷, zauzeto je stajalište da primijenjena i izvršena upravna mjera u tijeku inspekcijskog nadzora –

- Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji (NN 137/09, 14/10, 60/10) – novi KZ propisuje određena kaznena djela s obilježjima obiteljskog nasilja, između ostaloga prema članu obitelji ili bliskoj osobi ili djetetu (članak 117. stavak 2. – tjelesna ozljeda, članak 118. stavak 2. – teška tjelesna ozljeda, članak 119. stavak 2. osobito teška tjelesna ozljeda, članak 138. – nametljivo ponašanje); itd.

⁶ - Zakon o trgovini (NN br. 87/08, 96/08, 116/08, 76/09 - OUSRH, 114/11, 68/13 i 30/14) u članku 68. predviđa primjenu naprijed spomenutih mjera za određene radnje i propuste, a koje predstavljaju ujedno i prekršaje za koje su propisane novčane kazne, kao i

- Zakon o posebnim uvjetima za stavljanja brašna na tržište (NN br. 48/04, 130/04, 140/05, 143/05 i 83/09, 93/13 i 14/14 – prestao važiti – sada Zakon o poljoprivredi NN br.30/15), koji je također je propisivao u članku 7. slične mjere, zatim

- Zakon o mirovinskom osiguranju (NN 157/13, 151/14, 33/15, 93/15), propisuje mjeru u članku 171.,

- Zakon o trošarinama (NN 83/09., 111/12., 22/13., 32/13., 81/13. i 100/15.) – propisivao je mjeru naplate višestruke trošarine u članku 76. - novi Zakon o trošarinama (NN 100/15) – ne predviđa više mjeru naplate višestruke trošarine,

⁷ „Engel kriteriji”, tri kriterija koje treba uzeti u obzir prilikom utvrđivanja postoji li „kaznena optužba“. Prvi kriterij je **pravna klasifikacija** djela u domaćem pravu, drugi je **sama priroda djela**, a treći **težina izrečene sankcije**, s tim da su drugi i treći kriterij postavljeni alternativno, a ne nužno i kumulativno.

konkretno **uplata novčanog iznosa od 30.000,00 kuna, predstavlja prepreku za daljnje vođenje prekršajnog postupka** za inkriminaciju odgovarajuću onome zbog čega je mjera primijenjena, (*kriterij pravne kvalifikacije i propisana „sankcija“ u vidu novčanog iznosa*) i

- drugi stadij kada je zauzeto stajalište da i **primijenjena i izvršena mjera zabrane obavljanja određene djelatnosti (bilo u cijelosti, ili samo u određenoj mjeri, ili određenom prostoru), predstavlja prepreku za daljnje vođenje prekršajnog postupka** za inkriminaciju odgovarajuću onome zbog čega je mjera primijenjena.

Stoga se naprijed iznijeto može smatrati recentnom praksom VPS-a, koji u postupku odlučivanja o žalbi po službenoj dužnosti (jer je dužan po službenoj dužnosti paziti na pravilnu primjenu materijalnog prava, odnosno u smislu članka 196. točke 3. Prekršajnog zakona je li stvar već pravomoćno presuđena), ili prihvaćanjem žalbe ako je istaknut taj žalbeni prigovor, ukoliko ima relevantna saznanja (dokaze o tome u spisu), donosi **presudu temeljem članka 181. točke 4. Prekršajnog zakona, kojom se optužba odbija**. Isto vrijedi i za vijeće prvostupanjskog suda kada ono odlučuje o žalbi (članak 94. točke 2. i 3. Prekršajnog zakona)

III)2.3. Primijenjena mjera opreza

Pitanje **primjene mjera opreza** (iz članka 130. PZ-a)⁸ i povrede načela *ne bis in idem* postalo je aktualno nakon što je vijeće prvostupanjskog suda odlučujući povodom prigovora u predmetu u kojem je prekršajni nalog donijelo tijelo uprave koje vodi prekršajni postupak (Ministarstvo financija, Porezna uprava), a u tijeku postupka pred upravnim tijelom bila je određena mjera opreza **zabrana poduzimanja određene poslovne aktivnosti**, donijelo presudu kojom se optužba odbija jer da se zbog mjere opreza radi o presuđenoj stvari.

Visoki prekršajni sud RH međutim, **nije izrazio takvo pravno shvaćanje u odnosu na mjeru opreza, za koju se smatra da je načelni procesnopravni**

⁸ Svrha, vrste i načela primjene mjera opreza

Članak 130.

(1) U postupku za prekršaje propisane zakonom, nakon što je podnesen optužni prijedlog, sud može po službenoj dužnosti ili na prijedlog tužitelja obrazloženim rješenjem odrediti da se protiv okrivljenika primijeni jedna ili više mjera opreza ako je to potrebno radi osiguranja nazočnosti okrivljenika u postupku, sprječavanja okrivljenika da čini nove prekršaje ili da spriječi ili oteža dokazivanje u postupku.

(2) Mjere opreza su:

1. zabrana napuštanja boravišta, bez dozvole suda,
2. zabrana posjećivanja određenog mjesta ili područja,
3. zabrana približavanja određenoj osobi i zabrana uspostavljanja ili održavanja veze s određenom osobom,
4. zabrana poduzimanja određene poslovne aktivnosti,
5. privremeno oduzimanje putne i druge isprave za prijelaz državne granice, sa zabranom,
6. privremeno oduzimanje vozačke dozvole za upravljanje vozilom ili dozvole za upravljanje plovilom, zrakoplovom ili drugim prijevoznim sredstvom.

institut kojim se osigurava nužni minimum zaštite pravnog poretka prije pravomoćnog dovršetka prekršajnog postupka, te da bi se na takav način dovela u pitanje i opća svrha prekršajnopравnih sankcija.

III)3. Zastara

Zakonom o izmjenama i dopunama Prekršajnog zakona (NN broj: 39/13), preoblikovan je institut zastare prekršajnog progona i zastare izvršenja prekršajnopравnih sankcija.

Izmjenom **članka 13.** PZ-a (članak 6. Izmjena i dopuna) preoblikovan je institut zastare prekršajnog progona:

- **ukinuta je tzv. relativna zastara** prekršajnog progona,
- propisan je **jedinstven rok zastare** prekršajnog progona **četiri godine** osim za prekršaje za koje je ovlašten tužitelj dužan izdati **obvezni prekršajni nalog** kada je zastarni rok **tri godine**.
- **posebni zakoni više nemaju mogućnost propisivati dulje rokove zastare,**

Člankom 13.a određuje se početak računanja zastarnog roka:

„Tijek zastare prekršajnog progona

Članak 13.a

Zastara prekršajnog progona počinje teći danom kad je prekršaj počinjen.“

Članak 14. PZ-a propisuje **rok zastare izvršenja prekršajnopравnih sankcija** koji iznosi **tri godine računajući od dana pravomoćnosti**.

Spomenutom izmjenom i dopunom PZ-a uveden je **članak 14.a.,**

- stavkom 1. određuje se početak tijeka **zastare izvršenja prekršajnopравnih sankcija;**
- stavkom 2. propisuju se **kada zastarni rok izvršenja ne teče** - što je bitna promjena jer stavak 2. sada propisuje da rok zastare izvršenja prekršajnopравne sankcije **ne teče za vrijeme njezina izvršenja** dok se prema ranijoj odredbi prekršajno pravna sankcija morala izvršiti unutar propisanog roka za njezino izvršenje jer bi u protivnom u tijeku izvršenja mogla nastupiti zastara izvršenja.

Člankom 14.c se jedinstveno određuje koji se zastarni rok prekršajnog progona i rok zastare izvršenja prekršajnopравnih sankcija primjenjuje u svakom konkretnom slučaju, ako se je tijekom trajanja konkretnog prekršajnog postupka mijenjao zastarni rok:

"Primjena rokova zastare

Članak 14.c

Na zastaru prekršajnog progona i zastaru izvršenja prekršajnopravne sankcije primjenjuje se rok zastare propisan u vrijeme počinjenja prekršaja.“

Spomenutom Izmjenom i dopunom uveden je **članak 14.b** kojim se određuje **jedinstven rok od pet godina za nastup zastare izvršenja posebnih mjera** (oduzimanja imovinske koristi i oduzimanja predmeta) i troškova postupka, koje se izriču u tijeku prekršajnog postupka. Naime rok od deset godina za izvršenje troškova postupka iz članka 233. stavka 2. Zakona o obveznim odnosima prema kojem se izvršavalo troškove je u prekršajnom postupku neprimjenjiv jer se po zakonu prekršajni spisi uništavaju u roku pet godina.

Primjeri nekih relevantnih zakona:

1. **Zakon o zaštiti okoliša (raniji, NN 110/07 od 25. 10. 2007.)**

Članak 223.

(1) Za prekršaje propisane ovim Zakonom prekršajni postupak ne može biti pokrenut kada **protekne tri godine od dana počinjenja prekršaja.**

(2) Izrečene prekršajne sankcije ne mogu biti izvršene ako od dana pravomoćnosti odluke o prekršaju protekne tri godine, a zastara počinje teći od dana kada je počinitelj prekršaja primio pravomoćnu odluku urednom dostavom, odnosno od dana kada je prvostupanjska odluka postala pravomoćna.

2. **Zakon o zaštiti okoliša (novi, NN 80/13)**

Članak 266.

(1) Za prekršaje propisane ovim Zakonom prekršajni postupak **ne može biti pokrenuti kada protekne tri godine od dana počinjenja prekršaja.**

(2) Izrečene prekršajne sankcije ne mogu biti izvršene ako od dana pravomoćnosti odluke o prekršaju protekne tri godine.

3. **Zakon o otpadu (NN 178/04, 153/05, 111/06, 110/07, 60/08, 87/09)**

Članak 47. Izmjena i dopuna NN br. 60/08 na snazi od 5. 06. 2008.

Iza članka 87. dodaje se članak 87.a koji glasi:

»Članak 87.a

Na inspekcijski nadzor koji se provodi po ovom Zakonu na odgovarajući način primjenjuju se odredbe članka 182., 183., 184., 185., 186., 187., 189., 191., 192., 193., 194., 195., 211., 212., 221. **i 223. Zakona o zaštiti okoliša (»Narodne novine«, br. 110/07.)**«

Znači za prekršaje iz Zakona o otpadu vrijedila je odredba zastara iz ranijeg Zakon o zaštiti okoliša, ali sada imamo i novi Zakon o zaštiti okoliša i novu odredbu o zastari, a na koju se naravno ne poziva Zakon o otpadu!

U odnosu na navedenu nepreciznost zakona Odjel za prekršaje iz područja gospodarstva i financija na sjednici je zauzeo stajalište da **za prekršaje iz Zakona o otpadu počinjene nakon 5. 06. 2008., do stupanja na snagu zakona o održivom gospodarenju otpadom rok zastare je 6 godina**

Zaključno u odnosu na tijek rokova zastare potrebno je upozoriti da za prekršaje počinjene nakon 1. lipnja 2013. godine teče jedinstveni rok zastare od četiri godine, što znači da će se **nakon 1. lipnja 2017. u odnosu na iste prekršaje voditi postupci i sa rokom zastare od šest godina i od četiri godine:**

Primjer: Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima

- ako je u tijeku postupak za prekršaj počinjen **prije 1. 06. 2013. rok zastare je 3+ 3 godine,**
- ako je u tijeku postupak za prekršaj počinjen **nakon 1. 06. 2013. rok zastare je 4 godine.**

IV) PREKRŠAJ

Glavom trećom propisane su relevantne opće odrednice za prekršaj, po uzoru na Kazneni zakon:

- način počinjenja prekršaja,
- vrijeme počinjenja prekršaja ,
- mjesto počinjenja prekršaja
- kada se smatra da prekršaja nema iako su ostvarena njegova bitna obilježja (nužna obrana, krajnja nužda, sila ili prijetnja)
- pokušaj prekršaja, (kažnjiv samo ako je to propisom o prekršaju propisano)
- odgovornost i kažnjavanje sudionika
- poticanje i pomaganje
- beznačajan prekršaj.

U odnosu na način počinjenja prekršaja PZ u članku 15. propisuje da se prekršaj može počinuti:

***činjenjem** (delicta commissiva), kada počinitelj poduzima nezakonite radnje ili

***nečinjenjem** (delicta omissiva), kada počinitelj propušta poduzeti propisane zakonske radnje, odnosno ako je počinitelj koji je pravno obavezan spriječiti nastupanje propisom opisane posljedice prekršaja to propustio učiniti, a takvo je propuštanje po djelovanju i značenju jednako počinjenju tog djela činjenjem - počinitelj koji je prekršaj počinio nečinjenjem **može se blaže kazniti**, osim ako se radi o prekršaju koji može biti počinjen samo nečinjenjem.

U prekršajno pravnom sustavu podjednaki je broj djela koja su prekršaji činjenja (npr. većina prometnih prekršaja, prekršaja protiv javnog reda i mira, itd.) i prekršaji nečinjenja (npr. nedostavljanje nadležnom izbornom povjerenstvu izvješća o financijama i troškovima izborne promidžbe i njihovog javnog neobjavlivanja – članak 43. podstavak 12. Zakona o financiranju političkih aktivnosti i izborne promidžbe; nepodnošenje prijave na obvezno zdravstveno osiguranje u propisanom roku – članak 153. Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju, itd.).

U odnosu na vrijeme počinjenja prekršaja PZ u odredbi članka 16. propisuje da je prekršaj počinjen u vrijeme kada je počinitelj **radio ili je bio dužan raditi**, bez obzira na to kada je nastupila posljedica prekršaja, a ako se počiniteljeva djelatnost sastoji iz više vremenski odvojenih radnji, prekršaj je počinjen **danom posljednje radnje**, a kod **prekršaja kod kojih radnja traje, danom prestanka radnje**. U praksi prekršajnog suđenja se vrlo često postavlja pitanje radi li se o produljenom prekršaju ili realnom stjecaju. Praksa uglavnom ne daje načelan odgovor na to pitanje, već se kod pojedinih prekršaja zauzima odgovarajuće stajalište i stvara praksa. Tako primjerice kod prekršaja iz Zakona o rudarstvu – eksploatiranje mineralnih sirovina bez koncesije, praksa je da se radi o trajnom prekršaju, kod prekršaja iz članka 189. stavka 1. točke 2. i stavka 2. Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima, kada se prema praksi uzima da se radi o produljenom prekršaju ako se radnje ponove unutar 30 dana, odnosno ako sam tužitelj činjenično opiše djelo kao jedan prekršaj („ponovljeno dana ...).

Mjesto počinjenja prekršaja (članak 17.), također je bitna odrednica prekršaja - prekršaj je počinjen u mjestu gdje je počinitelj radio ili bio dužan raditi i u mjestu gdje je u cjelini ili djelomično nastupila posljedica prekršaja, a u slučaju kašnjenja pokušaja i gdje je posljedica trebala nastupiti.

Nužna obrana (članak 18. - ona obrana koja je prijeko potrebna da počinitelj od sebe ili drugoga odbije istodobni ili izravno predstojeći protupravni napad), i **krajnja nužda** (članak 19. - ostvarena propisana obilježja prekršaja radi toga da se od sebe ili drugoga otkloni istodobna ili izravno predstojeću ne skrivljena opasnost koja se na drugi način nije mogla otkloniti, a pri tom je učinjeno zlo manje od onoga koje je prijetilo), su okolnosti koje **isključuju prekršaj**,

* pri tome počinitelj koji je **prekoračio granice nužne obrane može se blaže kazniti**, dok se počinitelj **oslobađa od kazne za počinjeni prekršaj** kad je postupao radi toga da od sebe ili drugoga otkloni istodobnu ili izravno predstojeću ne skrivljenu

opasnost koja se na drugi način nije mogla otkloniti, a pri tom je učinjeno zlo jednako onom koje je prijetilo.

Prekršaj je isključen kad je počinitelj postupao pod djelovanjem neodoljive sile, a pokušaj prekršaja je kažnjiv samo ako je to propisom izričito propisano.

Naprijed navedene odrednice prekršaja kao što su krajnja nužda ili nužna obrana, pa i sankcioniranje pokušaja rijetko se u praksi pojavljuju, kao okolnosti odlučne u konkretnim slučajevima.

Isto se odnosi i na sankcioniranje **poticatelja** i **pomagatelja** (ne čine prekršaj već svojim doprinosom sudjeluju u prekršaju druge osobe).

Poticatelj i pomagatelj su uz samog **počinitelja sudionici u počinjenju prekršaja**. Sudioništvo postoji kada više osoba sudjeluje u počinjenju istog prekršaja pri čemu te osobe mogu imati različite uloge:

* poticatelj je onaj tko drugog s namjerom potakne na počinjenje prekršaja ili mu pomogne u njegovu počinjenju,

* pomaganjem u počinjenju prekršaja smatra se osobito:

- davanje savjeta ili uputa kako da se počini prekršaj,

- stavljanje počinitelju na raspolaganje sredstava za počinjenje prekršaja,

- unaprijed obećano prikrivanje prekršaja, počinitelja, sredstava kojim je prekršaj počinjen, tragova prekršaja ili predmeta pribavljenih prekršajem.

Što se tiče odgovornosti i kažnjavanja sudionika **svaki supočinitelj odgovara u granicama svoje namjere ili nehaja. Poticatelj i pomagatelj odgovaraju u granicama svoje namjere**, a važno je znati:

* da stvarne ili osobne okolnosti počinitelja koje predstavljaju obilježje prekršaja ili utječu na visinu propisane sankcije, primjenu sankcije i njezino odmjeravanje uzimaju se u obzir i sudionicima,

*a strogo osobne okolnosti zbog kojih propis isključuje krivnju ili predviđa ublažavanje kazne, mogu se uzeti u obzir samo onom počinitelju ili sudioniku prekršaja kod kojega postoje,

* nema prekršajne odgovornosti poticatelja i pomagatelja ako je prekršaj ostao u pokušaju za koji nije propisana prekršajna odgovornost (prekršaj za koji pokušaj nije kažnjiv).

IV)1. Posebno o beznačajnom prekršaju – članak 24.a PZ-a

Odredbom članka 24.a Prekršajnog zakona propisano je da **nema prekršaja, iako su ostvarena njegova bitna obilježja, ako je stupanj ugrožavanja ili**

povrede javnog poretka, društvene discipline i društvenih vrijednosti neznatan i ne postoji potreba za kažnjavanjem počinitelja.

Uvođenjem članka 24.a koji propisuje beznačajan prekršaj (Zakon o izmjenama i dopunama Prekršajnog zakona - NN broj: 39/13), po prvi puta se u prekršajno zakonodavstvo uvodi ovaj institut. Njegovom primjenom, iako pojedina ponašanja formalno ispunjavaju bitna obilježja prekršaja, neće biti smatrana prekršajem, a samim time niti počinitelj ne može biti procesuiran i sankcioniran, odnosno ako je proveden postupak sud donosi presudu kojom se okrivljenik oslobađa od optužbe, temeljem članka 182. točke 1. PZ-a.

Koncepcijski odredba je smještena među materijalnopravne odredbe, iako u nekim zakonodavstvima, primjerice slovenskom, je odgovarajuća odredba uvrštena među procesnopravne prekršajne odredbe.

Dosljedna primjena ovog instituta tijekom vremena trebala bi rezultirati ustaljenom sudskom praksom uslijed čega se za pojedina ponašanja (koja će biti tretirana kao beznačajan prekršaj) više neće pokretati prekršajni postupci. Međutim kod procjene je li neko ponašanje koje ima obilježja prekršaja u konkretnom slučaju beznačajno djelo treba voditi računa o ispunjavanju više kriterija:

- prije svega ne može se načelno smatrati beznačajnim djelom prekršaj za koji je zakonom propisana novčana kazna čija donja granica je daleko iznad općeg minimuma novčane kazne za pojedinu kategoriju okrivljenika, odnosno bliže gornje opće granice novčane kazne za pojedinu kategoriju okrivljenika, a ukoliko je propisana kazna zatvora gotovo nije moguće uopće razmatrati institut beznačajnog prekršaja,
- kod procjene treba imati u vidu zaštićeno dobro,
- način postupanja počinitelja, stupanj njegove krivnje, posebne okolnosti konkretnog slučaja,
- te posljedice za zaštićeno dobro i pravni sustav.

Primjer: GŽ-1838/14

- prekršaj iz članka 70. stavka 3. u vezi sa člankom 70. stavkom 1. alinejom 1. Zakona o trgovini (NN broj: 87/08,116/08,76/09,114/11,68/13,30/14):
- temeljem utvrđenja prvostupanjskog suda okrivljenik je nudio prolaznicima na prodaju sličice s likom svetaca uz naknadu koja nije fiksna, bez da je registriran za obavljanje kupnje i prodaje robe, kojim ponašanjem je ostvario sva zakonska obilježja prekršaja iz članka 70. stavka 3. u vezi sa člankom 70. stavkom 1. alinejom 1. Zakona o trgovini,
- međutim, s obzirom na vrstu robe koju je nudio prolaznicima i njenu količinu, kao i na eventualnu ostvarenu imovinsku korist, po ocjeni vijeća VPS-a, ukazivale su na

zaključak da je, s obzirom na način postupanja okrivljenika, njegovu krivnju i neznatne posljedice za zaštićeno dobro, prekršaj okrivljenika očito beznačajan i kao takav ne zahtijeva osudu društva kroz izricanje kazne počinitelju.

Međutim primjerice, neprihvatljiv je stav prvostupanjskog prekršajnog suda izražen u nepravomoćnoj presudi kojom je okrivljena pravna osoba – banka, oslobođena od optužbe jer da se radi o beznačajnim prekršaju, a postupak je vođen zbog prekršaja iz članka 26. stavka 1. podstavka 28. Zakona o potrošačkom kreditiranju (NN broj: 75/09 i 112/12)

V) PRIMJENA PREKRŠAJNOG PRAVA REPUBLIKE HRVATSKE PREMA PRAVNIM OSOBAMA I S NJIMA IZJEDNAČENIM SUBJEKTIMA

U odnosu na odgovornost pravne osobe za prekršaje uglavnom je na zakonodavnoj razini, a i u praksi razriješen niz spornih pitanja. Posljednja izmjena i dopuna PZ-a (NN broj: 110/15 - važi od 21.10.2015), izrijeком je ***otklonila problem samostalne odgovornosti pravne osobe za prekršaj za koji je propisana posebnim propisom o prekršaju korelativna odgovornost pravne i odgovorne osobe.***

Važeća odredba članka 60. PZ-a definira temelj odgovornosti pravne osobe i odgovorne osobe u pravnoj osobi:

Članak 60.

(1) Pravna osoba i njezina odgovorna osoba prekršajno su odgovorni za skrivljene povrede propisa o prekršaju.

(2) Propisom o prekršaju može se za prekršaj propisati prekršajna odgovornost samo pravne osobe.

(3) Sud će utvrditi prekršajno odgovornom pravnu osobu i u slučaju kada se utvrdi postojanje pravnih ili stvarnih zapreka za utvrđivanje odgovornosti odgovorne osobe, ili se ne može utvrditi tko je odgovorna osoba.

(4) Kada je propisom o prekršaju propisana prekršajna odgovornost pravne osobe i u njoj odgovorne osobe, a ovlaštenu tužitelj pokrene postupak samo protiv pravne ili odgovorne osobe, ili sud u postupku utvrdi da optužena odgovorna osoba nije odgovorna osoba za taj prekršaj, sud može utvrditi prekršajnu odgovornost samo pravne osobe odnosno samo odgovorne osobe.

Naime, unatrag nekoliko godina praksa u suđenju u odnosu na odgovornost pravne i odgovorne osobe nije bila ujednačena, jer je dio sudaca čvrsto zastupao stajalište da u slučaju kad je propisom o prekršaju predviđena korelativna odgovornost pravne osobe i odgovorne osobe, unatoč odredbi članka 60. stavka 3.

PZ-a (*Sud će utvrditi prekršajno odgovornom pravnu osobu i u slučaju kada se utvrdi postojanje pravnih ili stvarnih zapreka za utvrđivanje odgovornosti odgovorne osobe, ili se ne može utvrditi tko je odgovorna osoba.*), nema uvjeta za utvrđivanje „krivnje“ (odgovornosti), za prekršaj pravne osobe, ukoliko bi u tijeku postupka bilo dokazano da nema krivnje odgovorne osobe protiv koje je podniet optužni prijedlog. Iako je VPS uglavnom svojim odlukama iskazivao suprotno stajalište ako bi imao prilike odlučivati o žalbi ovlaštenog tužitelja, praksa definitivno nije bila ujednačena. Prema uglavnom usuglašenom stajalištu VPS je smatrao da sam stavak 3. članka 60. PZ-a daje dovoljno osnove za dovršetak postupka i donošenje osuđujuće presude u odnosu na pravnu osobu ukoliko bi došlo do oslobođenja od krivnje odgovorne osobe u konkretnom slučaju, jer da navedena okolnost (koja predstavlja *pravnu zapreku iz stavka 3.*), nije smetnja za utvrđivanje prekršajne odgovornosti pravne osobe.

Ono što se javlja kao češći problem, a posljedica je ekonomskih prilika, je prestanak postojanja pravne osobe u tijeku postupka, odnosno postupka izvršenja, te primjena stavka 2. i 3. članka 59. PZ-a:

Članak 59.

(1) Ovim se Zakonom određuju pretpostavke za prekršajnu odgovornost pravnih osoba te odgovornih osoba u pravnim osobama.

(2) Prekršajna odgovornost pravne osobe prestaje prestankom njezina postojanja, a u slučaju postojanja njezina pravnog slijednika, za prekršaj odgovara njezin sveopći pravni slijednik. Ako je slijednika više, sud će utvrditi koji od njih, s obzirom na narav sljedništva, odgovara za prekršaj.

(3) Prestane li pravna osoba postojati nakon pravomoćnosti odluke o prekršaju, prekršajne sankcije izvršit će se u odnosu na pravnog slijednika. Pojedine sankcije neće se u tom slučaju izvršiti ako to očito ne bi bilo pravično. O izvršenju prekršajne sankcije protiv pravnog slijednika sud će donijeti posebno rješenje.

Sud je dakle dužan u slučaju prestanka postojanja pravne osobe u tijeku postupka, **utvrditi pravnog slijednika i u odnosu na njega dovršiti prekršajni postupak**, što implicira pitanje treba li tražiti formalno od strane podnositelja izmjenu optužnog prijedloga u pogledu pravnog subjektiviteta okrivljenika. Stajalište je da bi u tijeku prvostupanjskog postupka trebalo izmijeniti optužni prijedlog i postupak pokrenuti i voditi protiv „nove“ pravne osobe – slijednika okrivljenika. Ukoliko je do promjene došlo u tijeku žalbenog postupka (a okrivljenik u žalbi ističe taj prigovor), žalbeni sud će provjeriti na odgovarajući način tu okolnost i naznačiti izreci u presudi, uz naziv okrivljenika i naziv njegovog pravnog slijednika (znači ako odluku ne ukida, u kojem slučaju prvostupanjski sud postupa na naprijed opisani način).

Ukoliko pravna osoba prestane postojati **nakon pravomoćnosti** odluke, a ima pravnog slijednika, postupa se kako je propisano stavkom 3. - prekršajne

sankcije izvršit će se u odnosu na pravnog slijednika, o čemu se donosi posebno rješenje. Međutim u praksi se javljaju slučajevi da sud izvršenja donosi odluku o izvršenju u odnosu na pravnog slijednika, iako je prethodna pravna osoba prestala postojati prije pravomoćnog završetka postupka.

Primjer: SZŽ-197/2015

- prvostupanjskim rješenjem Prekršajnog suda u ..., temeljem članka 59. stavka 3. PZ-a određeno je da će se prekršajna sankcija protiv osuđenika **XY TRANSPORTI d.o.o** Osijek, izrečena pravomoćnom i izvršnom presudom Prekršajnog suda u ..., broj: Pp 1. G-140/12-9 od 27. veljače 2012. godine u iznosu od 5.000,00 kn te **potvrđena presudom VPS-a, broj GŽ-2143/12 od 28. veljače 2015.** godine, izvršiti protiv **XY d.o.o.**, pravnog slijednika osuđene pravne osobe,

- protiv tog rješenja tvrtka **XY d.o.o. pravodobno je podnijela žalbu** navodeći u istoj okolnosti koje su dovele do počinjenja prekršaja, te mole da ih se oslobodi krivnje jer počinjenim prekršajem nisu nastale štetne radnje, niti je bilo namjere počiniti isti,

- odlučujući o žalbi VPS je našao da u ovom slučaju nije bilo osnove da se temeljem članka 59. stavak 3. PZ-a, **XY d.o.o.**, kao pravnog slijednika osuđenika **XY TRANSPORTI d.o.o.** odredi izvršenje novčane kazne u iznosu od 5.000,00 kuna, izrečene presudom Prekršajnog suda u ..., broj: Pp 1. G-140/12-9 od 27. veljače 2012. godine, koja presuda je potvrđena presudom VPS-a, broj GŽ-2143/12 od 28.veljače 2015. godine.

- prema stanju spisa proizlazilo je dakle, da je drugostupanjskom presudom potvrđena prvostupanjska presuda **u povodu žalbe I okrivljenika XY TRANSPORTI d.o.o. i II okrivljenika F. I..**

- nadalje, prema stanju spisa, iz povijesnog izvotka iz sudskog registra Trgovačkog suda u Osijeku od 18. svibnja 2015. godine, bilo je neprijeporno da je osuđenik XY TRANSPORTI d.o.o., sa sjedištem u Osijeku, ... kbr. ,..., **pripojen društvu XY d.o.o.**, dana **1.11.2013.** godine, čime je osuđenik prestao postojati, time da je u spisu bio i izvadak iz Sudskog registra - Podatak o poslovnom subjektu, iz kojeg je razvidno da je Trgovački sud u Osijeku **brisao** ovaj subjekt (pod nazivom XY TRANSPORTI d.o.o. za prijevoz i usluge), MBS: ..., OIB: ..., **dana 18.03.2014.** rješenjem Tt-13/5341-5.

- prema tome, neprijeporno je bilo da je osuđenik XY TRANSPORTI d.o.o., sa sjedištem u Osijeku, ..., **prestao postojati prije pravomoćnosti predmetne presude - 28. siječnja 2015. godine,** a da u postupku sukladno članku 59. stavku 2.PZ-a, **prije pravomoćnosti nije utvrđena činjenica da je okrivljena pravna osoba prestala postojati, niti je utvrđena odgovornost njezinog pravnog slijednika,** pa kako se sukladno odredbi članka 59. stavka 3. PZ-a prekršajne sankcije izvršavaju u odnosu na pravnog slijednika ako pravna osoba prestane postojati nakon pravomoćnosti odluke o prekršaju, a ovdje se ne radi o takvom slučaju, nije bilo

osnove da se na trgovačko društvo XY d.o.o., kao pravnog slijednika osuđenika, primijeni odredba članka 59. stavka 3.PZ-a.

VI. KRIVNJA

Jedno od osnovnih načela kako prekršajnog zakonodavstva tako i kaznenog zakonodavstva je načelo krivnje koje je u prekršajnom zakonodavstvu propisano u članku 4. PZ, koji propisuje da nitko ne može biti kažnjen niti se prema njemu može primijeniti druga prekršajno pravna sankcija ako nije kriv za počinjeni prekršaj.

Polazeći od načela krivnje i načela zakonitosti, definicijom prekršaja (članak 1. PZ) određen je sadržaj krivnje u prekršajnom zakonodavstvu u odnosu na kazneno zakonodavstvo. Naime, u kaznenom zakonodavstvu namjera je redovni oblik krivnje koji se uvijek kažnjava, a nehaj kao lakši oblik krivnje se kažnjava samo onda kada je to izričito zakonom navedeno, dok u prekršajnom zakonodavstvu za prekršajnu odgovornost dovoljan je nehaj počinitelja prekršaja, a za namjeru počinitelj prekršaja je prekršajno odgovoran ukoliko je propisom o prekršaju propisana odgovornost za taj oblik krivnje, s tim da se iznimno propisom o prekršaju može propisati odgovornost samo za namjeru.

VI)1. Sadržaj krivnje (članak 25. PZ-a)

Članak 25. PZ propisuje sadržaj krivnje tj. za prekršaj je kriv počinitelj koji je u vrijeme počinjenja prekršaja bio ubrojiv, koji je postupao iz nehaja a bio je svjestan ili je bio dužan i mogao biti svjestan da je djelo zabranjeno ili koji je postupao s namjerom kada je propisom o prekršaju propisana odgovornost za taj oblik krivnje, s tim da se iznimno propisom o prekršaju može propisati odgovornost samo za namjeru.

Iz naprijed navedene odredbe proizlaze sljedeći faktori kojima je određen sadržaj krivnje u prekršajnom zakonodavstvu, i to:

- u vrijeme počinjenja prekršaja počinitelj prekršaja mora biti ubrojiv,
- postupanje počinitelja prekršaja s nehajem ili s namjerom kada je propisom o prekršaju propisana odgovornost za taj oblik krivnje, s tim da se propisom o prekršaju može propisati odgovornost samo za namjeru,
- svijest počinitelja o zabranjenosti prekršaja.

VI)2. Neubrojivost i u znatnoj mjeri smanjenja ubrojivost (članak 26. Pz-a)

Ubrojivost je pretpostavka za krivnju a utvrđuje se prema vremenu počinjenja prekršaja, a neubrojivost počinitelja prekršaja u vrijeme počinjenja prekršaja

isključuje krivnju. Neubrojivi počinitelj se ne može kazniti niti se prema njemu mogu primijeniti ostale prekršajno pravne sankcije, a ukoliko je neubrojivost počinitelja nastupila poslije izvršenja prekršaja, za te slučajeve vrijede posebni propisi.

Neubrojiva je osoba koja u vrijeme ostvarenja propisanih obilježja prekršaja nije bila u mogućnosti shvatiti značenje svog postupanja ili nije mogla vladati svojom voljom zbog duševne bolesti, privremene duševne poremećenosti, nedovoljnog duševnog razvitka ili neke druge teže duševne smetnje.

Počinitelj koji je u vrijeme počinjenja prekršaja zbog nekog naprijed navedenog stanja bio u znatnoj mjeri smanjeno ubrojiv, može se blaže kazniti ukoliko do te znatno smanjene ubrojivosti nije došlo samoskrivljeno.

U svakom slučaju, sud je dužan ukoliko za nekog počinitelja prekršaja postoji sumnja da je u vrijeme počinjenja prekršaja bio neubrojiv ili da je bio u znatnoj mjeri smanjeno ubrojiv, provesti vještačenje po sudskom vještaku medicinske struke na okolnost je li počinitelj prekršaja „in tempore criminis“ bio ubrojiv odnosno neubrojiv ili u znatnoj mjeri smanjeno ubrojiv, kako bi se pravilno moglo zaključiti je li u konkretnom slučaju postoje razlozi za isključenje krivnje zbog neubrojivosti počinitelja prekršaja u vrijeme počinjenja prekršaja, odnosno za blaže kažnjavanje zbog znatno smanjene ubrojivosti u vrijeme počinjenja prekršaja, a do znatno smanjene ubrojivosti počinitelja prekršaja nije došlo samoskrivljeno.

VI)3. Samoskrivljena neubrojivost (članak 27. PZ-a)

Članak 27. PZ propisuje da se ne smatra neubrojivim počinitelj prekršaja koji se svojom krivnjom doveo u stanje u kojem nije mogao shvatiti značenje svog postupanja ili nije mogao vladati svojom voljom zbog uporabe alkohola, droga ili drugih sredstava, pod pretpostavkom da je u vrijeme kada se dovodio u takvo stanje kod počinitelja prekršaja postojao nehaj glede prekršaja što ga je počinio odnosno namjera kada je propisom o prekršaju iznimno propisana odgovornost samo za taj oblik krivnje.

Kao što je vidljivo, da bi se radnja ostvarena u neubrojivom stanju, a do čega je došlo samoskrivljenim ponašanjem počinitelja prekršaja, mogla izjednačiti s pravom skrivljenom radnjom moraju se ispuniti četiri uvjeta:

- da je počinitelj bio svjestan u onom času kad se stavlja u neubrojivo stanje,
- da se sam doveo u takvo stanje iz nehaja odnosno s namjerom (kada je propisom o prekršaju propisano kažnjavanje za taj oblik krivnje),
- da je prije stavljanja u neubrojivo stanje, djelo prekršaja bilo obuhvaćeno njegovim nehajem odnosno namjerom (kada je propisom o prekršaju propisano kažnjavanje za taj oblik krivnje),

- da je uistinu počinio djelo prekršaja koje je bilo obuhvaćeno njegovim nehajem ili namjerom (kada je taj oblik krivnje propisan propisom o prekršaju) dok je još bio u svjesnom, ubrojivom stanju.

VI)4. Oblici krivnje (članak 28. PZ-a)

Dva su osnovna oblika krivnje, namjera kao teži oblik krivnje i nehaj kao lakši oblik krivnje. Za razliku od kaznenog zakonodavstva gdje je za odgovornost počinitelja kaznenog djela namjera propisana kao redoviti stupanj krivnje a nehaj kao lakši stupanj krivnje samo onda ako je to izričito propisano zakonom, u prekršajnom zakonodavstvu za prekršajnu odgovornost počinitelja kao stupanj krivnje propisan je nehaj, a namjera samo ako je propisom o prekršaju propisana prekršajna odgovornost za taj oblik krivnje, s tim da se propisom o prekršaju iznimno može propisati odgovornost samo za namjeru.

Članak 28. PZ propisuje da se prekršaj može počiniti svjesnim ili nesvjesnim nehajem odnosno počinitelj prekršaja postupa sa svjesnim nehajem kada je svjestan da može počiniti prekršaj ali lakomisleno smatra da se to neće dogoditi ili da će to moći spriječiti, a s nesvjesnim nehajem počinitelj prekršaja postupa kada nije svjestan da može počiniti prekršaj iako je prema svojim osobnim svojstvima i okolnostima bio dužan i mogao biti svjestan te mogućnosti.

Nadalje, prekršaj se može počiniti s izravnom ili neizravnom namjerom. Počinitelj postupa s izravnom namjerom kad je svjestan svoga prekršaja i hoće njegovo počinjenje, a s neizravnom namjerom kad je svjestan da može počiniti prekršaj pa na to pristaje.

Dakle, za svjesni i nesvjesni nehaj bitno je:

- svjesni nehaj postoji kada je počinitelj bio svjestan da zbog njegova činjenja ili nečinjenja može nastupiti zabranjena posljedica, ali olako drži da ona neće nastupiti ili da će je moći spriječiti,
- nesvjesni nehaj postoji kada počinitelj nije bio svjestan da može nastupiti zabranjena posljedica, iako je prema okolnostima i prema svojim osobnim svojstvima morao i mogao biti svjestan te mogućnosti,
- kod oba oblika nehaja počinitelj posljedice nije htio, do posljedice dolazi iz nepažnje,
- nehaj je uvijek propuštanje dužne pažnje, u tome je protupravnost nehajnog ponašanja,
- krivnja kod nehaja sastoji se u tome da je počinitelj, prema svojim osobnim svojstvima bio u stanju uvažiti objektivne zahtjeve za dužnom pažnjom, a on to nije učinio.

Što se tiče izravne i neizravne namjere bitno je:

- izravna namjera je svjesno i voljno ostvarenje zakonskog bića kako kaznenog tako i prekršajnog djela,
- neizravna namjera je svijest počinitelja da može počiniti djelo pa na to pristaje,
- sadržaj namjere određuju dva elementa: svijest (intelektualna komponenta) i volja (voluntaristička komponenta) koji su dijelovi jedne cjeline, pa ih je potrebno posebno utvrđivati ne samo kod namjere nego kod svih oblika krivnje,
- svijest o djelu je jasna predodžba počinitelja o onome što stvarno radi,
- volja se sastoji u odluci da se djelo ostvari, ta volja je bezuvjetna (kod izravne namjere) odnosno u pristajanju na nastupanje posljedice, za koju nije sigurno da će nastupiti (kod neizravne namjere).

Neka djela prekršaja mogu se počiniti samo s namjerom, a što je vidljivo iz same norme koja propisuje pojedino djelo prekršaja.

U pogledu kažnjavanja zakon ne pravi razliku između izravne i neizravne namjere, no prema sudskoj praksi djela ostvarena s izravnom namjerom smatraju se težim, što ponekad može rezultirati oštrijom kaznom.

Potrebno je istaknuti da u obrazloženju prvostupanjske presude kojom se okrivljenik proglašava krivim i kažnjava za određeni prekršaj, treba obrazložiti stupanj krivnje okrivljenika, tj. je li okrivljenik postupao s nehajem (svjesnim ili nesvjesnim nehajem) odnosno s namjerom (izravna ili neizravna namjera), jer je izostanak takvog obrazloženja u prvostupanjskoj presudi vrlo često razlog zbog kojeg se žalbom pobija prvostupanjska presuda.

VI)5. Zabluda o protupravnosti prekršaja (članak 29. PZ-a) – pravna zabluda

Zabluda o protupravnosti prekršaja odnosno pravna zabluda je zabluda o zabranjenosti djela prekršaja tj. počinitelj prekršaja pogrešno misli da ono što čini nije zabranjeno odnosno da je dopušteno, te ukoliko je bila neotklonjiva isključuje krivnju za prekršaj.

Međutim, ukoliko je zabluda o protupravnosti prekršaja bila otklonjiva, zabluda ne isključuje krivnju ali se počinitelj može blaže kazniti. Zabluda o protupravnosti prekršaja je otklonjiva ako bi svatko pa i počinitelj mogao lako spoznati protupravnost djela ili ako se radi o počinitelju koji je s obzirom na svoje zvanje, zanimanje ili službu bio dužan upoznati se s odgovarajućim propisima.

Zabluda o protupravnosti prekršaja ne dira u nehaj i namjeru, a počinitelj kod ove zablude zna što radi ali pogrešno smatra da to što radi je dopušteno, ili mu nedostaje predodžba o pravnoj zabranjenosti djela.

VI)6. Zabluda o biću prekršaja i zabluda o okolnostima koje isključuju protupravnost (članak 30. PZ-a) – stvarna zabluda

U stavku 1. i 2. članka 30. PZ propisana je zabluda o biću prekršaja, tj. nije kriv počinitelj koji u vrijeme počinjenja prekršaja nije bio svjestan nekoga njegovog zakonom ili drugim propisom određenog obilježja, a ako je počinitelj bio u zabludi o propisanim obilježjima prekršaja iz nehaja, kriv je za taj prekršaj.

U stavku 3. i 4. članka 30. PZ propisana je zabluda o okolnostima koje isključuju protupravnost tj. nema prekršaja iako je njegova propisana obilježja počinitelj ostvario s namjerom, ako je u vrijeme počinjenja djela pogrešno smatrao da postoje okolnosti prema kojima bi djelo bilo dozvoljeno da su one stvarno postojale, a ako je počinitelj bio u zabludi o okolnostima koje isključuju protupravnost iz nehaja, kaznit će se za počinjenje prekršaja.

Slijedom naprijed navedenog, o zabludi o biću djela (stavak 1. i 2. članka 30. PZ) radi se kada počinitelj prekršaja nije bio svjestan nekog njegovog zakonom određenog obilježja.

Kod zablude o okolnostima koje isključuju protupravnost (stavak 3. i 4. članka 30. PZ) počinitelj je svjestan svih okolnosti zakonskog obilježja djela, a zabluda se odnosi na neke druge okolnosti. Tu spadaju tzv. putativna nužna obrana i tzv. putativna krajnja nužda, te se u ovakvim slučajevima ne radi o nužnoj obrani ili krajnjoj nuždi, niti o prekoračenju nužne obrane ili prekoračenju krajnje nužde tako npr. putativna nužna obrana se odnosi na situaciju kada je „napadnuti“ pogrešno smatrao da postoji napad i „braneći se“ od takvog napada ostvario protupravno i dolusno djelo, ali se otklanja mogućnost da se počinitelj kazni za takvo djelo čija je propisana obilježja ostvario s namjerom, a ista je situacija i kod putativne krajnje nužde. Međutim, ako je počinitelj bio u zabludi o okolnostima koje uključuju protupravnost iz nehaja, kaznit će se za počinjeni prekršaj.

VII. KAZNE I KAŽNJAVANJE

Iz odredbi ove Glave proizlaze sve specifičnosti prekršajnog zakonodavstva vezane za vrste kazni, svrhu kažnjavanja, prisilnu naplatu i zamjenu novčane kazne, opće pravilo o izboru vrste i mjere kazne, ublažavanje kazne, oslobođenje od kazne, stjecaj prekršaja i produljeni prekršaj i uračunavanje oduzimanja slobode u kaznu.

VII)1. Vrste kazni (članak 31. PZ-a)

Vrste kazni i način njihovog propisivanja i izricanja u prekršajnoj sferi reguliran je člankom 31. PZ, koji propisuje da za prekršaj propisan zakonom može se počinitelj prekršaja kazniti novčanom kaznom ili kaznom zatvora. Za kaznu zatvora

treba naglasiti da se kazna zatvora može propisati zakonom samo kao stroža kazna uz propisanu novčanu kaznu.

Što se tiče prekršaja koji su propisani odlukama jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, počinitelj tih prekršaja može se kazniti novčanom kaznom.

Kazna (novčana i zatvor) kao jedna od prekršajno pravnih sankcija je uvijek prinuda iza koje stoji represivni državni sustav s ciljem da njenim izricanjem počinitelju prekršaja odvraća ga od činjenja prekršajnih djela, čime se društvena zajednica štiti od kriminalnog ponašanja pojedinaca.

Svaka prekršajno pravna sankcija, pa tako i kazna, se izriče prije svega u interesu društvene zajednice i usprkos glavne uloge sankcija a to je preodgoj, ona je ipak i nužno odmazda društvene zajednice prema počiniteljima koji se protupravno ponašaju i ne poštuju njezin ustrojeni pravni poredak.

Kazna (zatvor i novčana) je najteža prekršajno pravna sankcija i predstavlja oduzimanje slobode ili posezanje u imovinu počinitelja prekršaja. Kao što je već izneseno, osnova za njezino izricanje je protupravno postupanje počinitelja prekršaja i nužnost zaštite društva i svakog pojedinca u društvu od takva postupanja počinitelja prekršaja. Time se postiže i svrha izricanja kazne, a to znači odmazdu prema počinitelju prekršaja i njezino preventivno djelovanje kako na konkretnog počinitelja tako i na sve druge da ih se odvraća od činjenja prekršajnih djela.

PZ propisuje dvije vrste kazni: novčanu kaznu i kaznu zatvora. Posebnost kazne u prekršajno pravnom sustavu je da se za isti prekršaj može propisati samo novčana kazna a zatvor samo kao stroža kazna uz novčanu kaznu, dok se izreći može samo novčana kazna ili kazna zatvora (čl. 31 st. 1 i 3. PZ). Ne predviđa se mogućnost izricanja novčane kazne i kao sporedne kazne za isti prekršaj kazne zatvora. Unatoč tome, pojedini posebni zakoni propisuju uz kaznu zatvora kumulativno i novčanu kaznu za isti prekršaj (npr. članak 225. stavak 3. Zakona o strancima), što je u proturječju s PZ i ne može se primijeniti (čl. 257. st. 1. PZ).

VII)2. Svrha kažnjavanja (članak 32. PZ-a)

Člankom 32. PZ propisana je svrha kažnjavanja, odnosno da se uvažavajući opću svrhu prekršajno pravnih sankcija izrazi društveni prijekor zbog počinjenog prekršaja, utječe na počinitelja i sve ostale da ubuduće ne čine prekršaje, a primjenom propisanih kazni utječe na svijest građana o povredi javnog poretka, društvene discipline i drugih društvenih vrijednosti, te pravednosti kažnjavanja njihovih počinitelja.

Ovako propisana svrha kažnjavanja temelji se na članku 6. koji propisuje da je opća svrha propisivanja i izricanja ili primjene svih prekršajno pravnih sankcija da svi građani poštuju pravni sustav i da nitko ne počini prekršaj, te da se počinitelji prekršaja ubuduće tako ponašaju.

VII)3. Novčana kazna (članak 33., 33 a. i 34. PZ-a)

Rasponi novčanih kazni (minimum i maksimum novčane kazne za određeni prekršaj) determinirani su vrstom propisa kojim se određeni prekršaj propisuje (zakon ili odluka jedinice lokalne i područne – regionalne samouprave), kao i činjenica da li se radi o okrivljenoj fizičkoj osobi, fizičkoj osobi obrtniku ili pravnoj osobi.

Članak 33. PZ propisuje novčane kazne na slijedeći način:

- „1. Za prekršaj propisan zakonom, za počinitelja prekršaja pravnu osobu, ne može biti propisana ni izrečena novčana kazna u iznosu manjem od 2.000,00 ni većem od 1.000.000,00 kuna,*
- 2. Za prekršaj propisan zakonom, za počinitelja prekršaja fizičku osobu obrtnika i osobu koja obavlja drugu samostalnu djelatnost za prekršaj koji je počinila u vezi s obavljanjem obrta ili samostalne djelatnosti, ne može biti propisana ni izrečena novčana kazna u iznosu manjem od 1.000,00 ni većem od 500.000,00 kuna,*
- 3. Za prekršaj propisan zakonom, za počinitelja prekršaja fizičku osobu, ne može biti propisana ni izrečena novčana kazna u iznosu manjem od 100,00 ni većem od 50.000,00 kuna,*
- 4. Za prekršaj propisan odlukom jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, za počinitelja prekršaja pravnu osobu ne može biti propisana ni izrečena novčana kazna u iznosu manjem od 500,00 kuna ni većem od 10.000,00 kuna,*
- 5. Za prekršaj propisan odlukom jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, za počinitelja prekršaja fizičku osobu obrtnika i osobu koja obavlja drugu samostalnu djelatnost koji je počinila u vezi obavljanja njezina obrta ili druge samostalne djelatnosti ne može biti propisana ni izrečena novčana kazna u iznosu manjem od 300,00 kuna ni većem od 5.000,00 kuna,*
- 6. Za prekršaj propisan odlukom jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, za počinitelja prekršaja fizičku osobu ne može biti propisana ni izrečena novčana kazna u iznosu manjem od 100,00 kuna ni većem od 2.000,00 kuna,*
- 7. Za najteže prekršaje propisane zakonom u području ugrožavanja prirodnih bogatstava, okoliša i očuvanja prirode, sigurnosti i zdravlja na radu, rada i zapošljavanja na crno, socijalne sigurnosti, poreza, carine i financija, telekomunikacija (elektroničkih komunikacija), ugrožavanja tržišnog natjecanja, državnih robnih pričuva, biološke raznolikosti te unošenja u okoliš i stavljanja na tržište genetski modificiranih organizama ili proizvoda od njih, te u području graditeljstva neispunjavanje bitnih zahtjeva za građevinu može se propisati i izreći novčana kazna u visini najviše dvostrukih općih maksimuma propisanih stavcima 1. do 3. ovoga članka, a za prekršaj u području ugrožavanja prirodnih bogatstava,*

okoliša i očuvanja prirode iznimno je moguće propisati i izreći novčanu kaznu do 1.000,00 kuna okrivljeniku fizičkoj osobi,

8. Za prekršaj iz koristoljublja kojim je ostvarena imovinska korist počinitelj se može strože kazniti, najviše do dvostruko propisane kazne za taj prekršaj,

9. Posebnim zakonom može se poduzetniku za najteže prekršaje iz stavka 7. ovoga članka propisati i izreći novčana kazna u postotku od 1% do 10% njegovog ukupnog prihoda, ostvarenog u godini počinjenja prekršaja, a koji je utvrđen službenim financijskim izvješćima za tu godinu. Ako izvješća za tu godinu nema, za osnovicu izricanja kazne uzet će se posljednja dostupna službena godišnja financijska izvješća. Posebnim zakonom može se propisati što čini ukupan prihod poduzetnika,

10. Rok za plaćanje novčane kazne određuje sud u samoj presudi vodeći računa o visini novčane kazne. Rok ne može biti kraći od osam dana ni dulji od tri mjeseca, a u opravdanim slučajevima (ovisno o visini novčane kazne i imovinskim prilikama okrivljenika) sud može odrediti obročnu otplatu novčane kazne u vremenu do šest mjeseci, osim ako propisom o prekršaju za to nije određen dulji rok. Ako se radi o okrivljeniku iz članka 136. stavka 1. ovog Zakona, rok plaćanja izrečene novčane kazne se može odrediti odmah,

11. Opći minimumi novčane kazne propisani ovim člankom primjenjuju se i prilikom utvrđivanja novčane kazne za prekršaje u stjecaju.“

Posebno se treba osvrnuti na stavak 9. članka 33. PZ koji je u cijelosti izmijenjen izmjenama i dopunama PZ iz 2015. godine, a to iz razloga što je Republika Hrvatska kao punopravna članica Europske unije bila dužna svoj pravni sustav usklađivati s pravnom stečevinom Europske unije.

Slijedom navedenog, u pravnom sustavu Republike Hrvatske sada djeluju i novi subjekti – pravne osobe koje imaju javne ovlasti i kojima je posebnim zakonom utvrđen status neovisnog regulatora, tzv. neovisne regulatorne agencije, koje imaju ovlasti reguliranja odnosa te nadzora nad gospodarskim subjektima, pa i fizičkim osobama, u raznim područjima financijskih usluga, poštanskih usluga, elektroničkih komunikacijskih mreža i usluga, željezničkih usluga i energetskog sektora, a zakonima koji uređuju navedena područja propisuju se i kažnjiva djela prekršaja koje subjekti regulacije i nadzora mogu počinuti te sankcije za takve prekršaje.

Dakle, stavkom 9. članka 33. PZ stvoren je zakonodavni okvir koji omogućuje posebnim zakonima propisivanje a time i izricanje novčanih kazni na način i u visini kako to traže određene direktive i uredbe EU, a osim toga uređuju se i sljedeća pitanja:

- tko je subjekt za kojeg se kazna propisuje: to je poduzetnik koji može biti i pravna osoba ali i fizička osoba obrtnik i osoba koja se bavi drugom samostalnom djelatnošću,

- određuje opći zakonski okvir iznosa kazne u postotku 1% - 10%, unutar kojeg se zakonom može propisati kazna za pojedini prekršaj,
- određuje osnovicu u odnosu na koju se kazna propisuje u postotku a to je ukupan prihod poduzetnika, ostvaren u godini u kojoj je počinjen prekršaj,
- određuje način na koji taj ukupan prihod poduzetnika mora biti utvrđen, službenim financijskim izvješćima za tu godinu,
- određuje i što ako za godinu u kojoj je prekršaj počinjen a u vrijeme presuđenja nije službenim financijskim izvješćima utvrđen ukupan godišnji prihod poduzetnika, za osnovicu izricanja kazne uzet će se ukupan prihod poduzetnika u onoj godini za koju postoje posljednja dostupna službena godišnja financijska izvješća,
- također daje se ovlast posebnim zakonima da propišu što financijski čini ukupan godišnji prihod poduzetnika.

Nadalje, zakonom kojim se propisuje prekršaj u skladu sa stavkom 9. članka 33. PZ, novčana se kazna može propisati na način da se unutar općega zakonskog okvira od 1% do 10% odredi kazna, i to:

- u rasponu 1% - 10%, u kojem slučaju je poseban zakonski okvir jednak općem zakonskom okviru,
- u rasponu primjerice 2% - 8% i sl.,
- do 5% u kojem slučaju je minimum 1% kao opći zakonski okvir,
- najmanje 5% u kojem slučaju je maksimum 10% kao opći zakonski okvir,
- u određenom (fiksnom) postotku, npr. 5%, u kojem slučaju je to ujedno i poseban zakonski minimum i poseban zakonski maksimum kazne.

Treba upozoriti, kada sud izriče počinitelju novčanu kaznu za prekršaj za koji je ona propisana prema stavku 9. članka 33. PZ, na jedan od naznačenih načina, prije svega mora utvrditi:

- visinu mjerodavnog ukupnog godišnjeg prihoda poduzetnika za konkretan slučaj,
- nakon toga utvrđuje u nominalnom iznosu minimum i maksimum novčane kazne na temelju propisanih postotaka (ili fiksni nominalni iznos ako je novčana kazna propisana u fiksnom postotku),
- nakon toga unutar utvrđenog raspona u nominalnom iznosu odmjerava visinu novčane kazne, ili u utvrđenom nominalno fiksnom iznosu, dakle nikada ne izriče novčanu kaznu u postotku.

Primjerice, za prekršaj je propisana novčana kazna u rasponu 3% - 7%. Utvrđen je mjerodavni ukupni godišnji prihod poduzetnika u visini od 20,000.000,00.

Nominalni minimum kazne u tom slučaju je 3% u odnosu na 20,000.000,00 = 600.000,00 kuna. Nominalni maksimum kazne u tom slučaju je 7% u odnosu na 20,000.000,00 = 1,400.000,00 kuna. Dakle, sud će novčanu kaznu odmjeriti unutar raspona od 600.000,00 do 1,400.000,00 kuna.

O ublažavanju novčane kazne u ovom slučaju v. komentar uz članka 37. stavak 3. točka 3.

Za članak 33 a. PZ (dodan izmjenama i dopunama PZ iz 2015.), treba istaknuti da je on u potpunosti posljedica udovoljavanja direktivama i uredbama EU, a njime se propisuje:

„1. Kada je utvrđeno u postupku da je poduzetnik prekršajem iz članka 33. stavka 7. ovoga Zakona ostvario korist ili spriječio gubitak, može mu se izreći novčana kazna u visini dvostruko utvrđenog iznosa ostvarene koristi odnosno spriječenog iznosa gubitka, ako je taj iznos veći od propisanog maksimuma kazne u postotku, prema članku 33. stavku 9. ovoga Zakona. Kod utvrđivanja pojedinačne kazne i kod izricanja ukupne kazne prema ovom stavku, ne vrijede ograničenja o tome iz članka 33. stavaka 1. do 6. ovoga Zakona.

2. Iznimno, za prekršaj iz članka 33. stavka 7. ovoga Zakona za koji je ovlašten tužitelj pravna osoba s javnim ovlastima kojoj je posebnim zakonom utvrđen status neovisnog regulatora, za odgovornu osobu u pravnoj osobi i/ili za drugu fizičku osobu može se propisati i izreći novčana kazna do 40.000.000,00 kuna. Kada je u postupku utvrđeno da je okrivljena odgovorna osoba u pravnoj osobi i/ili druga fizička osoba počinjenim prekršajem za sebe ostvarila korist ili spriječila gubitak, može joj se izreći novčana kazna u visini dvostruko utvrđenog iznosa ostvarene koristi odnosno spriječenog iznosa gubitka, ako je taj iznos veći od maksimuma propisane kazne. Kod utvrđivanja pojedinačne kazne i kod izricanja ukupne kazne prema ovom članku, ne vrijede ograničenja o tome iz članka 33. stavka 1. do 6. ovoga Zakona.

3. U smislu ovoga Zakona poduzetnik je svaka pravna ili fizička osoba koja se bavi gospodarskom djelatnošću, bez obzira na pravni status i način na koji se financira“.

Stavkom 1. članka 33 a. PZ stvoren je zakonodavni okvir za mogućnost iznimno pooštrenog kažnjavanja počinitelja prekršaja, a uvjeti za to su:

- da je riječ o prekršaju koji ima u vidu članak 33. stavak 7. ovog Zakona,
- da je u postupku utvrđeno da je počinitelj tim prekršajem pribavio korist ili spriječio gubitak,
- da je iznos pribavljene koristi odnosno spriječenog gubitka veći od iznosa propisanog posebnog zakonskog maksimuma novčane kazne za taj prekršaj prema članku 33. stavku 9.

Međutim, treba naglasiti, i kada su ispunjeni svi navedeni uvjeti za pooštreno kažnjavanje počinitelja, to još ne znači da će se počinitelj prekršaja pooštreno i kazniti jer je to samo mogućnost ali ne i obveza suda, s obzirom na izričaj odredbe „može mu se izreći novčana kazna...“, a ne i da će se izreći, a što ovisi o svim okolnostima konkretnog slučaja koje se i inače uzimaju u obzir pri odmjeravanju kazne počinitelju. Ukoliko je sud utvrdio uvjete za pooštreno kažnjavanje i odluči se na takvo kažnjavanje, onda prema stavku 1. članka 33 a. PZ novčanu kaznu imperativno izriče u visini dvostruko utvrđenog iznosa ostvarene koristi ili spriječenog gubitka, pri čemu se po naravi stvari isključuje primjena instituta ublažavanja kazne. Nadalje, prema izričaju stavka 1. članka 33 a. PZ, u slučaju pooštrenog kažnjavanja, ne vrijede ograničenja u visini novčane kazne iz članka 33. stavaka 1. do 6. PZ.

Također, treba naglasiti da mogućnost pooštrenog kažnjavanja se ne propisuje posebnim zakonom već to sud čini isključivo izravnom primjenom članka 33 a. stavka 1. PZ.

Nadalje, stavak 2. članka 33 a. PZ također je posljedica udovoljavanja određenim direktivama i uredbama EU o iznimnom propisivanju teških novčanih kazni za određene vrste prekršaja, kada su počinitelji tih prekršaja odgovorne osobe u pravnim osobama ili i svaka druga fizička osoba, a uvjeti za to su:

- da je riječ o prekršaju koji ima u vidu članak 33. stavka 7. PZ,
- dodatno, da je za taj prekršaj ovlašteni tužitelj pravna osoba koja ima javne ovlasti i kojoj je posebnim zakonom utvrđen status neovisnog regulatora.

Zakonom se kojim je propisan odnosni prekršaj može dakle propisati novčana kazna u rasponu ili u određenom (fiksnoj) iznosu unutar općega zakonskog okvira do 40.000.000,00 kuna. Dakle, odredba određuje samo opći zakonski maksimum novčane kazne do 40.000.000,00 kuna. Kako se odredbom ne propisuje minimum onda vrijedi opći zakonski minimum novčane kazne za fizičku osobu u iznosu od 100,00 kuna (članak 33. stavak 3. PZ). To znači da se posebnim zakonom kojim se propisuje odnosni prekršaj može propisati novčana kazna unutar općeg zakonskog okvira od 100,00 do 40.000.000,00 kuna.

I u ovom slučaju je predviđena mogućnost pooštrenog kažnjavanja odgovorne osobe ili svake druge osobe kao počinitelja odnosnog prekršaja, a uvjeti za to su:

- da je odgovorna osoba u pravnoj osobi ili svaka druga fizička osoba počinjenim odnosnim prekršajem za sebe pribavila korist ili spriječila gubitak,
- da je ostvarena korist ili spriječeni gubitak veći od propisanog iznosa posebnog zakonskog maksimuma novčane kazne za odnosni prekršaj.

Za ostalo u vezi s pooštrenim kažnjavanjem prema stavku 2. članka 33 a. PZ, vrijedi smisleno jednako sve što je navedeno o tome za stavak 1. članka 33 a. PZ.

Stavkom 3. članka 33 a. PZ definira se pojam poduzetnika u smislu PZ, a to je svaka pravna ili fizička osoba koja se bavi gospodarskom djelatnošću (obrtnik ili fizička osoba koja se bavi drugom samostalnom djelatnošću), bez obzira na reguliranost njihova pravnog statusa zakonom i bez obzira na način na koji se financira.

Posebno treba istaknuti da u prekršajno pravnom sustavu novčana kazna ima posebno značenje jer se za oko 80% svih predviđenih prekršajnih djela isključivo ona propisuje i izriče kao kazna. Zato je posebna odgovornost tijela postupka da u svakom konkretnom slučaju utvrđuje sve relevantne okolnosti koje su od utjecaja na njezin izbor kao sankcije počinitelju prekršajnog djela i njezinu visinu koja mora biti individualizirana kako osobi počinitelja prekršajnog djela tako i težini i društvenoj opasnosti počinjenog prekršaja, kojom se će ostvariti i specijalna i generalna funkcija izricanja kazne.

Člankom 34. PZ propisana je prisilna naplata i zamjena novčane kazne na sljedeći način:

„1. Ako novčana kazna, troškovi prekršajnog postupka i oduzeta imovinska korist nisu u cijelosti ili djelomično plaćeni u roku koji je određen u odluci o prekršaju, naplatit će se prisilno, ako ovim Zakonom nije drukčije određeno.

2. Novčana kazna iznad 2.000,00 kuna koja nije u cijelosti ili djelomično naplaćena ni prisilno u roku od dvije godine od podnesenog zahtjeva za prisilnu naplatu, zamijenit će se radom za opće dobro osuđenoj fizičkoj osobi.

3. Ako osuđenik ne pristane na rad za opće dobro ili ga ne izvrši svojom krivnjom u roku koji je za to određen, novčana kazna zamijenit će se kaznom zatvora.

4. Iznimno, ako težina prekršaja i osobine ličnosti osuđenika ukazuju da zamjena radom za opće dobro na slobodi neće ostvariti svrhu kažnjavanja, u slučaju iz stavka 1. ovog članka, osuđeniku fizičkoj osobi neplaćena novčana kazna iznad 2.000,00 kuna odmah će se zamijeniti kaznom zatvora.

5. Kada okrivljenik koji nema prebivalište ili stalni boravak u Republici Hrvatskoj nije uplatio novčanu kaznu u roku određenom odlukom o prekršaju, novčana kazna odmah će se zamijeniti kaznom zatvora.

6. Neplaćena novčana kazna zamijenit će se na način da se svakih započelih tristo kuna novčane kazne zamijeni s dva sata rada za opće dobro odnosno jednim danom zatvora, pri čemu rad za opće dobro ne smije biti kraći od tri dana ni dulji od 60 dana.

7. Plati li osuđenik novčanu kaznu nakon pravomoćnosti odluke o zamjeni, izvršenje rada za opće dobro ili kazna zatvora će se obustaviti. U slučaju djelomičnog plaćanja, izvršit će se samo preostali dio rada za opće dobro odnosno kazne zatvora.

8. Rad za opće dobro izvršava se bez naknade.

9. Ako odluku o prekršaju nije donio sud, odluku o zamjeni novčane kazne donijet će nadležni sud, na prijedlog tijela koje je donijelo odluku o prekršaju“.

Stavak 1. članka 34. PZ propisuje prisilnu naplatu ukoliko novčana kazna, troškovi postupka i oduzeta imovinska korist nisu u cijelosti ili djelomično plaćeni u roku koji je određen u odluci o prekršaju, a ukoliko PZ nije drugačije određeno.

Stavkom 2. – 9. članka 34. PZ propisan je način zamjene novčane kazne radom za opće dobro odnosno kaznom zatvora.

Potrebno je istaknuti da za razliku od kaznenog sustava gdje se već u postupku suđenja izrečena kazna zatvora (do određenog trajanja) može, uz pristanak okrivljenika, odmah zamijeniti radom za opće dobro (pod uvjetima određenim zakonom), u prekršajnom sustavu to nije moguće, tj. u prekršajnom sustavu izrečena kazna zatvora ni u kojem slučaju se ne može zamijeniti radom za opće dobro.

Dakle, u prekršajnom sustavu sankcioniranje radom za opće dobro je moguće samo u tijeku izvršavanja pravomoćno izrečene novčane kazne, a to je mogući način izvršenja dobrovoljno neuplaćene i prisilno nenaplaćene novčane kazne, izrečene pravomoćnom odlukom o prekršaju.

Formalni uvjeti za to su:

- da je pravomoćno izrečena novčana kazna iznad 2.000,00 kn,
- da je osuđenik fizička osoba, a ne radi se o osobi koja u Republici Hrvatskoj nema prebivalište ili stalni boravak,
- da osuđenik nije uplatio novčanu kaznu dobrovoljno u roku određenom u odluci o prekršaju,
- novčana kazna nije prisilno u određenom roku naplaćena,
- da je osuđenik pristao na rad za opće dobro.

Međutim, ukoliko je sud ocijenio da težina prekršaja i osobine ličnosti osuđenika ukazuju da zamjenom radom za opće dobro se neće ostvariti svrha kažnjavanja osuđenika, neplaćena novčana kazna iznad 2.000,00 kuna odmah će se zamijeniti kaznom zatvora.

Od zamjene nenaplaćene novčane kazne, radom za opće dobro izuzete su sljedeće fizičke osobe:

- maloljetnik (čl. 71. stavak 2. PZ); i

- obrtnik i osoba koja se bavi drugom samostalnom djelatnošću za prekršaj koji su počinili u obavljanju obrta odnosno druge samostalne djelatnosti (čl. 33. stavak 2. i 152. stavak 10. i 11. PZ)

- okrivljenik koji nema prebivalište ili stalni boravak u Republici Hrvatskoj a nije platio novčanu kaznu u roku određenom odlukom o prekršaju, novčana kazna će se odmah zamijeniti kaznom zatvora (stavak 5. članka 34. PZ).

Sam način zamjene neplaćene novčane kazne reguliran je stavkom 6. i 7. članka 34. PZ, pa će se neplaćena novčana kazna zamijeniti na način da se svakih započetih tristo kuna novčane kazne zamijeni s dva sata rada za opće dobro odnosno jednim danom zatvora, pri čemu rad za opće dobro ne smije biti kraći od šest sati niti dulji od 240 sati, a supletorni zatvor ne smije biti kraći od tri dana ni dulji od 60 dana, a ako osuđenik plati novčanu kaznu nakon pravomoćnosti odluke o zamjeni, izvršenje rada za opće dobro ili kazna zatvora će se obustaviti, a u slučaju djelomičnog plaćanja, izvršit će se samo preostali dio rada za opće dobro odnosno kazne zatvora.

Nadalje, ukoliko odluku o prekršaju nije donio sud, odluku o zamjeni novčane kazne donijet će nadležni sud, na prijedlog tijela koje je donijelo odluku o prekršaju.

Potrebno je također istaknuti da se rad za opće dobro izvršava bez naknade, a s obzirom na način izvršavanja rada za opće dobro (dnevno najviše dva sata nakon redovita rada osuđenika, u vrijeme kada to njemu najviše odgovara, bez štete za njegovo redovito zaposlenje), rad za opće dobro je ustvari oduzimanje osuđenikova dnevnog slobodnog vremena, te cijeneći s tog stajališta, rad za opće dobro je „sankcija“ *in favorem* počinitelja.

VII)4. Kazna zatvora (članak 35. PZ-a)

Člankom 35. PZ regulira se način propisivanja i izricanja najteže sankcije u prekršajnom sustavu, kazne zatvora, a može se propisati samo kao stroža kazna uz propisanu novčanu kaznu, a u slučajevima kada je za određeni prekršaj uz propisanu novčanu kaznu kao stroža kazna propisana i kazna zatvora, može se izreći ili samo novčana kazna ili samo kazna zatvora.

Osnovno je da se kazna zatvora može propisati i izreći u trajanju od najmanje 3 dana do najdulje 30 dana, a za najteže oblike prekršaja i do 60 dana (stavak 1. članka 35. PZ), s tim da se zakonom može propisati kazna zatvora do 90 dana za prekršaje nasilja u obitelji, druge prekršaje povezane s nasiljem, teške prekršaje protiv okoliša i teške prekršaje vezane za zlouporabu opojnih droga (stavak 2. članka 35. PZ).

Kazna zatvora može se propisati i izreći u okvirima propisanim člankom 35. u svezi članka 31. PZ te imajući u vidu posebne zakone, kako u pogledu propisivanja

kazne zatvora, tako i trajanja kazne zatvora, a kaznu zatvora u navedenim okvirima može izreći samo sud.

Također, potrebno je naglasiti da se u obrazloženju prvostupanjske presude trebaju dati svi razlozi –otegotne okolnosti - koje opravdavaju izricanje kazne zatvora kao teže kazne. Međutim, vrlo često se kao razlog za izricanje kazne zatvora kao teže vrste kazne, navodi kao otegotna okolnost (npr. ranije kažnjavanje okrivljenika), a ta okolnost kod nekih prekršaja predstavlja bitno obilježje tog prekršaja (npr. kvalificirani oblici prekršaja iz Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji – nastavno ZZNO).

VII)5. Opće pravilo o izboru vrste i mjere kazne (članak 36. PZ-a)

Člankom 36. PZ propisano je da izbor vrste i mjere kazne počinitelju prekršaja određuje sud u granicama koje su određene propisom za počinjeni prekršaj, a na temelju stupnja krivnje, opasnosti djela i svrhe kažnjavanja, pri čemu određujući vrstu i mjeru kazne koju će primijeniti, sud će uzeti u obzir sve okolnosti koje utječu da kazna po vrsti i mjeri bude lakša ili teža za počinitelja prekršaja (olakotne i otegotne okolnosti), a osobito će uzeti u obzir stupanj krivnje, pobude iz kojih je prekršaj počinjen, ranije ponašanje počinitelja, njegovo ponašanje nakon počinjenog prekršaja, te ukupnost društvenih i osobnih uzroka koji su pridonijeli počinjenju prekršaja.

Također, treba naglasiti da izričući počinitelju prekršaja novčanu kaznu, sud će uzeti u obzir i njegovo imovinsko stanje odnosno imovno stanje nikada ne može biti razlog za izricanje kazne zatvora, tj. vrlo često se pogrešno slabo imovno stanje okrivljenika uzima kao razlog za izricanje kazne zatvora, odnosno slabo imovno stanje okrivljenika se uzima kao razlog za neizricanje novčane kazne, te se izriče u tom slučaju kazna zatvora.

VII)6. Ublažavanje kazne (članak 37. PZ-a)

Institut ublažavanja propisane kazne (novčane kazne ili kazne zatvora) kao i način ublažavanja propisane kazne regulirani su člankom 37. PZ, a ublažavanje kazne uvijek je fakultativno, jer PZ ni u jednom slučaju ne obvezuje sud na izricanje kazne blaže od propisane za počinjeni prekršaj, već ublažavanje kazne ostavlja kao mogućnost, a pritom se razlikuju dvije situacije: kada PZ izričito predviđa mogućnost ublažavanja kazne zbog primjene pojedinih instituta njegovog općeg dijela (tzv. „zakonsko ublažavanje“) ili kad postoje naročito olakotne okolnosti zbog kojih se svrha kažnjavanja može postići i blažom kaznom (tzv. „sudsko ublažavanje“).

Stavak 1. članka 37. PZ odnosi se na izricanje kazne blaže od propisane kazne za određeni prekršaj kad tu mogućnost PZ izričito propisuje, pa je tako mogućnost blažeg kažnjavanja propisana odredbama članka 15. stavka 3. PZ (počinjenje prekršaja nečinjenjem, osim ako se radi o prekršaju koji može biti počinjen samo nečinjenjem), članka 18. stavka 3. PZ (prekoračenje granica nužne

obrane), članka 24. stavka 1. PZ (pomaganje u počinjenju prekršaja), članka 26. stavka 3. PZ (u znatnoj mjeri smanjena ubrojivost) te članka 29. stavka 2. PZ (otklonjiva zabluda).

Stavak 2. članka 37. PZ odnosi se na izricanje kazne blaže od propisane kazne za određeni prekršaj i kad postoje naročito izražene olakotne okolnosti i kada se svrha kažnjavanja (članak 32. PZ) može postići i blažom kaznom. Posebno se kao neke od naročitih olakotnih okolnosti koje opravdavaju ublažavanje kazne, ističu pomirenje počinitelja prekršaja s oštećenikom i njegova naknada štete prouzročenu prekršajem u cijelosti ili u većem dijelu, s tim da ove istaknute naročito olakotne okolnosti nisu propisane kao obvezne pretpostavke ublažavanja kazne, već su to samo primjerice navedene naročite olakotne okolnosti.

Stavkom 3. točkom 1. – 4. članka 37. PZ propisane su granice ublažavanja propisane kazne (novčane kazne ili kazne zatvora) i to ovisno o kaznama propisanim za pojedine prekršaje.

Točka 3. u stavku 3. članka 37. PZ posljedica je novog načina propisivanja i izricanja novčane kazne propisanog člankom 33. stavkom 9. i člankom 33 a. PZ, slijedom čega je u tim slučajevima određena granica ublažavanja kazne.

Kada je kazna propisana prema članku 33. stavku 9. u rasponu i sud utvrdi u nominalnom iznosu minimum tako propisane kazne, može je ublažiti do polovice tog iznosa, a ako je kazna propisana u određenom (fiksnom) iznosu i sud utvrdi u nominalnom taj iznos, koji se tad smatra minimumom propisane kazne, može je također ublažiti do polovice tog iznosa, tako npr. za prekršaj je propisana novčana kazna u rasponu postotka 3% - 7%, utvrđen je mjerodavni ukupni godišnji prihod poduzetnika u visini od 20,000.000,00 kuna, pa je nominalni minimum kazne u tom slučaju je 3% u odnosu na 20,000.000,00 = 600.000,00 kuna, a primjenom točke 3. stavka 3. članka 37. PZ moguće je istu kaznu ublažiti do 300.000,00 kuna, kao polovicu propisanog minimuma kazne za odnosni prekršaj.

Granica ublažavanja do polovice propisanog minimuma novčane kazne iz točke 3. stavka 3. članka 37. PZ odnosi se i na kaznu propisanu člankom 33 a. stavkom 2. PZ.

Također, treba istaknuti da kada sud izriče novčanu kaznu u pooštrenom iznosu sukladno članku 33. stavku 9. PZ, tada se po naravi stvari ne primjenjuje institut ublažavanja kazne.

Ako je za određeni prekršaj propisana kazna zatvora, u tom slučaju kazna zatvora se može ublažiti do općeg zakonskog minimuma kazne zatvora propisanog PZ.

Stavkom 4. članka 37. PZ propisano je da se u postupku pregovaranja i sporazumijevanja (članak 109 e. PZ) ovlašteni tužitelj i okrivljenik mogu dogovoriti o ublažavanju kazne i to u granicama u kojima to može učiniti i sud u postupku

suđenja, pa iako je u praksi to i do sada primjenjivano, jer iz cjeline propisa o pregovaranju i sporazumijevanju ne postoji za to ograničenje, ova odredba to sada i izrijekom propisuje.

Na temelju žalbenog postupka utvrđeno je da prvostupanjski sudovi vrlo često u svojim presudama, kada primjenjuju institut ublažavanja propisane kazne, kao razlog primjene ovog instituta koriste olakotne okolnosti koje nisu okolnosti iz članka 37. PZ propisane za ublažavanje propisane kazne, već se radi o olakotnim okolnostima iz članka 36. PZ koje su odlučne za izbor vrste i mjere kazne (npr. slabo imovno stanje okrivljenika, ranija nekažnjavanost okrivljenika i dr.). U takvim slučajevima povrijeđeno je materijalno pravo odlukom o kazni u korist okrivljenika i ta povreda, ukoliko je protiv prvostupanjske presude podnijeta samo žalba okrivljenika, se od strane Visokog prekršajnog suda RH ne može otkloniti (Visoki prekršajni sud RH na povrede materijalnog prava pazi po službenoj dužnosti - članak 202. PZ), već se povreda u drugostupanjskoj odluci samo konstatira ali se ne otklanja poštujući načelo zabrane *reformatio in peius*.

Kada se radi o stjecaju prekršaja, ukoliko se primjenjuje institut ublažavanja propisane kazne, onda je potrebno najprije utvrditi kaznu za svaki prekršaj, te ukoliko se kazna ublažava, ublažavanje primijeniti na utvrđene kazne ili samo na neke od utvrđenih kazni, te zatim izreći ukupnu kaznu, a ne kako se često institut ublažavanja primjenjuje na ukupno izrečenu kaznu.

VII)7. Oslobođenje od kazne (članak 38. PZ-a)

Člankom 38. PZ propisan je institut oslobođenja od kazne, pri čemu se navedenim odredbama citiranog članka razlikuje obvezno oslobođenje počinitelja prekršaja od kazne od fakultativnog oslobođenje od kazne.

Članak 38. PZ propisuje:

„1. Sud će osloboditi od kazne počinitelja kad to zakonom izričito propisuje

2. sud može osloboditi od kazne počinitelja:

1. kad ga posljedice prekršaja tako pogađaju da je njegovo kažnjavanje nepotrebno radi ostvarenja svrhe kažnjavanja,

2. kad je otklonio ili umanjio posljedice prekršaja ili naknadio štetu koju je njime prouzročio, ili je platio ili je ispunio propisanu obvezu zbog čijeg neplaćanja odnosno neispunjenja je pokrenut prekršajni postupak,

3. kad se pomirio s oštećenikom i naknadio štetu“.

Stavak 1. članka 58. PZ odnosi se na obvezno oslobođenje počinitelja prekršaja od kazne kada to zakon izričito propisuje, pa se takvo oslobođenje od kazne propisuje člankom 19. stavkom 2. PZ (kod krajnje nužde kada je zlo učinjeno

prekršajem jednakim onom koje je prijetilo), kao i u slučaju postupanja počinitelja pod djelovanjem odoljive sile ili prijetnje (članak 20. stavak 2. PZ).

Fakultativno oslobođenje od kazne propisano je točkom 1. – 3. stavka 2. članka 38. PZ, pa sud može osloboditi od kazne počinitelja:

- ako počinitelja prekršaja posljedice prekršaja tako pogađaju da je njegovo kažnjavanje nepotrebno radi ostvarenja svrhe kažnjavanja (npr. počinitelj prekršaja je teže ozlijeđen u prometnoj nesreći koju je prouzročio kršenjem Zakona o sigurnosti prometa na cestama) stavak 2. točka 1. članka 38. PZ,

- kada je počinitelj otklonio ili umanjio posljedice prekršaja ili naknadio štetu koju je njime prouzročio, ili je platio ili je ispunio propisanu obvezu zbog čijeg neplaćanja odnosno neispunjenja je pokrenut prekršajni postupak,

- kad se pomirio s oštećenikom i naknadio štetu.

VII)8. Stjecaj prekršaja i produljeni prekršaj (članak 39. PZ-a)

„1) Ako počinitelj prekršaja s jednom ili više radnji počini više prekršaja za koje mu se istodobno sudi i sud se odlučio kazniti ga, sud će za svaki počinjeni prekršaj utvrditi kaznu prema zakonu a zatim će za sve te prekršaje izreći ukupnu kaznu, pri tome sud je dužan držati se ovih pravila:

1. ako je za svaki prekršaj utvrdio kaznu zatvora, izreći će ukupnu kaznu zatvora koja je jednaka zbroju pojedinačno utvrđenih kazni zatvora, time da ona ne može premašiti sto dvadeset dana,

2. ako je za svaki prekršaj utvrdio novčanu kaznu, izreći će ukupnu novčanu kaznu koja je jednaka zbroju pojedinačno utvrđenih novčanih kazni, time da ona ne može premašiti dvostruke opće maksimume novčane kazne propisane odredbom članka 33. stavcima 1. do 8. ovoga Zakona (osim u slučaju iz članka 33. stavka 9.),

3. ako je za neke prekršaje utvrdio pojedinačne kazne zatvora a za neke novčane kazne, izreći će ukupnu kaznu zatvora i ukupnu novčanu kaznu, sukladno pravilima iz točke 1. i2. ovoga stavka,

4. u slučaju iz točke 3. ovoga stavka, ako se ukupna novčana kazna zamjenjuje kaznom zatvora, ta kazna zatvora i izrečena ukupna kazna zatvora skupa ne mogu premašiti sto dvadeset dana.

2) Odredbe o stjecaju prekršaja neće se primijeniti kod produljenog prekršaja.

3) Produljeni prekršaj je počinjen kad je počinitelj počinio više istih ili istovrsnih prekršaja koja s obzirom na način počinjenja, njihovu vremensku povezanost i druge stvarne okolnosti što ih povezuju čine jedinstvenu cjelinu“.

Članak 39. PZ sadrži odredbe kojima se regulira: stjecaj prekršaja, neprimjenjivanje odredbi o stjecaju kod produljenog prekršaja, te pojam produljenog prekršaja.

Stjecaj prekršaja postoji kada je počinitelj prekršaja počinio više prekršaja bilo s jednom radnjom ili s više radnji (idealni i realni stjecaj).

Idealni stjecaj prekršaja postoji kada je počinitelj prekršaja jednom radnjom počinio više djela prekršaja, a realni stjecaj prekršaja postoji kada je počinitelj prekršaja s više radnji počinio više djela prekršaja.

Stavkom 1. točkom 1. – 4. članka 39. PZ regulirana su pravila kojih se sud mora pridržavati prilikom kažnjavanja počinitelja prekršaja koji je počinio više djela prekršaja, bilo da se radi o idealnom ili realnom stjecaju.

Posebno treba istaknuti da se odredbe o stjecaju (idealnom ili realnom stjecaju) sukladno stavku 2. članka 39. PZ ne primjenjuju kod produljenog prekršaja.

Što se tiče produljenog prekršaja, on je počinjen kada je počinitelj počinio više istih ili istovrsnih prekršaja koji se s obzirom na način počinjenja, njihovu vremensku povezanost i druge stvarne okolnosti što ih povezuju čine jedinstvenu cjelinu (stavak 3. članka 39. PZ).

VII)9. Uračunavanje oduzimanja slobode u kaznu (članak 40. PZ-a)

Člankom 40. PZ propisano je:

„1) Vrijeme provedeno u uhićenju, zadržavanju i svako oduzimanje slobode u vezi s prekršajem uračunava se u izrečenu kaznu zatvora, kaznu maloljetničkog zatvora i novčanu kaznu.

2) Prilikom uračunavanja izjednačuje se svaki započeti dan uhićenja, zadržavanja i svakog drugog oduzimanja slobode te započelih tristo kuna novčane kazne s jednim danom zatvora“.

Uračunavanje oduzimanja slobode u kaznu regulirano je člankom 40. PZ, na način da se vrijeme provedeno u uhićenju, zadržavanju i svako oduzimanje slobode u vezi s prekršajem uračunava u izrečenu kaznu zatvora, kaznu maloljetničkog zatvora i novčanu kaznu (stavak 1. članka 40. PZ), a prilikom uračunavanja izjednačuje se svaki započeti dan uhićenja, zadržavanja i svakog drugog oduzimanja slobode te započelih 300 kuna novčane kazne s 1 danom zatvora.

Treba istaknuti da je uočeno da u relativno velikom broju prvostupanjskih odluka kada se oduzimanje slobode uračunava u izrečenu kaznu, postoji pogrešan način uračunavanja koji je protivan stavku 2. članka 40. PZ, s obzirom da se različito tumači pojam „svaki započeti dan oduzimanja slobode“.

VIII. MJERE UPOZORENJA (članak 41. – 46. PZ-a)

Člankom 41. PZ propisane su kao mjere upozorenja: opomena i uvjetna osuda, dok je člankom 42. PZ propisana svrha opomene i uvjetne osude.

Svrha opomene je da se počinitelju prekršaja uputi takva vrsta prijekora kad se s obzirom na sve okolnosti koje se tiču prekršaja i počinitelja a radi ostvarenja svrhe prekršajno pravnih sankcija, ne mora primijeniti kažnjavanje, dok je svrha uvjetne osude da se počinitelju prekršaja uputi takva vrsta prijekora kojom se omogućava ostvarenje svrhe prekršajno pravnih sankcija izricanjem kazne bez njezina izvršenja.

Imajući u vidu svrhu opomene i uvjetne osude u prekršajnoj sferi, iste se mogu kvalificirati kao tzv. „alternativne prekršajno pravne sankcije“, s obzirom da se kod opomene okrivljeniku ne izriče kazna, a kod uvjetne osude se izriče kazna (kazna zatvora) ali se njeno izvršenje odgađa na određeni rok pod uvjetima koje propisuje zakon.

Opomena kao jedna od mjera upozorenja regulirana je člankom 43. PZ, kojom se okrivljeniku ne izriče kazna niti prijeti kaznom (kao kod uvjetne osude), a opomena se izriče kada sud ocijeni da u konkretnom slučaju nije potrebno okrivljenikovo kažnjavanje da bi ga se odvratilo od ponovnog činenja prekršaja već je dovoljno samo upozorenje opomenom.

Za izricanje opomene postoje formalne i materijalne pretpostavke, pa je formalna pretpostavka za izricanje opomene da se radi o prekršaju za koji je propisana samo novčana kazna u iznosu do 5.000,00 kn, dok su materijalne pretpostavke za njezino izricanje da je sud ocijenio da prema postupanju okrivljenika, okrivljenikovoj krivnji, prouzročenoj posljedici prekršaja i odnosu okrivljenika prema oštećeniku i naknadi štete, se radi o očito lakom obliku prekršaja te za ostvarenje svrhe kažnjavanja nije potrebno okrivljenikovo kažnjavanje već samo upozorenje.

Treba naglasiti da je moguće izricanje opomene za prekršaje u stjecaju, ali samo pod uvjetom da su se za sve prekršaje u stjecaju ostvarile naprijed navedene formalne i materijalne pretpostavke.

Uvjetna osuda kao jedna od mjera upozorenja regulirana je člankom 44. PZ, a člankom 45. i 45 a. PZ regulirane se posebne obveze uz uvjetnu osudu te njihovo izricanje, dok je člankom 46. PZ reguliran opoziv uvjetne osude (opoziv uvjetne osude je uvijek fakultativan).

Uvjetnom osudom se okrivljeniku izriče kazna zatvora, ali se njezino izvršenje odgađa na određeni rok, pod uvjetima koje propisuje zakon, pod uvjetom da u vremenu provjeravanja (rok odgode izvršenja kazne) okrivljenik ne počini novi prekršaj za koji mu je izrečena ista ili teža kazna zatvora od one izrečene uvjetom

osudom (članak 46. PZ), a samo izvršenje kazne zatvora može se odgoditi a rok od 3 mjeseca do 1 godine.

Dakle, za izricanje uvjetne osude postoje formalne i materijalne pretpostavke, pa je formalna pretpostavka da je okrivljeniku izrečena kazna zatvora i nema ograničenja u visini izricanja kazne zatvora, što je razumljivo s obzirom na kratkoću kazne zatvora koja se inače u prekršajnom postupku može propisati i izreći (članak 35. PZ), a materijalna pretpostavka za izricanje uvjetne osude je ocjena suda da se i bez izvršenja kazne zatvora može očekivati da će se postići svrha kažnjavanja okrivljenika (članak 32. PZ), pri tom posebno uzimajući u obzir i odnos okrivljenika prema počinjenom prekršaju, oštećeniku počinjenim prekršajem i spremnošću da naknadi štetu prouzročenu prekršajem.

Također, uz uvjetnu osudu okrivljeniku je moguće izreći i dodatno posebne obveze s ciljem odvratanja okrivljenika od ponovnog činenja prekršaja, a vrste tih posebnih obveza su propisane člankom 45. PZ.

Potrebno je ukazati na posebnosti uvjetne osude u odnosu na kazneno pravni sustav, a to su:

- uvijek fakultativnost opoziva uvjetne osude a nikada obvezni opoziv,
- uvjetnom osudom može se uvjetovati samo kazna zatvora a ne i novčana kazna,
- uvjetna osuda je prekršajno pravna sankcija (jedna od mjera upozorenja).

Razumljivo je zašto se u prekršajnom sustavu uvjetuje samo kazna zatvora a ne i novčana kazna. Naime, novčana kazna je dominantna kazna (oko 80% od svih izrečenih sankcija) u prekršajnom sustavu. Ako bi se dopustilo uvjetovanje i novčane kazne, to bi zasigurno dovelo do bagateliziranja kažnjavanja u prekršajnom postupku i ne bi se ostvarivala potrebna razina kaznene politike i svrha kažnjavanja počinitelja prekršajnih djela.

Nadalje, s obzirom na načelo razmjernosti (odnos težine kaznenih i prekršajnih djela), je razlog isključivo fakultativnog opoziva uvjetne osude, pri čemu treba imati na umu i kratak jedinstven rok rehabilitacije u prekršajno pravnom sustavu, a to je 3 godine (članak 77. stavak 2. PZ).

Uvjetna osuda u prekršajno pravnom sustavu ima i jednu iznimnu posebnost u odnosu na kazneno pravni sustav, tj. kazna zatvora se u prekršajno pravnom sustavu propisuje i u postupku izriče uvijek kao stroža kazna. Stoga, kod izricanja uvjetne osude u svakom konkretnom slučaju, sud je dužan u toj situaciji utvrditi posebne razloge zašto počinitelju izriče strože propisanu kaznu a potom i razloge da istu uvjetuje, a kod toga je sud u obvezi utvrditi i razloge koji upućuju da se i bez izvršenja strože izrečene kazne može očekivati da nije nužno njezino izvršenje i da će se na okrivljenika i bez njezina izvršenja utjecati da ne čini ponovno prekršajna djela, (što

nije baš jednostavno u konkretnim slučajevima), ali je na neki način garancija da se u praksi neće nekritički i olako izricati uvjetna osuda.

IX. ZAŠTITNE MJERE

Odredbe ove Glave propisuju vrste zaštitnih mjera, a to su zaštitne mjere propisane PZ i posebnim zakonima (članak 50. PZ), svrhu zaštitnih mjera koja je da se njihovom primjenom otklanjaju uvjeti koji omogućavaju ili poticajno djeluju na počinjenje novog prekršaja (članak 51. PZ), te načelo razmjernosti prema kojem se zaštitna mjera ne smije izreći ako nije u srazmjeru s težinom počinjenog prekršaja i prekršaja koji se mogu očekivati kao i sa stupnjem počiniteljeve opasnosti (članak 51 a. PZ).

IX)1. Vrste zaštitnih mjera (članak 50. PZ-a)

Izmjenama i dopunama PZ iz 2013. i 2015. godine iz vrsta zaštitnih mjera ispuštene su ranije zaštitne mjere i to: obvezno psihijatrijsko liječenje i protjerivanje stranca iz zemlje, dok je oduzimanje predmeta izgubilo karakter zaštitne mjere i postalo mjera *sui generis*, te je regulirano člankom 76 a. PZ, a takov izmijenjen katalog zaštitnih mjera prilagođen je potrebama prekršajnog sudovanja (stavak 1. članka 50. PZ).

Tako je ispuštanje zaštitne mjere obveznog psihijatrijskog liječenja posljedica jačanja načela razmjernosti izraženog kroz tendenciju da se ovakva (sigurnosna) mjera u kaznenom pravu može izreći samo za kaznena djela za koja je propisana kazna zatvora do 1 godine, a usklađivanje prekršajnog prava s kaznenim moralo je dovesti do nepropisivanja ove mjere PZ, jer niti jedan prekršaj (za koji je sukladno odredbi članka 35. stavak 2. PZ moguće propisati kaznu zatvora do 90 dana), nije u skladu s načelom razmjernosti propisanog u članku 51 a. PZ.

Što se tiče zaštitne mjere protjerivanja stranca iz zemlje, ista nije više bila potrebna, jer je Zakonom o strancima detaljno regulirano protjerivanje stranca iz zemlje, a za donošenje te zaštitne mjere je nadležno Ministarstvo unutarnjih poslova. Također, neki od razloga za ispuštanje te zaštitne mjere iz katalog zaštitnih mjera propisanih PZ je i činjenica da ako stranac „ponavlja činjenje prekršaja“ ili ako „počini prekršaj s elementima nasilja“ (članak 105. stavak 1. točka 8. i 9.), rješenje o toj zaštitnoj mjeri se tada može donijeti i bez provođenja prekršajnog postupka, slijedom čega ovako široko određenje ovlasti upravnog tijela otklanja potrebu reguliranja iste materije u PZ.

Međutim, stavkom 1. članka 50. PZ propisane su dvije nove zaštitne mjere koje se mogu izreći pravnim osobama: zabrana stjecanja dozvola, ovlasti, koncesija ili subvencija, te zabrana poslovanja s korisnicima državnog i lokalnih proračuna.

One su uvedene po uzoru na Zakon o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela koji propisuje odgovarajuće sigurnosne mjere (članak 17. i 18. citiranog Zakona).

Važno je istaknuti da se stavkom 2. članka 50. PZ propisuje mogućnost da se posebnim zakonima kojima se propisuju prekršaji, mogu propisati i druge zaštitne mjere (npr. Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji, Zakon o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima).

Stavkom 3. članka 50. PZ propisan je minimum i maksimum trajanja zaštitnih mjera (najmanje od 1 mjeseca do najduže 2 godine), pri čemu treba naglasiti da je vrijeme trajanja zaštitnih mjera neovisno o tome radi li se o mjerama propisanim stavkom 1. članka 50. PZ ili o drugim zaštitnim mjerama koje bi bile propisane posebnim zakonom.

Također, treba istaknuti da se stavkom 4. članka 50. PZ otklanjaju prijepori je li se zaštitne mjere, koje se inače izriču fizičkoj osobi, mogu izreći i odgovornoj osobi u pravnoj osobi, obrtniku ili osobi koja obavlja drugu samostalnu djelatnost.

IX)2. Svrha zaštitnih mjera (članak 51. PZ-a) i načelo razmjernosti (članak 51 a. PZ-a)

Svrha zaštitnih mjera propisana je člankom 51. PZ, a to je da se primjenom zaštitnih mjera otklanjaju uvjeti koji omogućavaju ili poticajno djeluju na počinjenje novog prekršaja.

Načelo razmjernosti regulirano je člankom 51 a. PZ, a ono je posljedica članka 16. stavka 2. Ustava RH, kojim je propisano da svako ograničenje slobode ili prava mora biti razmjerno naravi potrebe za ograničenjem u svakom pojedinom slučaju, slijedom čega je kriterij za izricanje zaštitnih mjera uz težinu počinjenog prekršaja i opasnost počinitelja, odnosno valjalo je propisati da sud prilikom izricanja zaštitne mjere mora imati na umu načelo razmjernosti, na način da je isključena primjena zaštitne mjere ako ona nije u razmjeru s težinom počinjenog prekršaja i prekršaja koji se mogu očekivati, kao i sa stupnjem počiniteljeve opasnosti.

Posebno treba naglasiti da odredba članka 51 a. PZ kao norma PZ koji je *lex superior* u odnosu na posebne zakone kojima se propisuju prekršaji, nalaže primjenu načela razmjernosti i kada ono nije izričekom uneseno u posebne zakone koji sukladno stavku 2. članka 50. PZ propisuju neke druge zaštitne mjere.

U odredbi članka 51 a. PZ kao i u odredbama PZ koje se odnose na zaštitne mjere, PZ je napustio termin njihove „primjene“, koji je zapravo sugerirao već postupak njihovog izvršenja, a ne donošenja odluke da će se one, po pravomoćnosti, primijeniti pa koristi izraz „izricanja“ zaštitne mjere, sukladno izricanju kazne.

IX)3. Zaštitna mjera obveznog liječenja od ovisnosti (članak 53. PZ-a)

Tri su glavne značajke u odnosu na zaštitnu mjeru obveznog liječenja od ovisnosti i to:

1. širenje njene primjene i na druge oblike ovisnosti, različite od ovisnosti o alkoholu i drogi,
2. proširivanje mogućnosti njenog provođenja i izvan „službenih“ ustanova,
3. mogućnost obustave njenog izvršenja prije isteka vremena na koje je izrečena.

Kao što je vidljivo iz odredbe članka 53. PZ, ona ne ograničava ovu mjeru samo na ovisnost o alkoholu i drogi, već predviđa mogućnost njenog izricanja i kod utvrđenja nekih drugih ovisnosti (npr. ovisnosti o kockanju), pri čemu treba naglasiti da je pretpostavka da je ta ovisnost imala odlučujući utjecaj na počinjenje prekršaja te da upravo iz nje proizlazi opasnost od ponavljanja prekršaja.

Trajanje ove zaštitne mjere propisano je u trajanju od 1 mjeseca do maksimalno 1 godine (iako je s obzirom na odredbu članka 50. stavka 3. PZ bilo moguće odrediti trajanje ove zaštitne mjere maksimalno do 2 godine), a ova zaštitna mjera može se izreći uz novčanu kaznu, kaznu zatvora, maloljetničkog zatvora i uvjetnu osudu (stavak 2. članka 53. PZ).

Stavak 3. članka 53. PZ propisuje gdje se ova zaštitna mjera izvršava, pa tako kada je izrečena uz kaznu zatvora ili maloljetničkog zatvora, ili kada je novčana kazna zamijenjena zatvorom, izvršava u okviru zatvorskog sustava ali ju je moguće izvršavati i u zdravstvenoj ili drugoj specijaliziranoj ustanovi za liječenje ovisnosti izvan zatvorskog sustava, pri čemu je uvjete za njeno izvršenje izvan penalnog sustava potrebno urediti posebnim propisom, a ukoliko je ova zaštitna mjera izrečena uz novčanu kaznu, uvjetnu osudu ili kad je novčana kazna uz koju je izrečena zamijenjena radom za opće dobro, provodi se izvan zatvorskog sustava.

Također, značajna je novost mogućnost izvršenja ove mjere i u terapijskim zajednicama (tzv. komunama), koje često pokazuju bolje rezultate od institucionaliziranog liječenja, no međutim, to se treba ograničiti samo na one terapijske zajednice koje će zadovoljavati uvjete određene posebnim propisom (to će biti tzv. „licencirane terapijske zajednice“), i to samo ako se ocijeni da će takvo odvikavanje biti dostatno za otklanjanje opasnosti zbog koje se mjera izriče. Naime, osnovna pretpostavka uspješnog odvikavanja u terapijskoj zajednici je spremnost počinitelja prekršaja da se podvrgne tom obliku liječenja, pa će njeno utvrđivanje biti potrebno i za donošenje odluke o tom obliku izvršavanja ove mjere.

Stavak 4. članka 53. PZ upućuje na potrebu da se posebnim propisom regulira i izvršenje ove zaštitne mjere kada je ona izrečena u trajanju duljem od kazne zatvora, maloljetničkog zatvora odnosno rada za opće dobro ili zatvora kojim je zamijenjena novčana kazna.

Odredba stavka 5. članka 53. PZ je značajna novina, jer propisuje mogućnost obustave izvršenja ove zaštitne mjere ako su prestali razlozi zbog kojih je ona bila izrečena (ako je liječenje od ovisnosti uspješno provedeno ili ako je njime otklonjena opasnost od ponavljanja prekršaja), ili ako je očigledno da ona neće polučiti rezultate zbog kojih je izrečena („ako je njezino dosadašnje i daljnje provođenje bezizgledno“). Time je izvršenje ove mjere prilagođeno potrebama suvremenog prekršajnog sudovanja i usklađeno sa standardima izraženima u presudama ESLJP, a razmatranje opravdanosti daljnjeg izvršenja ove zaštitne mjere sudu mogu predložiti ustanova kod koje se zaštitna mjera izvršava ili osuđenik.

Posebno treba istaknuti, što se tiče zastare izvršenja ove zaštitne mjere, člankom 14. stavak 2. PZ propisano je da se ne može izvršiti kad nastupi zastara izvršenja kazne uz koju je izrečena, odnosno kad protekne vrijeme provjeravanja iz uvjetne osude.

IX)4. Zabrana obavljanja određenih dužnosti ili djelatnosti (članak 54. PZ-a)

Člankom 54. PZ propisana je zaštitna mjera zabrane obavljanja određenih dužnosti ili djelatnosti na sljedeći način:

„1) Zaštitnu mjeru zabrane potpunog ili djelomičnog obavljanja određene dužnosti ili djelatnosti u trajanju od 1 mjeseca do 1 godine sud može izreći okrivljeniku koji je prekršaj počinio u obavljanju dužnosti ili djelatnosti ako postoji opasnost da će zlouporabom te dužnosti ili djelatnosti ponovno počiniti prekršaj.

2) Vrijeme provedeno u izvršavanju kazne zatvora, rada za opće dobro ili zatvora određenog u zamjenu za neplaćenu novčanu kaznu ne uračunava se u vrijeme trajanja ove mjere.

3) Za vrijeme zabrane iz stavka 1. ovoga članka osuđenik se ne smije baviti određenom dužnosti ili djelatnosti samostalno, za drugu osobu, u pravnoj osobi, ni u ime druge osobe, niti smije ovlastiti drugu osobu da se bavi tom dužnošću ili djelatnošću u njegovo ime i po njegovim uputama.

4) ako počinitelj ne postupi prema zabrani obavljanja određene dužnosti ili djelatnosti kad je izrečena uz uvjetnu osudu može se postupiti prema članku 46. stavku 4. ovoga Zakona.

5) Sud će o pravomoćno izrečenoj mjeri obavijestiti tijelo nadležno za vođenje upisnika osoba koje obavljaju određene dužnosti ili djelatnosti,

6. Zaštitna mjera iz stavka 1. ovog članka ne može se izreći maloljetniku,

7. Iznimno, okrivljeniku odgovornoj osobi u pravnoj osobi za prekršaj iz članka 33. stavka 7. ovog Zakona, za koji je ovlaštenu tužitelj pravna osoba s javnim ovlastima

kojoj je posebnim zakonom utvrđen status neovisnog regulatora, sud može izreći trajno zaštitnu mjeru iz stavka 1. ovoga članka“.

Što se tiče samog naziva ove zaštitne mjere, potrebno je istaknuti da ni u pravnoj doktrini niti u praksi nije bila jasno određena razlika između zvanja i djelatnosti, pa je za sada zadržan pojam djelatnosti kao najširi pojam koji obuhvaća i profesionalnu i društvenu djelatnost. Osim toga, bilo je potrebno već u naslovu istaknuti da dužnost ili djelatnost koja se zabranjuje mora biti određena, jer je u nekim izrekama presuda kojima se izricala ta mjera bio samo prepisan zakonski naziv mjere, bez pobližeg određenja dužnosti ili djelatnosti koja se zabranjivala.

Stavak 1. članka 54. PZ naglašava da se ova mjera može odnositi na potpunu ili djelomičnu zabranu obavljanja određene dužnosti ili djelatnosti, ako postoji opasnost da će se zlouporabom te dužnosti ili djelatnosti ponovno počinuti prekršaj.

Zaštitna mjera zabrane potpunog ili djelomičnog obavljanja određene dužnosti ili djelatnosti može se izreći u trajanju od 1 mjeseca do 1 godine.

Sukladno stavku 2. članka 54. PZ vrijeme provedeno u izvršavanju kazne zatvora, rada za opće dobro ili zatvora određenog u zamjenu za neplaćenu novčanu kaznu, ne uračunava se u vrijeme trajanja zaštitne mjere zabrane obavljanja određene dužnosti ili djelatnosti.

Sam sadržaj ove zaštitne mjere propisan je stavkom 3. članka 54. PZ, odnosno za vrijeme trajanja ove zaštitne mjere osuđenik se ne smije baviti određenom dužnosti ili djelatnosti samostalno, za drugu osobu, u pravnoj osobi, ni u ime druge osobe, niti smije ovlastiti drugu osobu da se bavi tom dužnošću ili djelatnošću u njegovo ime i po njegovim uputama, čime se isključuju načini na koji bi ona mogla biti izigrana.

Stavak 4. članka 54. PZ propisuje mogućnost opoziva uvjetne osude zbog osuđenikovog nepridržavanja zabrane izrečene mu uz tu mjeru upozorenja, ali nema drugih sankcija za kršenje te zaštitne mjere.

Prema stavku 5. članka 54. PZ proizlazi obveza suda da o pravomoćno izrečenoj zaštitnoj mjeri zabrane obavljanja određene dužnosti ili djelatnosti obavijesti tijelo koje je nadležno za vođenje upisnika osoba koje obavljaju određene dužnosti ili djelatnosti, međutim, ako takvog upisnika nema, podatak o zaštitnoj mjeri bit će upisan samo u prekršajnu evidenciju.

Također, važno je istaknuti da je stavkom 6. članka 54. PZ propisano da se zabrana obavljanja određenih dužnosti ili djelatnosti ne može izreći maloljetniku.

IX)5. Zabrana obavljanja određenih djelatnosti ili poslova pravnoj osobi (članak 55. PZ-a)

Stavkom 1. članka 55. PZ omogućeno je izricanje zabrane potpunog ili djelomičnog obavljanja određene djelatnosti ili poslova u trajanju od 3 mjeseca do 1 godine.

Stavak 2. članka 55. PZ propisuje obvezu suda da o izrečenoj mjeri obavijesti nadležni sud kod kojeg je pravna osoba upisana u sudski registar. Iako nije propisana obveza ovakvog obavještanja upravnog tijela ako je ono nadležno voditi registar pravnih osoba određene vrste, smislenim tumačenjem valja zaključiti da se u tim slučajevima kad je tim pravnim osobama izrečena ova zaštitna mjera o njoj obavještava nadležno tijelo državne uprave (npr. prema članku 14. stavak 3. Zakona o udrugama, „NN“ br. 88/01 i 11/02), udruge se upisuju u registar udruga pri nadležnom tijelu državne uprave, prema sjedištu udruge).

Isto tako, kao i kod nepoštivanja mjere propisane člankom 54. PZ, tako i kod nepoštivanja ove mjere, nisu propisane nikakve sankcije.

Stavak 3. članka 55. PZ propisuje zabranu izricanja ove mjere jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave i političkim strankama, a stavak 4. članka 55. PZ upućuje na odredbu članka 54. stavka 3. kojom je određen sadržaj i doseg odgovarajuće mjere koja se izriče fizičkoj osobi.

IX)6. Zabrana stjecanja dozvola, ovlasti, koncesija ili subvencija (članak 55 a. PZ-a)

Ova zaštitna mjera zabrane stjecanja dozvola, ovlasti, koncesija ili subvencija uvedena je u katalog zaštitnih mjera propisanih PZ, izmjenama i dopunama PZ iz 2013. godine po uzoru na članak 17. Zakona o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela.

Stavkom 1. članka 55 a. PZ ograničeno je izricanje ove mjere uz prekršaj počinjen u postupku stjecanja dozvola, ovlasti, koncesija ili subvencija ili njihovog korištenja, a mjerom je zabranjeno samo stjecanje novih dozvola, ovlasti, koncesija ili subvencija, a ne i oduzimanje već dobivenih, a može se izreći u trajanju od 3 mjeseca do 1 godine.

Stavak 2. članka 55 a. PZ propisuje obvezu suda da o izrečenoj mjeri obavijesti tijela koja su nadležna za izdavanje dozvola, ovlasti, koncesija i subvencija, a čije stjecanje je tom mjerom zabranjeno (npr. prema članku 14. stavku 3. Zakona o udrugama, udruge se upisuju u registar udruga pri tijelu državne uprave prema sjedištu udruge).

IX)7. Zabrana poslovanja s korisnicima državnog i lokalnog proračuna (članak 55 b. PZ-a)

Ova zaštitna mjera (članak 55 b. PZ) uvedena je u katalog zaštitnih mjera propisanih PZ, izmjenama i dopunama PZ iz 2013. godine, a istu sud može izreći okrivljenoj pravnoj osobi koja je prekršaj počinila u poslovanju s korisnicima državnog

ili lokalnog proračuna ako postoji opasnost da će poslovanjem s korisnicima državnog ili lokalnog proračuna ponovno počiniti prekršaj .

Ova zaštitna mjera može se izreći okrivljenoj pravnoj osobi na način zabrane potpunog ili djelomičnog poslovanja s korisnicima proračuna i to u trajanju od 3 mjeseca do 1 godine, a o pravomoćno izrečenoj mjeri sud će obavijestiti nadležni sud kod kojeg je pravna osoba upisana.

IX)8. Zabrana upravljanja motornim vozilom (članak 58. PZ-a)

Zaštitna mjera zabrane upravljanja motornim vozilom regulirana je člankom 58. PZ (u cijelosti je reguliran izmjenama i dopunama PZ iz 2013. godine).

Prema stavku 1. članka 58. PZ pretpostavka za izricanje ove mjere počinitelju prekršaja protiv sigurnosti prometa jest opasnost da će upravljajući motornim vozilom ugroziti sigurnost prometa.

Što se tiče zaključka o opasnosti od budućeg ugrožavanja sigurnosti prometa u pravilu će na to ukazivati ranija kažnjavanost ili osuđivanost za prekršaje, odnosno kaznena djela protiv sigurnosti prometa, ali ta opasnost može proizlaziti i iz odnosa počinitelja prekršaja prema tom djelu.

Zabrana se izriče u odnosu na sve vrste ili kategorije ili u odnosu na samo određene vrste ili kategorije motornih vozila ali će i dalje biti značajna okolnost za odlučivanje o opsegu ove mjere činjenica da li se radi o vozaču po zanimanju.

Zaštitna mjera zabrane upravljanja motornim vozilom izriče se u trajanju od 1 mjeseca do 2 godine.

Stavkom 2. članka 58. PZ regulirano je određivanje početka trajanja ove mjere, a vrijeme provedeno na izvršavanju kazne zatvora uračunava se u vrijeme trajanja ove mjere, kako to izrijekom propisuje i članka 297. stavak 2. ZSPC, a smislenim tumačenjem valja smatrati da se isto odnosi i na vrijeme provedeno u izvršavanju zatvora određenog u zamjenu za neplaćenu novčanu kaznu. Međutim, to se ne bi moglo zaključiti i za vrijeme provedeno u izvršavanju rada za opće dobro određenog u zamjenu za neplaćenu novčanu kaznu.

Stavak 3. članka 58. PZ propisuje mogućnost opoziva uvjetne osude u slučaju da se počinitelj ne pridržava zabrane izrečene mu zaštitnom mjerom, s tim da kršenje ove obveze (neovisno o kazni koja je izrečena počinitelju, pa i neovisno o eventualnom opozivu uvjetne osude) propisano je kao poseban prekršaj iz članka 289. stavak 4. Zakona o sigurnosti prometa na cestama.

Stavak 4. članka 58. PZ otklanja dvojbe vezane uz odnos ove mjere i privremeno oduzimanje vozačke dozvole regulirano člankom 285. Zakona o sigurnosti prometa na cestama, na način da se vrijeme privremenog oduzimanja vozačke dozvole uračunava u vrijeme zabrane upravljanja motornim vozilom.

Stavkom 5. članka 58. PZ propisan je sadržaj ove zaštitne mjere kada se ona izriče počinitelju koji ima stranu vozačku dozvolu, na način da propisuje da se ona tada sastoji u zabrani korištenja te dozvole na području Republike Hrvatske kao i u zabrani izdavanja mu vozačke dozvole Republike Hrvatske, te time postaje upitna opravdanost propisivanja člankom 298. ZSPC da se osobi koja počinii prometni prekršaj koristeći inozemnu vozačku dozvolu umjesto zaštitne mjere zabrane upravljanja motornim vozilom može primijeniti zaštitna mjera zabrane korištenja inozemne vozačke dozvole na području Republike Hrvatske.

IX)9. Zaštitna mjera zabrane posjećivanja određenog mjesta ili područja (članak 58 a. PZ-a)

Zaštitna mjera zabrane posjećivanja određenog mjesta ili područja uvedena je u katalog zaštitnih mjera propisanih PZ, izmjenama i dopunama PZ iz 2015. godine.

Stavkom 1. članka 58 a. PZ propisana je ova zaštitna mjera u katalogu mjera koje se propisuju ovim PZ i izriču na temelju i pod uvjetima ovog članka. Time prestaje ovlast posebnih zakona za njezinim propisivanjem. Na taj se način širi mogućnost izricanja ove zaštitne mjere i ne ograničuje se samo na područje onog posebnog zakona koji je ovu mjeru propisivao. Dakle, kada sud ocijeni da je s obzirom na narav i okolnosti počinjenog prekršaja (neovisno o kojem području protupravnog postupanja je riječ) potrebno izreći ovu mjeru, moći će to učiniti na temelju ove odredbe.

Potrebu njezina izricanja sud prosuđuje na temelju utvrđenih činjenica koje upućuju na vjerojatnost da će okrivljenik daljnjim posjećivanjem određenog mjesta ili područja ponovno činiti jednak prekršaj, pa radi njegova odvracanja od toga izreći će za određeno vrijeme mjeru zabrane posjećivanja određenog mjesta ili područja. Može to biti određeni lokal (ugostiteljski) ili drugo mjesto okupljanja većeg broja osoba gdje okrivljenik učestalo narušava javni red i mir pa je to osnova za zaključak suda da posjećivanje tog lokala poticajno djeluje na okrivljenika da čini prekršaje narušavanja javnog reda i mira. U tom slučaju ima mjesta izreći ovu mjeru. Može to biti i određeno šire područje koje može poticajno djelovati na kriminalno ponašanje okrivljenika pa će mu se za određeno vrijeme izreći mjera zabrane njegova posjećivanja. Primjerice, okrivljenik na sportskim događajima u određenom području (općine, grada ili na području Republike Hrvatske) učestalo čini prekršaje iz Zakona o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima, što može biti osnova za izricanje mjere zabrane posjećivanja tih područja.

Ovu zaštitnu mjeru je moguće izreći uz svaku prekršajno pravno sankciju, jer PZ u tom pogledu ne propisuje ograničenja izricanja zaštitnih mjera uz samo određenu sankciju. Moguće je izricanje mjere i mlt. počiniteljima, a jedino ograničenje kod izricanja ove mjere je načelo razmjernosti (članak 51 a. PZ) što znači da nema izricanja ove zaštitne mjere ako to nije u razmjeru s težinom počinjenog prekršaja i prekršaja koji se mogu očekivati, te sa stupnjem okrivljenikove opasnosti.

Stavkom 2. članka 58 a. PZ propisano je da se ova zaštitna mjera ne može izreći u trajanju kraćem od 1 mjeseca ni duljem od 2 godine.

Stavkom 3. članka 58 a. PZ propisana je mogućnost opoziva uvjetne osude ako je ova zaštitna mjera izrečena uz uvjetnu osudu a okrivljenik postupi protivno izrečenoj zaštitnoj mjeri.

IX)10. Osvrt na neke posebne zakone kojima su propisane zaštitne mjere

Već je naprijed navedeno da je stavkom 2. članka 50. PZ propisano, da se osim zaštitnih mjera koje su propisane stavkom 1. članka 50. PZ, posebnim zakonom mogu propisati i druge vrste zaštitnih mjera.

Slijedom navedenog, daje se osvrt na neke posebne zakone kojima se propisuju prekršaji, a kojima su propisane i druge vrste zaštitnih mjera.

IX)10.1. Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji

Navedenim Zakonom člankom 11. stavkom 1. propisana je svrha zaštitnih mjera, a to je da se njihovom primjenom spriječi nasilje u obitelji, osigura nužna zaštita zdravlja i sigurnosti osobe koja je izložena nasilju te otklone okolnosti koje pogoduju ili poticajno djeluju na počinjenje novog prekršaja, a primjenjuju se radi otklanjanja ugroženosti osoba izloženih nasilju i drugih članova obitelji.

Stavkom 2. članka 11. navedenog Zakona propisano je da sud može nad počiniteljem nasilja u obitelji, osim zaštitnih mjera propisanih PZ, izreći sljedeće zaštitne mjere:

- obveznog psihosocijalnog tretmana,
- zabrane približavanja žrtvi nasilja u obitelji,
- zabrane uznemiravanja ili uhođenja osobe izložene nasilju,
- udaljenja iz stana, kuće ili nekoga drugoga stambenog prostora,
- obveznog liječenja od ovisnosti,
- oduzimanja predmeta koji je namijenjen ili uporabljen u počinjenju prekršaja.

Što se tiče primjene ovih zaštitnih mjera, člankom 18. navedenog Zakona je propisano da zaštitne mjere iz članka 11. navedenog Zakona mogu se primijeniti samostalno i bez izricanja kazne odnosno druge prekršajno pravne sankcije, a mogu se izreći po službenoj dužnosti ili na zahtjev ovlaštenog tužitelja ili na zahtjev osobe izložene nasilju.

U odnosu na odredbu članka 18. navedenog Zakona tj. da se zaštitne mjere propisane člankom 11. navedenog Zakona mogu izreći samostalno i bez izricanja

kazne odnosno druge prekršajno pravne sankcije, treba naglasiti da to nije u skladu s odredbama PZ iz kojih proizlazi da se zaštite mjere izriču uz sankciju a ne samostalno, ali za sada u praksi takvo rješenje navedenog Zakona egzistira.

Također, treba istaknuti da se izmjenama i dopunama PZ iz 2013. godine otklanja mogućnost propisivanja i izricanja zaštitne mjere oduzimanja predmeta koji su namijenjeni ili uporabljeni za počinjenje prekršaja, već se isto prosuđuje kroz prizmu članka 76 a. PZ kojim je propisano oduzimanje predmeta kao mjere *sui generis*.

Posebno se skreće pozornost na članak 19. navedenog Zakona kojim je propisano:

„1) Zaštitne mjere iz članka 11. stavka 2. podstavka 2., 3. i 4. ovog Zakona mogu se primijeniti prije pokretanja prekršajnog postupka,

2) Zaštitne mjere iz stavka 1. ovog članka primijenit će se na prijedlog osobe izložene nasilju ili ovlaštenog tužitelja uz prethodnu suglasnost žrtve radi otklanjanja izravne životne ugroženosti te osobe ili drugih članova obitelji,

3) Sud će donijeti odluku iz stavka 1. ovoga članka, odmah bez odgode, a najkasnije u roku od 24 sata od podnošenja prijedloga,

4) Odluku iz stavka 3. ovoga članka sud će staviti izvan snage ukoliko predlagatelj iz stavka 2. ovoga članka u roku od 8 dana od dana donošenja odluke ne podnese optužni prijedlog,

5) Sud je dužan upozoriti predlagatelja iz stavka 2. ovoga članka o posljedicama nepodnošenja optužnog prijedloga u smislu stavka 4. ovoga članka“.

Slijedom navedenog, ovakvo propisivanje izricanja zaštitne mjere prije samog pokretanja prekršajnog postupka, nije u skladu s PZ, ali i ovakvo rješenje egzistira u praksi s obzirom da Ustavni sud RH u svojoj Odluci broj 509 od 8. veljače 2006. godine nije našao da je postupanje sukladno članku 19. navedenog Zakona protivno Ustavu RH.

IX)10.2. Zakon o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima

Člankom 32. navedenog Zakona propisano je:

„1) Prekršajni sud može počinitelju prekršaja propisanog ovim Zakonom uz novčanu kaznu i kaznu zatvora, pored zaštitnih mjera i mjera opreza propisanih Prekršajnim zakonom, izreći i zaštitnu mjeru:

- zabrane prisustvovanja određenim športskim natjecanjima na području Republike Hrvatske s obvezom javljanja u policijsku postaju,

- zabrane prisustvovanja određenim športskim natjecanjima na području Republike Hrvatske s obvezom boravka u policijskoj postaji,

- zabrane odlaska na određena športska natjecanja u inozemstvu na kojima sudjeluju hrvatske reprezentacije ili športski klubovi s obvezom javljanja u policijsku postaju i obvezom predavanja putne isprave.

2) Zaštitne mjere iz stavka 1. ovoga članka mogu se izreći u trajanju koje ne može biti kraće od 1 godine niti duže od 2 godine,

3) Za prekršaje propisane ovim Zakonom zaštitna mjera oduzimanja predmeta obvezno se izriče,

4) Pravomoćnu odluku o prekršaju u kojoj je izrečena zaštitna mjera iz stavka 1. ovoga članka, sud osim podnositelju optužnog prijedloga dostavlja i nacionalnom športskom savezu, koji je o tome dužan obavijestiti organizatora športskog natjecanja odnosno ugovornog distributera ovlaštenog za prodaju ulaznica te klub odnosno udrugu navijača,

5) Organizator športskog natjecanja ili ugovorni distributer odbit će prodati ili dodijeliti ulaznicu za određeno natjecanje osobi kojoj je izrečena zaštitna mjera iz stavka 1. ovoga članka ili mjera opreza za vrijeme dok traje ta zaštitna mjera ili mjera opreza,

6) Organizator športskog natjecanja dužan je poduzeti mjere za onemogućavanje pristupa na prostor športskog objekta osobi za koju zna ili je dužan znati da joj je izrečena zaštitna odnosno sigurnosna mjera zabrane prisustvovanja određenim športskim natjecanjima ili mjera opreza,

7) Organizator športskog natjecanja ili ugovorni distributer odbit će prodati ili dodijeliti ulaznicu za određeno natjecanje osobi za koju raspolaže saznanjima da se ranije protupravno ponašala te će poduzeti mjere za onemogućavanje pristupa na prostor športskog objekta toj osobi“.

I kod zaštitnih mjera propisanih člankom 32. navedenog Zakona, skreće se pozornost na zaštitnu mjeru obveznog oduzimanja predmeta (stavak 3. članka 32. navedenog Zakona) da se isto podvodi pod odredbe članka 76 a. – oduzimanje predmeta kao mjere *sui generis*.

Posebno treba skrenuti pažnju na članak 34 a. navedenog Zakona kojim je propisana tzv. preventivna mjera zabrane prisustvovanja određenom športskom natjecanju ili zabrana prisustvovanja športskim natjecanjima.

Članak 34 a. navedenog Zakona propisuje:

„1) Osobi za koju postoje saznanja da se već ranije protupravno ponašala za vrijeme dolaska, održavanja ili odlaska s nekog športskog natjecanja, prekršajni sud na prijedlog policijske uprave nadležne za mjesto održavanja športskog natjecanja ili policijske uprave nadležne za područje na kome se nalazi prebivalište takve osobe može izreći zabranu prisustvovanja određenom športskom natjecanju ili zabranu

prisustvovanja športskim natjecanjima za vrijeme koje ne može biti kraće od 6 mjeseci niti duže od 1 godine,

2) Osoba kojoj je izrečena zabrana iz stavka 1. ovoga članka dužna je najkasnije 2 sata prije početka određenog športskog natjecanja pristupiti u nadležnu policijsku postaju prema mjestu prebivališta, a ako je odsutna iz mjesta prebivališta i nalazi se u Republici Hrvatskoj u najbližu policijsku postaju i javiti se dežurnom policijskom službeniku te ga izvijestiti o adresi na kojoj će se nalaziti za vrijeme trajanja određenog športskog natjecanja, kao i za vrijeme do isteka 2 sata nakon završetka tog natjecanja,

3) Adresa iz stavka 2. ovoga članka ne može biti unutar područja od 2 kilometra od športskog objekta na kojem se održava športsko natjecanje za koje je osobi izrečena zabrana iz stavka 1. ovoga članka, osim u slučaju kada ta osoba unutar navedenog područja ima prebivalište ili boravište, odnosno mjesto rada ili u drugim opravdanim slučajevima.

Primjena ove tzv. preventivne mjere zabrane propisane člankom 34 a. navedenog Zakona, tj. mjera zabrane prisustvovanja određenom športskom natjecanju ili zabrane prisustvovanja športskim natjecanjima kao preventivnih mjera, izazivala su ranije a i sada određene dvojbe, poteškoće i kontroverze, kako u pogledu ustavnosti odnosno zakonitosti takvih zabrana s obzirom da se iste primjenjuju od strane suda samo na temelju prijedloga policijske uprave (nadležne za mjesto održavanja športskog natjecanja ili nadležne za područje na kojem se nalazi prebivalište osobe na koju se zabrana odnosi) a prijedlog se temelji na saznanju policije o ranijem protupravnom ponašanju određene osobe, tako i u pogledu primjene tih zabrana od strane sudova kao mjera koje nisu sankcije propisane prekršajnim odnosno kaznenim zakonodavstvom, nego se radi o posebnim mjerama – mjerama prevencije.

Zabrana prisustvovanja određenom športskom natjecanju ili zabrana prisustvovanja športskim natjecanjima ne može biti kraća od šest mjeseci ni dulja od godinu dana, a mjere prevencije propisane su člankom 34.a navedenog Zakona, koji je po svom sadržaju (članak 34.a navedenog Zakona dodan je izmjenama i dopunama iz 2011. godine) istovjetan ranijem članku 35. navedenog Zakona (brisan izmjenama i dopunama 2009. godine).

U svezi navedenog, kako su postojale dvojbe u pogledu ustavnosti odredbe članka 34 a. navedenog Zakona (ranije članak 35.), te je isto bilo predmet ocjene ustavnosti i zakonitosti pred Ustavnim sudom RH, te je Ustavni sud RH 26. studenoga 2008. godine, donio odluku broj: U-III-1574/2006 („Narodne novine“ broj: 151/08) kojom se ustavna tužba odbija, između ostaloga s obrazloženjem da je u konkretnom slučaju podnositelju izrečena mjera zabrane prisustvovanja športskim natjecanjima, kao preventivna mjera, te imajući u vidu sve okolnosti konkretnog slučaja da ustavna odredba iz članka 28. Ustava RH nije mjerodavna u konkretnom slučaju, da podnositelju nije povrijeđeno ni ustavno pravo iz članka 22. stavak 1.

Ustava RH, a što se tiče članka 14. stavak 2. Ustava RH, smatra se da se pravna stajališta navedena u osporenim rješenjima zasnivaju na ustavnopravno prihvatljivom tumačenju i primjeni mjerodavnog materijalnog prava te da ta stajališta nedvojbeno nisu posljedica proizvoljnog tumačenja i samovoljne primjene mjerodavnog materijalnog prava od strane sudova koji su donijeli osporena rješenja.

Praktički sadržajno je isto i rješenje Ustavnog suda RH broj: U-I-2186/2008 od 29. svibnja 2012. godine.

Važno je istaknuti da je u praksi uočeno da se često miješaju preventivne mjere iz članka 34 a. sa zaštitnim mjerama propisanim člankom 32. navedenog Zakona i to kako u pogledu naziva, sadržaja i načina izvršenja istih.

Tako se prvostupanjskim odlukama nerijetko se zabrana prisustvovanja određenom športskom natjecanju ili zabrana prisustvovanja športskim natjecanjima iz članka 34 a. stavak 1. navedenog Zakona, pogrešno nazivaju i izriču kao zaštitne mjere zabrane prisustvovanja određenim športskim natjecanjima na području RH ili u inozemstvu, iako su člankom 32. navedenog Zakona zaštitne mjere jasno definirane kao: zabrana prisustvovanja određenim športskim natjecanjima na području RH s obvezom javljanja u policijsku postaju (članak 32. stavak 1. podstavak 1.), zabrana prisustvovanja određenim športskim natjecanjima na području RH s obvezom boravka u policijskoj postaji (članak 32. stavak 1. podstavak 2.) i zabrana odlaska na određena športska natjecanja u inozemstvu na kojima sudjeluju hrvatske reprezentacije ili športski klubovi s obvezom javljanja u policijsku postaju i s obvezom predaje putne isprave (članak 32. stavak 1. podstavak 3.), dakle preventivne mjere iz članka 34 a. stavak 1. navedenog Zakona često se poistovjećuju sa zaštitnim mjerama iz članka 32. stavak 1. navedenog Zakona, s tim da se ponovno naglašava da se preventivna mjera iz članka 34 a. navedenog Zakona izriče osobi za koju postoje saznanja da se već ranije protupravno ponašala za vrijeme dolaska, održavanja ili odlaska s nekog športskog natjecanja, prekršajni sud na prijedlog policijske uprave nadležne za mjesto održavanja športskog natjecanja ili policijske uprave nadležne za područje na kome se nalazi prebivalište takve osobe može izreći zabranu prisustvovanja određenom športskom natjecanju ili zabranu prisustvovanja športskim natjecanjima za vrijeme koje ne može biti kraće od 6 mjeseci niti duže od 1 godine, a osoba kojoj je izrečena ta zabrana dužna je najkasnije 2 sata prije početka određenog športskog natjecanja pristupiti u nadležnu policijsku postaju prema mjestu prebivališta, a ako je odsutna iz mjesta prebivališta i nalazi se u Republici Hrvatskoj u najbližu policijsku postaju i javiti se dežurnom policijskom službeniku te ga izvijestiti o adresi na kojoj će se nalaziti za vrijeme trajanja određenog športskog natjecanja, kao i za vrijeme do isteka 2 sata nakon završetka tog natjecanja, s tim da adresa ne može biti unutar područja od 2 kilometra od športskog objekta na kojem se održava športsko natjecanje za koje je osobi izrečena ova zabrana, osim u slučaju kada ta osoba unutar navedenog područja ima prebivalište ili boravište, odnosno mjesto rada ili u drugim opravdanim slučajevima.

IX)10.3. Zakon o oružju

Navedeni Zakon za određene prekršaje propisao je ili fakultativno ili obvezno izricanje zaštitne mjere oduzimanja oružja i streljiva za određeni prekršaj.

Nadalje, člankom 96. navedenog Zakona propisani su slučajevi kada se oružje i streljivo oduzima i kada je prekršajni postupak okončan odlukom kojom se okrivljenik ne proglašava krivim, ukoliko to zahtijevaju interesi javne ili opće sigurnosti s tim da te interese treba u tim slučajevima posebno utvrđivati za svaki konkretni slučaj, te se o navedenom donosi posebna odluka.

S obzirom na mjeru oduzimanja predmeta propisanu člankom 76 a. PZ, u svim naprijed navedenim situacijama ne izriče se zaštitna mjera oduzimanja oružja i streljiva, već se postupa sukladno članku 76 a. PZ u pogledu oduzimanja oružja i streljiva.

X) MALOLJETNI POČINITELJI PREKRŠAJA

Imajući u vidu specifičnosti vezane za maloljetne počinitelje prekršaja, radi cjelovitosti dat je prikaz kako materijalno pravnih tako i procesno pravnih odredbi PZ koje se odnose na maloljetne počinitelje prekršaja.

Glavama IX. i XXIX. PZ regulirana je sferi prekršajnog sudovanja primjena materijalnopravnih (članak 63-75 PZ) i procesnopravnih odredbi (članak 223-227 PZ), u slučajevima kada se radi o maloljetnim počiniteljima prekršaja.

Maloljetnik je osoba koja je navršila četrnaest, a nije navršila osamnaest godina života, mlađi maloljetnik je osoba koja je navršila četrnaest, a nije navršila šesnaest godina života, dok je stariji maloljetnik osoba koja je navršila šesnaest, a nije navršila osamnaest godina života (članak 64. PZ), a dob maloljetnog počinitelja prekršaja odlučna je činjenica za primjenu materijalnopravnih i procesnopravnih odredbi PZ.

Sankcije koje se primjenjuju prema maloljetnom počinitelju prekršaja (članak 65. PZ) jesu: odgojne mjere, zaštitne mjere i kazne, s tim da se prema počinitelju prekršaja koji je počinio prekršaj kao mlađi maloljetnik mogu primijeniti samo odgojne mjere (sudski ukor, posebne obveze i upućivanje u centar za odgoj – stavak 2. članka 65. PZ).

Prema osobi koja je počinila prekršaj kao stariji maloljetnik za počinjeni prekršaj temeljem članka 65. stavka 3. PZ mogu se primijeniti odgojne mjere, a uz uvjete propisane PZ može se izreći novčana kazna (ako maloljetnik ostvaruje osobne prihode vlastitim radom ili imovinom) te kazna maloljetničkog zatvora za prekršaj za koji je zakonom kao teža vrsta kazne propisan zatvor (kazna zatvora izriče se u

okvirima kazne zatvora propisane za određeni prekršaj, s time da ne može biti kraća od tri dana niti duža od petnaest dana).

Naravno, novčanu kaznu odnosno kaznu maloljetničkog zatvora sud će izreći starijem maloljetniku kao počinitelju prekršaja ako se utvrdi da je potrebno izreći novčanu kaznu s obzirom na narav i težinu prekršaja, a kaznu maloljetničkog zatvora sud će izreći kada se utvrdi da je s obzirom na narav i težinu prekršaja i visok stupanj krivnje pogrebno izreći kaznu maloljetničkog zatvora, a prije izricanja kazne maloljetničkog zatvora sud mora prethodno pribaviti mišljenje nadležnog centra za socijalnu skrb o primjerenosti kazne maloljetničkog zatvora u konkretnom slučaju.

Zaštitne mjere prema maloljetnim počiniteljima prekršaja mogu se primijeniti uz uvjete propisane PZ (članak 65. stavak 4. PZ).

Protiv maloljetnog počinitelja prekršaja temeljem članka 221. i 222. PZ prekršajni postupak vodi se prema pravilima žurnog postupka (u žurnom postupku ne primjenjuju se odredbe PZ o sazivanju glavne rasprave i njezinu vođenju, tj. nije nužno u žurnom postupku koncentrirati istodobno izvođenje dokaza i raspravljanje).

Maloljetni počinitelj prekršaja prije donošenja odluke o prekršaju mora biti ispitan, a tom ispitivanju obavezno prisustvuje roditelj ili skrbnik ili stručni radnik centra za socijalnu skrb. Nadalje, prilikom ispitivanja maloljetnog počinitelja prekršaja kao i poduzimanja drugih radnji kojima je nazočan maloljetni počinitelj, postupat će se obazrivo kako vođenje prekršajnog postupka ne bi štetilo razvoju maloljetnikove ličnosti. Važno je naglasiti da u postupku protiv maloljetnog počinitelja prekršaja je uvijek isključena javnost, međutim sud može dopustiti nazočnost osoba koja se bave zaštitom i odgojem maloljetnika te znanstvenicima.

Za maloljetnog počinitelja prekršaja mjesno je nadležan za vođenje prekršajnog postupka sud prebivališta maloljetnika, a ako maloljetni počinitelj nema prebivalište ili ono nije poznato, mjesno je nadležan sud njegova boravišta. Međutim, postupak se može provesti i pred sudom boravišta maloljetnika koji ima prebivalište ili pred sudom mjesta počinjenja prekršaja, ako je očito da će se pred tim sudom lakše provesti postupak (članak 224. PZ).

Odluke koje se donose od strane suda u postupku prema maloljetnim počiniteljima prekršaja, propisane su u članku 227. PZ, tako da se presuda donosi u obliku propisanom za osuđujuću presudu kada je maloljetnom počinitelju prekršaja izrečena kazna (novčana kazna ili kazna maloljetničkog zatvora – stavak 1. članka 227. PZ).

Rješenjem se prema maloljetnom počinitelju prekršaja primjenjuju odgojne mjere (u izreci rješenja navodi se samo koja se odgojna mjera primjenjuje, ali se maloljetni počinitelj ne proglašava krivim za prekršaj koji mu se stavlja na teret, dok se u obrazloženju rješenja navodi opis prekršaja i okolnosti koje opravdavaju primjenu odgojne mjere koja je primijenjena (članak 227. stavak 3. PZ), a temeljem

članka 227. stavka 2. PZ rješenjem se također obustavlja prekršajni postupak protiv maloljetnog počinitelja prekršaja u onim slučajevima kad sud donosi presudu prema članku 181. PZ (presuda kojom se optužba odbija) ili donosi presudu prema članku 182. PZ (presuda kojom se okrivljenik oslobađa od optužbe). Isto tako, rješenjem se obustavlja postupak protiv maloljetnog počinitelja prekršaja kada sud ustanovi da nije svrhovito izreći maloljetnom počinitelju prekršaja niti kaznu niti primijeniti odgojnu mjeru, tj. kada sud primjenjuje načelo svrhovitosti (članak 226. PZ.).

Posebno treba istaknuti, da učinkovitost postupanja odnosno suđenja u prekršajnom području u odnosu na maloljetne počinitelje svih prekršaja, s ciljem suzbijanja kriminaliteta, je primjena odgovarajućih prekršajnih sankcija prema maloljetnim počiniteljima prekršaja. To zato što se primjenom odgovarajućih sankcija i mjera može prevenirati da se maloljetni počinitelji prekršaja kasnije pojavljuju i kao počinitelji kaznenih djela, bilo kao maloljetne ili punoljetne osobe.

XI) VJEŽBE ODNOSNO PITANJA VEZANA ZA ODREĐENE INSTITUTE PROPISANE PZ

1. VJEŽBA:

1. Pitanje produljenog prekršaja
2. Pitanje kontinuiteta prekršaja i primjene povoljnijeg propisa

Zakon o minimalnim mjerama zaštite u poslovanju gotovim novcem i vrijednostima - prekršaj iz članka 17. stavak 1. i 2. točka 3. Zakona o minimalnim mjerama zaštite u poslovanju s gotovim novcem (NN 173/03 i 150/05; „stari“ zakon) - (nasljednik - Zakon o zaštiti novčarskih institucija NN broj: 56/15)

1. GŽ-5500/12 - pitanje produljenog prekršaja

Prvostupanjskom presudom I okrivljenik ... d.d. i II okrivljenik ... proglašeni su krivima i kažnjeni, novčanom kaznom u iznosu od 20.000,00 kuna, prvookrivljenik i od 5.000,00 kuna, drugo okrivljenik, zbog prekršaja iz članka 17. stavak 1. točka 3. i stavak 2. Zakona o minimalnim mjerama zaštite u poslovanju s gotovim novcem.

U žalbi se ističe da je pravomoćnom presudom Prekršajnog suda u Zagrebu broj XXVI-G-2927/10 od 18. lipnja 2010. godine osuđen za isti prekršaj počinjen 26. ožujka 2010. godine, pa se u ovom predmetu ne može ponovo suditi da 23. veljače 2009. godine nisu bile postavljene neprobojna pregrada i protuprovalna vrata, u istom poštanskom uredu, nepostojanje neprobojne pregrade i protuprovalnih vrata u poštanskom uredu je bilo trajno stanje pa se radi o produljenom prekršaju u smislu članka 39. stavak 3. Prekršajnog zakona. Stoga pravomoćna presuda Prekršajnog suda u Zagrebu broj XXVI-G-2927/10 od 18. lipnja 2010. godine za produljeni

prekršaj obuhvaća sve prekršaje koji spadaju u tu cjelinu i koji su počinjeni prije donošenja presude, bez obzira na to jesu li svi prekršaji bili poznati sudu kada je donosio presudu.

RELEVANTNA ODREDBA ZAKONA

Članak 17.

(1) Novčanom kaznom od 5.000,00 do 500.000,00 kuna kaznit će se za prekršaj pravna osoba:

....

3. koja ne instalira protuprovalni i protuprepadni sustav zaštite s centraliziranom dojavom i nadzorom alarma, neprekidni videonadzor s mogućnošću pohranjivanja videozapisa te se ne štiti tjelesnom zaštitom u objektima u kojima posluje gotovim novcem i vrijednostima (članak 8. stavak 1. i 2.),

...

(2) Za prekršaj iz stavka 1. ovoga članka, novčanom kaznom u iznosu od 2.000,00 do 15.000,00 kuna kaznit će se i odgovorna osoba u pravnoj osobi.

Pitanja:

- a) radi li se u konkretnom slučaju o produljenom prekršaju?
- b) je li povrijeđeno načelo *ne bis in idem*?

2. GŽ- 5500/12 - pitanje kontinuiteta prekršaja i primjene povoljnijeg propisa

Prvostupanjskom presudom okrivljenici ... d.d., kao pravna osoba i ..., kao odgovorna osoba, proglašeni su krivima i kažnjeni novčanim kaznama i to okrivljena pravna osoba novčanom kaznom u iznosu od 15.000,00 kn, a okrivljena odgovorna osoba novčanom kaznom u iznosu od 2.500,00 kn zbog prekršaja iz članka 17. stavka 1. točke 3. i stavka 2. Zakona o minimalnim mjerama zaštite u poslovanju s gotovim novcem i vrijednostima.

U žalbi se ne poriče činjenično utvrđenje prvostupanjskog prekršajnog suda, ali žalitelji smatraju da je prvostupanjski sud pogrešno primijenio zakon na njezinu štetu, jer članak 17. stavak 1. točka 3. Zakona o minimalnim mjerama zaštite u poslovanju s gotovim novcem i vrijednostima sankcionira kumulativni izostanak svih zakonom propisanih oblika zaštite. Nije sporno da u predmetnom poštanskom uredu postoji protuprovalni i protuprepadni sustav zaštite s centraliziranom dojavom i nadzorom alarma, te neprekidni videonadzor s mogućnošću pohranjivanja videozapisa, dakle postoje tri načina zakonom propisane zaštite, s tim da je izostala tjelesna zaštita, kao četvrti način zaštite. Stoga smatra da se u postupanju okrivljene pravne osobe nisu ostvarila bitna obilježja prekršaja za koji se optužuje.

RELEVANTNE ODREDBE ZAKONA:

– odredbe važeće u vrijeme počinjenja prekršaja i donošenja prvostupanjske presude

Članak 8.

(1) Novčarske institucije I. kategorije dužne su u objektima u kojima posluju, osigurati minimalne sigurnosne uvjete zaštite iz članka 7. stavka 1. točke 1., 2., 3. i 4. ovoga Zakona.

(2) Novčarske institucije II. kategorije dužne su osigurati minimalne sigurnosne uvjete zaštite iz članka 7. stavka 1. točke 1., 2. i 4. ovoga Zakona.

Članak 7.

(1) Novčarske institucije štite se primjenom sljedećih minimalnih sigurnosnih uvjeta zaštite:

1. protuprovalnog sustava s centraliziranom dojavom i nadzorom alarma,
2. protuprepadnog sustava s centraliziranom dojavom i nadzorom alarma,
3. neprekidnog videonadzora s mogućnošću pohranjivanja videozapisa,
4. tjelesne zaštite,
5. pregradnjom radnog prostora zaposlenika neprobojnim pregradama u visini etaže i protuprovalnim vratima od prostora koji su dostupni strankama i drugim osobama.

PREKRŠAJNE ODREDBE

Članak 17.

(1) Novčanom kaznom od 5.000,00 do 500.000,00 kuna kaznit će se za prekršaj pravna osoba:

...

3. koja ne instalira protuprovalni i protuprepadni sustav zaštite s centraliziranom dojavom i nadzorom alarma, neprekidni videonadzor s mogućnošću pohranjivanja videozapisa te se ne štiti tjelesnom zaštitom u objektima u kojima posluje gotovim novcem i vrijednostima (članak 8. stavak 1. i 2.),

...

(2) Za prekršaj iz stavka 1. ovoga članka, novčanom kaznom u iznosu od 2.000,00 do 15.000,00 kuna kaznit će se i odgovorna osoba u pravnoj osobi.

– odredbe važeće u vrijeme donošenja drugostupanjske presude

Članak 7.

Novčarske institucije obavezno se štite primjenom sljedećih mjera zaštite:

...

6. Poštanski uredi:

6.1. Mali poštanski uredi koji imaju do tri uplatno-isplatna mjesta i/ili prosječni dnevni promet na godišnjoj razini do 30.000,00 kuna štite se:

- primjenom protuprepadnog sustava s centraliziranom dojavom i nadzorom alarma*
- primjenom protuprovalnog sustava s centraliziranom dojavom i nadzorom alarma i spajanjem na unutarne sirene ili vanjske sirene s bljeskalicama*
- neprekidnim sustavom video-nadzora unutar i izvan objekta s pohranom video - zapisa u digitalnom obliku*
- pohranom dnevnog manipulativnog novca u ladice s mehaničkim ili elektroničkim otvaranjem odnosno kase s mehaničkim ili elektroničkim otvaranjem.*

6.2. Srednji poštanski uredi koji imaju od četiri do deset uplatno-isplatnih mjesta i/ili prosječni dnevni promet na godišnjoj razini od 30.000,01 do 150.000,00 kuna štite se:

- primjenom protuprepadnog sustava s centraliziranom dojavom i nadzorom alarma*
- primjenom protuprovalnog sustava s centraliziranom dojavom i nadzorom alarma i spajanjem na unutarne sirene i vanjske sirene s bljeskalicama*
- neprekidnim sustavom video-nadzora unutar i izvan objekta s pohranom video-zapisa u digitalnom obliku*
- pohranom dnevnog manipulativnog novca u ladice s vremenskom odgodom otvaranja odnosno kase s vremenskom odgodom otvaranja.*

6.3. Veliki poštanski uredi koji imaju više od deset uplatno-isplatnih mjesta i/ili prosječni dnevni promet na godišnjoj razini veći od 150.000,00 kuna štite se:

- primjenom protuprepadnog sustava s centraliziranom dojavom i nadzorom alarma*
- primjenom protuprovalnog sustava s centraliziranom dojavom i nadzorom alarma i spajanjem na unutarne sirene i vanjske sirene s bljeskalicama*
- neprekidnim sustavom video-nadzora unutar i izvan objekta s pohranom video-zapisa u digitalnom obliku*
- pohranom dnevnog manipulativnog novca u ladice s vremenskom odgodom otvaranja odnosno kase s vremenskom odgodom otvaranja*

- tjelesnom zaštitom.

...

PREKRŠAJNE ODREDBE

Članak 42.

(1) Novčanom kaznom u iznosu od 50.000,00 do 500.000,00 kuna kaznit će se za prekršaj pravna osoba:

...

3. koja u poslovnici ne provede mjere zaštite propisane člankom 7. točkama 1. do 14.

4. koja u poslovnici ne primijeni minimalne tehničke uvjete za sustave video-nadzora propisane člankom 8. stavcima 1. i 2.

...

(2) Za prekršaj iz stavka 1. ovoga članka, novčanom kaznom u iznosu od 2000,00 do 50.000,00 kuna kaznit će se i odgovorna osoba u pravnoj osobi i obrtnik.

Pitanja:

- a) ima li u konkretnom slučaju kontinuiteta prekršaja?
- b) jesu li u prvostupanjskom postupku utvrđene sve relevantne činjenice odlučne za eventualnu primjenu povoljnijeg propisa?
- c) ako ima – koji propis je povoljniji?

2. VJEŽBA: Opće pravilo o izboru vrste i mjere kazne – članak 36. PZ

Okrivljenik je prvostupanjskom presudom proglašen krivim da je kritične zgode na naročito drzak i nepristojan način maltretirao goste u jednom ugostiteljskom objektu vikom i galamom, pri čemu je razbio i 2 stola i 3 stolca, dakle da je počinio prekršaj iz članka 6. Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira, te mu je izrečena kazna zatvora u trajanju od 15 dana.

Prilikom izbora vrste i mjere kazne, prvostupanjski sud je cijeneći okolnosti propisane člankom 36. PZ za izbor vrste i mjere kazne, kao otegotnu okolnost cijenio „naročito drsko i nepristojno ponašanje okrivljenika kritične zgode“, te je upravo ta okolnost i bila temelj za izricanje kazne zatvora.

PITANJE: Da li je u konkretnom slučaju prilikom izbora vrste i mjere kazne, prvostupanjski sud postupio sukladno članku 36. PZ?

3. VJEŽBA: Ublažavanje kazne – članak 37. PZ

Prvostupanjskom presudom okrivljenik je proglašen krivim i kažnjen novčanom kaznom uz primjenu članka 37. PZ u iznosu od 800,00 kuna, zbog prekršaja iz članka 20. stavka 2. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji.

Kao razlog za ublažavanje kazne u naprijed navedenom slučaju prvostupanjski sud je primjenjujući članak 37. PZ, kao naročito olakotne okolnosti na strani okrivljenika, cijenio njegovo dosadašnje nekažnjavanje kao i loše imovno stanje, te mu za naprijed navedeni prekršaj izrekao novčanu kaznu manju od propisane.

PITANJE: Prilikom ublažavanja propisane kazne u naprijed navedenom slučaju, je li postupljeno prema odredbi članka 37. PZ?

4. VJEŽBA: Beznačajni prekršaj – članak 24 a. PZ

PITANJE: Što je potrebno utvrditi odnosno koji elementi su odlučni za zaključak da li se u određenom slučaju radi o beznačajnom prekršaju:

5. VJEŽBA: Uračunavanje oduzimanja slobode u kaznu – članak 40. PZ

Okrivljenik je bio uhićen 23. srpnja 2016. godine u 23,30 sati, te je doveden pred prvostupanjski sud 24. srpnja 2016. godine u 8,30 sati, te je istog dana u žurnom postupku donijeta presuda kojom je okrivljeniku za počinjeni prekršaj izrečena kazna zatvora u trajanju od 20 dana.

PITANJE: Vrijeme uhićenja okrivljenika da li će se u konkretnom slučaju uračunati kao 1 ili 2 dana u izrečenu kaznu zatvora?

6. VJEŽBA: Članak 50. PZ

PITANJE: Da li se zaštitne mjere propisane člankom 50. PZ te zaštitne mjere propisane posebnim zakonima izriču obvezno počiniteljima prekršaja?.

7. VJEŽBA: Oduzimanje predmeta – članak 76 a. PZ

7.1. PITANJE: Da li se oduzimanje sredstva i predmeta koji su bili namijenjeni ili uporabljeni za počinjenje prekršaja ili su nastali njegovim počinjenjem, može posebnim zakonom propisati kao obvezno?

7.2. PITANJE: Da li će se temeljem članka 76 a. PZ predmeti ili sredstva koja su bili namijenjeni ili uporabljeni za počinjenje prekršaja ili su nastala njegovim počinjenjem, oduzeti i kada prekršajni postupak nije završen osuđujućom presudom?

8. VJEŽBA: Rehabilitacija – članak 77. PZ

PITANJE: Ukoliko je prošlo 3 godine od pravomoćnosti odluke o prekršaju, da li ta ranija osuđivanost može biti kvalifikatorna okolnost kod djela prekršaja iz Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji, a ranija osuđivanost se odnosi na te prekršaje - ponavljanje nasilja – članak 20. stavak 3., 5. i 7. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji.

POPIS LITERATURE

Ustav Republike Hrvatske (NN broj: 56/90,

Prekršajni zakon (NN broj: 107/07, 39/13, 157/13, 110/15)

Kazneni zakon (NN broj:125/2011, 144/2012, 56/2015, 61/2015)

Zakon o kaznenom postupku (NN broj: 152/08, 76/09, 80/11, 143/12, 56/13, 152/14)

Zakon o prekršajima (NN broj: 88/02, 122/02, 187/03, 105/04, 127/04, 107/07),

Zakon o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela (NN broj: 151/03, 110/07, 45/11, 143/12)

Zakon o potrošačkom kreditiranju (NN broj: 75/09, 112/12, 143/13 i 147/13)

Zakon o mirovinskom osiguranju

Zakon o radu (NN broj: 93/14)

Zakon o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem (NN broj:145/10)

Zakon o morskom ribarstvu - prekršaj iz članka 112. stavak 1. točka 1. (NN broj: 56/10; 127/10; 55/11; 50/12; - novi Zakon o morskom ribarstvu 81/13)

Zakon o pravnim posljedicama osude, kaznenoj evidenciji i rehabilitaciji (NN RH broj: 143/2012, 105/2015)

Pomorski zakonik (NN broj: 181/04, 76/07, 146/08, 61/11, 56/13, 26/15)

Zakon o zaštiti okoliša (raniji, NN 110/07 , novi NN 80/13)

Zakon o trgovini (NN broj: 87/08,116/08,76/09,114/11,68/13,30/14)

Zakon o udrugama (NN broj: 88/01, 11/02)

Zakon o sigurnosti prometa na cestama (NN broj: 107/01, 87/02, 163/03, 141/04, 40/07, 149/09, 84/11, 80/13)

Zakon o sprječavanju nasilja na športskim natjecanjima (NN broj: 117/03, 71/06, 43/09, 34/11)

Zakon o suzbijanju zlouporabe droga (NN broj: 107/01, 87/02, 163/03, 141/04, 40/07, 149/09, 84/11, 80/13)

Zakon o prekršajima protiv javnog reda i mira (NN broj: 5/90, 30/90, 47/90, 29/94)

Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji (NN broj: 137/09, 60/10 – ispravak)

Zakon o oružju (NN broj: 63/07, 146/08, 59/12)

Zakon o strancima (NN broj: 130/11, 74/13)

- Odluke Ustavnog suda Republike Hrvatske
- sudska praksa Vrhovnog suda Republike Hrvatske
- sudska praksa Visokog prekršajnog suda Republike Hrvatske